

ANDORRA
RECERCA+
INNOVACIÓ

DEL 2020 AL 2023: TANCANT EL CERCLE DE LA PANDÈMIA DE LA COVID-19 A ANDORRA

Marta Alberch Terrés

DEL 2020 AL 2023:
TANCANT EL CERCLE DE LA PANDÈMIA
DE LA COVID-19 A ANDORRA

Marta Alberch Terrés

Del 2020 al 2023: Tancant el cercle de la pandèmia de la Covid-19 a Andorra

© Marta Alberch Terrés

Primera edició: gener 2024

Edició: Andorra Recerca i Innovació

Coordinació: Joan Rafel Mico Ibáñez/Grup de Sociologia de l'ARI

Dipòsit legal: AND.56-2024

ISBN: 978-99920-78-06-8

Av. Sant Antoni, 65, PB 2, AD400 La Massana (Andorra)

Tel.: +376 366 126 – marta@andtropia.ad – www.andtropia.ad

Andorra Recerca i Innovació

Grup de Sociologia

Av. Rocafort, 21-23, 3r, AD600 Sant Julià de Lòria (Andorra)

Tel.: +376 742 630 – www.ari.ad

La reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment, comprenent-hi la reprografia i el tractament informàtic com també la distribució d'exemplars mitjançant lloguer o préstec, resten rigorosament prohibides sense autorització escrita de l'editor i estaran sotmeses a les sancions establertes per la llei.

ÍNDEX:

1. EL PERQUÈ DE L'INFORME

2. DADES GENERALS
 - a. EN L'ÀMBIT DEMOGRÀFIC
 - b. EN L'ÀMBIT ECONÒMIC
 - c. EN L'ÀMBIT LABORAL
 - d. EN L'ÀMBIT DE LA SALUT
 - e. EN L'ÀMBIT SOCIAL
 - f. EN L'ÀMBIT DE L'EDUCACIÓ

3. S'HAN COMPLERT LES TENDÈNCIES?

4. CONCLUSIONS

5. QUADRES RESUM DELS PRINCIPALS INDICADORS

6. BIBLIOGRAFIA WEB

1. EL PERQUÈ DE L'INFORME

Ara fa tot just quatre anys, la pandèmia de la COVID estava en plena expansió des de la Xina sense que nosaltres fossem gaire conscients de la situació que en menys de dos mesos esdevindria. El que semblava impossible, es va fer realitat: per evitar el col·lapse del sistema sanitari es varen tancar totes les escoles d'Andorra el dia 13 de març i el 14 també els establiments d'alta concurrència, com ara els d'oci i lleure, els gimnasos, els bars, els restaurants i tots els establiments comercials, i només van quedar exclosos els establiments de primera necessitat. A més, tant França com Espanya van limitar de manera radical la circulació de població a les fronteres amb Andorra, quedant el país pràcticament aïllat.

El confinament que en principi era de quinze dies, van durar quasi tres mesos. Després van arribar d'altres, i en tot cas les diverses restriccions, conseqüència de la pandèmia, encara que fossin intermitents, van durar molt més temps, i no va ser ben entrat l'any 2022 que es va tornar a normalitzar de manera plena la situació.

La pandèmia va tenir un gran impacte a totes les esferes de la vida de les persones, des de la salut, a les relacions socials, les condicions de molta part dels treballs o de l'educació, i directament, en la situació econòmica de molta part de la població.

L'autora del present estudi, la Marta Alberch Terrés, fundadora-directora d'Andropia, s'ha dedicat a recollir tota mena d'indicadors de salut, socials, econòmics..., i ja va publicar dues edicions, a finals dels anys 2021 i 2022, on va fer l'exercici de confeccionar el relat de seguiment del que ens va succeir.

Aquests treballs, que han estat ser possibles gràcies a l'impuls i el finançament de Reig Fundació, han estat una eina molt interessant per entendre els impactes de la pandèmia any darrere any.

L'any 2023, tot i que la inflació i la crisi econòmica derivada del començament de la guerra d'Ucraïna van fer que es deixés de parlar de la COVID de manera ràpida, els seus efectes continuaven estant presents, i en tot cas, calia fer el darrer exercici per analitzar en conjunt tot el que hem viscut des de l'any 2020.

És per aquest motiu que la Marta Alberch i des d'Andorra Recerca i Innovació van pensar que calia fer un darrer informe sobre els impactes de la COVID, comparant els indicadors socials mesurats en els informes anteriors amb la realitat actual.

Així doncs, els objectius d'aquest treball són avaluar com els riscos d'exclusió social, de vulnerabilitat i de pobresa es van veure afectats per la crisi i la pandèmia a Andorra, conèixer quins han estat els aspectes socials i de drets que es va veure més afectats

(educació, salut, alimentació, protecció...), i analitzar com es troben aquests aspectes actualment.

Esperem que la lectura del treball de la Marta Alberch us sigui tan interessant com per a nosaltres.

Per Joan Rafel Mico Ibáñez, Director del Grup de Sociologia d'Andorra Recerca i Innovació

2. DADES GENERALS:

a. EN L'ÀMBIT DEMOGRÀFIC

En aquest apartat, es comentaran els principals indicadors demogràfics com el moviment natural, els casaments o divorcis, entre altres que ja s'havien comentat en l'anterior informe, però també algun de nou que creiem pot ser significatiu per analitzar que ha passat en aquests tres anys des de l'inici de la pandèmia.

L'any 2020, la població registrada¹ a Andorra era de 82.887 persones i el 2022 és de 86.610. L'increment de 4.862 persones des del 2019 representa un 5,9%. **Si bé els primers anys analitzats i la tendència dels anteriors recents, era que la població augmentava per sota del 2%, el 2022 aquesta variació va ser del 2,6%. I aquesta tendència s'ha incrementat durant el 2023 on la població ha augmentat en un 4,4% respecte el 2022 i un 10,6% respecte el 2019 i només aquest any representa el 44,1% de l'increment de població d'aquests darrers quatre anys.** Com veurem a continuació aquest creixement no està causat pel moviment natural, sinó pels moviments migratoris i que no podem relacionar de manera directa amb les conseqüències de la pandèmia. **Només podem dir que sí, que l'any 2020 amb les restriccions de mobilitat que havien a tot arreu, van poder tenir algun tipus d'afectació en l'increment de població ja que aquell any va ser només de l'1,3%, situant-se per sota respecte dels anys anteriors i posteriors.**

Si analitzem el creixement natural, veiem que sí que s'ha vist afectat per les conseqüències de la pandèmia, especialment per l'augment de les defuncions causades per la Covid-19, però també per una combinació d'altres factors com la baixa natalitat i les migracions amb l'arribada de refugiats els primers mesos de la crisi a Ucraïna l'any 2022.

Pel que fa les defuncions, es partia amb 301 l'any 2019, es passava a 419 el 2020, la més alta en xifres des del 1953 (primer any disponible), el 2021 baixava lleugerament per situar-se a 386 i el mateix passava el 2022 amb 371 defuncions, encara molt per sobre de les dades pre-pandèmiques. Aquí podem destacar dos punts. El primer és que de les 1.176 defuncions totals dels anys 2020, 2021 i 2022, **158 han estat comptabilitzades com causades per la Covid-19 (84 l'any 2020, 56 el 2021 i 18 el 2022) representant el 13,4% de les morts totals i que podríem considerar com a excés de defuncions atribuïble a la Covid-19.** El segon és que **la mitjana de defuncions d'aquests darrers tres anys es situaria a 392, encara molt per sobre de la mortalitat abans de l'aparició de la Covid-19.**

També hem volgut analitzar quina hagués estat l'evolució de les defuncions a Andorra sense tenir en compte els casos de Covid-19. Així estaríem parlant de 335 casos el 2020, un 11,3% respecte el 2019, 330 el 2021, un descens de l'1,5% respecte l'any anterior i de 353 casos el 2022 que suposa una pujada del 7,0%. **Si l'increment mitjà**

¹ Es continua prenent com a referència la població registrada publicada al web d'Estadística d'Andorra i que varia de la població estimada que també publica Estadística.

de defuncions des de 1953 ha estat d'un 4,0%, hem de concloure que a més de la Covid-19 i malgrat la lleugera baixada de l'any 2021, estem encara per sobre dels increments mitjans dels darrers quasi 70 anys. Al no tenir informació sobre les causes detallades de les defuncions, només es publiquen dades totals, no poden anar més enllà en l'anàlisi de perquè es continua per sobre de les dades pre-pandèmiques.

Malgrat això, i sense que es puguin comparar amb Andorra, comencen a sortir alguns informes que estudien excessos de mortalitat, per causes no relacionades amb la Covid-19, que s'han mantingut des de la pandèmia i que conclouen, com un estudi fet al Japó, que hi ha hagut excés de mortalitat per malalties respiratòries, per malalties circulatories, per neoplàsies malignes i per senilitat. El mateix estudi també observa que "tot i que els pacients no COVID-19 havien de posposar cirurgies no urgents, canviar els mètodes de tractament i suspendre les visites ambulatories (Mori et al., 2020), no hi va haver excessos significatius en les morts relacionades amb neoplàsies malignes".

En l'informe previ, es deia que les defuncions havien tingut un marcat biaix de gènere afectant més als homes que a les dones. **Si el 2019, les defuncions d'homes representaven el 53% i el 2020 van passar a ser el 61%, el 2021 i el 2022 han representat el 54% i el 55% respectivament i, per tant, sembla que s'està normalitzant la situació.**

I per acabar aquest punt, afegir que **la Covid-19 ens ha fet retornat a taxes de mortalitat dels anys 70 quan se situaven per sobre del 0,5%** i que des dels anys 80 la seva tendència era a la baixa movent-se, depenent dels anys, al voltant del 0,3%. Tot i això, Andorra continua tenint unes taxes de mortalitat més baixes que les dels països veïns, i fins i tot de Japó, com es recull en el següent quadre.

	TAXA DE MORTALITAT			
	2019	2020	2021	2022
ANDORRA	3,9	5,4	4,9	4,6
ESPANYA	8,8	10,4	9,5	9,7
FRANÇA	9,1	9,9	9,8	9,8
JAPÓ	11,2	11,1	11,7	n/d

Com s'hi pot observar, i a l'igual que Andorra, la taxa de mortalitat continua estant per sobre de la xifra d'abans de la pandèmia tot i que tendiria a normalitzar-se el que es podria considerar com a un excés de mortalitat. Segons dades de l'Institut Nacional d'Estadística (INE), el 2022 la Covid-19 encara va ser la primera causa de mort a Espanya amb 31.559 persones d'un total de 463.133 defuncions, que representa un 6,8% del total. I si s'analitza les xifres sense les morts per Covid-19, es continua estant per sobre del total de defuncions del 2019 i anys anteriors, com passa aquí. En un dels butlletins periòdics que publica l'INE, es comenta que aquest excés de mortalitat, a més

de la Covid-19, podria estar causat per altres factors com la calor que agreuja altres malalties preexistents² i per l'envelliment de la població.

Aquest fet ha anat acompanyat d'una disminució de l'esperança de vida. El 2019, l'esperança de vida era de 84,1 anys, va baixar a 82,5 el 2020 i s'ha recuperat fins als 83,7 anys el 2021, últim any amb informació disponible. Si ho analitzem per gènere, tot i la major incidència de mortalitat en els homes, aquests sembla que s'estarien recuperant millor. **La diferència entre dones i homes era el 2019, de 5,8 anys a favor d'elles, el 2020 es va incrementar fins als 6,3, en línia amb l'excés de mortalitat d'homes per Covid-19, però s'ha reduït fins als 4,7 anys de diferència el 2021.**

La mateixa evolució s'ha donat en els països veïns, com es recull en el següent quadre. Si, com a Andorra, Espanya i França van patir la davallada més important l'any 2020, en plena crisi de la Covid-19, i la tendència és millorar i apropar-se a l'esperança de vida dels anys prepandèmics, Japó tot i situar-se amb una esperança de vida més llarga, va notar la baixada el 2021 i no s'han trobat dades disponibles pel 2022.

	ESPERANÇA DE VIDA											
	2019			2020			2021			2022		
	DONES	HOMES	MITJANA	DONES	HOMES	MITJANA	DONES	HOMES	MITJANA	DONES	HOMES	MITJANA
ANDORRA	86,9	81,1	84,1	85,7	79,4	82,5	86,0	81,3	83,7	n/d	n/d	n/d
ESpanya	86,2	80,9	83,6	85,1	79,6	82,3	85,8	80,2	83,1	85,9	80,4	83,2
FRANÇA	85,9	79,9	83,0	85,3	79,2	82,3	85,5	79,3	82,4	85,2	79,4	82,3
JAPÓ	87,5	81,4	84,4	87,7	81,6	84,6	87,6	81,5	84,5	n/d	n/d	n/d

En el cas dels naixements, aquesta pandèmia ha tingut un comportament diferent a les crisis històriques més recents com la grip del 1918 i la Primera Guerra Mundial i que van anar seguides d'un increment important de la natalitat, precisament per recuperar-se de les pèrdues de tantes vides. **En el cas d'Andorra, això no ha passat i la taxa de natalitat al nostre país se situa entre les més baixes d'Europa (fins i tot ens atrevim a dir, la més baixa), segons dades publicades a l'Observatori de la Infància 2022 d'Unicef Andorra.** Si l'any 2019 i també el 2020, van néixer 539 bebès, el 2021 van ser 503 i el 2022, 502. La baixada del 2020 al 2021 es d'un 6,9%. I la taxa de fecunditat ha passat del 1,03 el 2020 al 0,94 el 2022, continuant per sota del 1,20 que es considera la de reemplaçament i també de la mitjana dels països de la UE que era de 1,50 l'any 2020, del 1,19 a Espanya, del 1,40 a Portugal i del 1,83 a França, que és el país amb aquest índex més alt, o del 1,13 de Malta que té la més baixa.

Durant el 2020, amb el confinament que es va allargar més del previst d'inici i degut a les restriccions d'agrupaments que, amb més o menys mesura, es van mantenir fins el 2022, moltes celebracions familiars, entre elles els casaments, es van decidir posposar fins a la tornada a la normalitat d'abans de l'inici de la pandèmia. Així si el 2019 s'havien celebrats 325 casaments, dels quals 291 civils i 34 eclesiàstics, el 2020, l'any amb les mesures de confinament més estrictes, van baixar fins als 226, un 30,5% menys.

² Les principals patologies cròniques prèvies que són considerades de risc davant de situacions d'altres temperatures, segons el butlletí de l'INE són la hipertensió, l'Alzheimer, la diabetis, les patologies respiratòries i els trastorns mental senils i presenils.

D'aquests, 206 van ser civils i 20 d'eclesiàstics, amb una disminució del 29,2% i del 41,2%, respectivament. Com que les dades no es publiquen per mesos, no podem saber quants s'havien dut a terme abans del confinament i quants durant. **Amb la relaxació gradual de les mesures degudes a la Covid-19, i com era de preveure, es van anar celebrant aquelles unions que havien quedat pendents i el 2021 se'n van celebrar 355, la xifra més alta des del 1977 (primera data que trobem publicada) i que va representar un increment del 57,1% respecte l'any anterior i d'un 9,2% versus el 2019.** El 2022 van ser 349 celebracions en total, 310 civils, que van baixar respecte l'any anterior, i 39 d'eclesiàstiques, que al contrari, van pujar fins i tot per sobre de les xifres del 2019.

Interessant destacar que, si bé el 2021, les cerimònies civils van augmentar un 60,7% i les eclesiàstiques només un 20,0%, el 2022, es van invertir els papers sent els casaments eclesiàstics els que van pujar un 62,5% mentre que els civils van baixar un 6,3%. Una hipòtesi d'aquestes dades podria ser que això va passar perquè qui es casa per via civil podria haver decidit fer una celebració amb menys convidats i les restriccions no els van afectar tant i, en canvi, qui decideix casar-se per l'església, a més dels seus valors i conviccions religioses, podria voler-ho celebrar amb una cerimònia més multitudinària i van haver d'esperar més temps a casar-se fins que les restriccions van anar desapareixent. Malgrat aquest increment si analitzem la mitjana de casaments totals efectuats del 2020 al 2022, se situaria en 310, encara per sota de les xifres pre-pandèmiques i passa el mateix si ho desagreguem entre els civils i els eclesiàstics, amb mitjanes de 282 i de 28, també inferiors a les de l'any 2019.

També és interessant analitzar si la convivència durant el confinament i els mesos posteriors en que tot i no està sempre a casa, continuaven algunes restriccions i s'havia d'estar confinat, teletreballar o tele-estudiar si es donava positiu o s'era contacte de positiu, havia pogut tenir conseqüències en les parelles i podien augmentar les separacions i divorcis. L'anàlisi quantitativa, però té certes limitacions, i com ja es mencionava en l'informe previ, parelles que conviuen sense haver-se casat, poden haver-se separat sense que constin a les estadístiques. Cal dir que es repeteix la tendència dels casaments: **les separacions i divorcis van disminuir l'any pandèmic, segurament per la dificultat d'accés al serveis (no tan sols els jurídics, també el buscar un pis nou, per exemple) i probablement també per la situació d'instabilitat (econòmica, laboral,...) que podria haver fer retardar la decisió de separar-se. Però**

van augmentar l'any 2021, tot i que no a nivell d'abans de la pandèmia, per tornar a disminuir el 2022.

Així si el 2019, es van produir de 126 divorcis i 136 separacions, el 2020 van ser 73, un 42,1% menys, i 95, un 30,2% menys, respectivament. El 2021 es va passar a 143 divorcis, un 70,8% més, i a 144 separacions, un 51,6% més. I el 2022 es van comptabilitzar 139 divorcis, un 2,8% menys que l'any anterior, i 99 separacions, un 31,3% menys. **Tot i això, semblaria que la pandèmia no ha afectat la convivència pel que fa al nombre de separacions i divorcis ja que si es fa la mitjana dels darrers tres anys, s'està per sota de les xifres prèvies a la pandèmia,** amb 118 divorcis de mitjana i 113 de separacions i si ho comparem amb el total del 2019, els divorcis sí que es trobarien un 10,3% per sobre però les separacions, estarien un 37,2% per sota. Tampoc es publiquen dades per mesos i el primer any amb dades és el 2017, per tant, no es pot anar més al detall en la valoració de les separacions i divorcis, més enllà de que alguns es van posposar degut al confinament.

Recordarem que, en els primers anys de la pandèmia, es van establir diferents límits de moviments i de desplaçaments que van poder afectar el moviment migratori, tant d'altres com de baixes, tant vers Andorra com cap a l'estranger. Si bé el saldo migratori ha estat sempre positiu, fins i tot l'any 2020, la immigració es va veure especialment afectada amb un descens significatiu mentre l'emigració es va mantenir força estable.

Les immigracions van disminuir en un 24,8% el 2020 vers el 2019 passant de 3.353 persones arribades a 2.520. Ara bé, tant el 2021 com el 2022, la immigració va recuperar els seus nivells habituals i fins i tot va créixer més del que havia disminuït el 2020. Així el 2021 va augmentar un 40,3% i el 2022, un 20,8%, representant 3.536 i 4.270 persones, respectivament. Des que es publiquen les dades migratòries amb aquesta metodologia (des del 2016), es pot afirmar que el 2022 ha estat l'any amb més arribades i el 2020, amb menys. Si baixem més al detall, destacar que, per gènere, el perfil de la immigració ha variat amb més pes dels homes que de dones respecte el 2019. Si el 2019, immigraven un 54,9% d'homes i el 2020 va pujar lleugerament fins el 57,7%, el 2021 ja representaven el 60,5% i el 2022, un 60,8%. En quant a l'edat, tot i no tenir variacions massa significatives, es pot observar que la franja que més s'ha incrementat ha estat la de 30-39 anys que ha passat de representar el 24,7% a un 27,4% i la que més ha disminuït ha estat la de 20-29 anys que ha passat del 25,2% al 24,0%. Pel que fa al tipus de residència, les corresponents a Andorrans que tornem han decregut de de 260 el 2019 a 216 el 2022 mentre que la resta han anat augmentat, especialment, les de residència i treball que han passat de 2.106 el 2019, 1.435 el 2020, 1.688 el 2021 a 2.236 el 2022 (tot i perdre pes sobre el total ja que el 2019 representaven el 62,8% i el 2022 el 52,4%), les de Residència que van ser 633 el 2019 i el 2022 ja van ser 831 i les de Residència i treball per compte propi que eren 262 el 2019 amb un pes del 7,8% i el 2022 van ser 643 amb un pes del 15,1%. Si ho analitzem per dimensió de la llar, han continuat augmentant les d'un sol membre que representaven el 51,5% el 2019 i un 50,7% el 2020 i que el 2022 són el 56,8% i ha

estat a costa de les llars de 3 i 4 membres que han passat del 11,0% i el 16,8% al 9,8% i el 13,2%, respectivament. I a nivell de nacionalitats, comentar que la tornada d'andorrans ha baixat lleugerament (del 7,7% el 2019 i el 8,73% el 2020, a un 5,1% el 2022), la d'espanyols ha mantingut un creixement continuat (del 40,1% el 2019 i un 44,5% el 2020 a un 42,0% el 2022), la disminució més important ha estat per a les persones de nacionalitat portuguesa (d'un 10,1% el 2019 i un 7,2% el 2022 a un 4,9% el 2022) i l'increment més pronunciat per a la d'altres nacionalitats (d'un 33,0% el 2019 i un 30,1% el 2020 a un 38,4% el 2022). Com a conclusió, **s'observa que l'any 2020 amb les restriccions degudes a la Covid-19 la immigració va arribar al seu mínim des que es recullen dades però s'ha recuperat molt ràpidament sent el 2022, l'any amb més persones arribades. Hi ha un component de gènere en les noves arribades ja que s'ha incrementat el pes dels homes, ha variat també el tipus de residència disminuint el pes de les immigracions per Residència i treball i incrementant-se les de Residència i treball per compte propi i amb una baixada important de les persones de nacionalitat portuguesa.**

En el cas de les emigracions, s'observa que la pandèmia no va causar el mateix efecte que en les immigracions. Malgrat van baixar els anys 2020 i 2021 respecte el 2019, no ha estat massa significatiu suposant només un 5,4% i recuperant, i superant en un 5,7%, els nivells pre-pandèmics l'any 2022. Així si el 2019 van emigrar 2.260 persones, el 2020 i el 2021 van ser 2.137 i 2.135, respectivament i 2.390 el 2022. Si baixem més al detall, i tot i que en la majoria de casos, no s'han produït diferències significatives, comentar que, per gènere, s'ha mantingut el pes més elevat dels homes emigrants (un 56,5% el 2019, un 55,6% el 2020 i arribant el 58,2% el 2022). Per edat, la franja de 20-29 anys és la que ha passat a ser la més nombrosa (del 18,9% el 2019 i del 21,5% el 2020 a un 22,7% el 2022) superant la franja de 30-39 anys que s'ha mantingut estable (del 22,2% el 2019 i el 21,5% el 2020 al 22,4% el 2022). I les que més han baixat, tot i que poc, han estat les franges de 40-49 anys i de 50-59 anys (del 18,8% el 2019 a un 16,7% el 2022 i del 12,7% el 2019 a un 11,3% el 2022, respectivament). A nivell d'emigració per tipus de residència les que més han augmentat han estat les de Residència i Treball que ha passat del 51,1% el 2019 a un 57,0% el 2022 (amb un màxim del 61,0% el 2021). I la resta han disminuït: les de Residència que tenien un pes del 14,9% el 2019 i d'un 13,5% el 2020 per situar-se en el 13,7% el 2022; les de Residència i treball per compte propi que han passat del 8,1% el 2019 al 4,4% el 2022. Per dimensió de la llar, les d'un sol membre són les més nombroses amb un 46,2% el 2019 i un 46,7% el 2020 malgrat situar-se en un 45,9% el 2022. Si ens fixem per nacionalitat no hi canvis significatius entre abans i després dels anys de la pandèmia, mantenint-se les emigracions de nacionalitat espanyola com la més significativa amb un 41,5% el 2019 i un 43,1% el 2022. Per concloure, només afegir que **les emigracions no s'han vist particularment afectades per la pandèmia i les seves restriccions de desplaçaments i s'han mantingut a nivells similars pre i post-pandèmia.**

Una vegada analitzat el moviment migratori, i coneixedors de l'impacte que tenen les quotes d'immigració d'hivern en l'economia andorrana, caldria revisar que ha passat en aquest col·lectiu que s'incrementa temporada rere temporada.

L'arribada de personal temporer durant la temporada d'hivern, que va d'octubre a abril, ha anat en augment any a any en la seqüència històrica, només trencada per la temporada 2020-2021 que va ser l'hivern que les pistes d'esquí i l'hoteleria no van poder obrir al 100% (recordem que la pandèmia es va iniciar al març del 2020 i va provocar el tancament anticipat amb l'agreujament de que molts dels milers de temporers que ja estaven a Andorra no van poder tornar als seus països d'origen, especialment els no comunitaris).

Aquella temporada, la 2020-2021, l'arribada de temporers va disminuir un 74,4% passant de 5.008 a 1.281 persones. **La temporada 2021-2022 es va recuperar la tendència a l'alça habitual i de manera exponencial ja que es va incrementar fins a 4.456 entrades, 3.175 més que la temporada anterior representant un 247,9% més. I aquesta pujada s'ha mantingut aquesta darrera temporada, la 2022-2023, amb un total de 6.561 autoritzacions d'hivern que ha suposat l'entrada de 2.105 persones més que l'any anterior i un 47,2% d'increment.** Aquí només destaca que històricament sempre arribaven més homes que dones amb una proporció que es movia al voltant del 55%/45% i que en **la temporada 2020-2021 aquesta diferència va augmentar passant a ser del 59% homes per un 41% de dones. Podem suposar que és una mostra que, en situacions de crisi, les dones decideixen quedar-se més als seus llocs d'origen per cuidar de les famílies.**

En qüestió de temporers, i respecte la temporada 2019-2020, la última temporada s'ha situat un 31,0% per sobre tot i que la mitjana de les tres darreres temporades, i degut principalment a la gran baixada de la temporada 2020-2021, encara s'està per sota de les arribades (4.099 de mitjana per 5.008 de la temporada 2019-2020). **I cal afegir que, en les temporades post-pandèmiques, les dones han tornat amb més força: si havien baixat en un 76% (versus un 73% dels homes) en l'hivern del 2019-2020, van augmentar en un 270,1% (versus un 232,6% dels homes) la següent temporada i en un 52,9% (versus un 43,9% dels homes) aquesta darrera.**

PRINCIPALS CONCLUSIONS EN L'ÀMBIT DEMOGRÀFIC

Abans del 2020 la població augmentava per sota del 2%, el 2023 la població ha augmentat en un 4,4% respecte el 2022 i un 10,6% respecte el 2019 i només aquest any representa el 44,1% de l'increment de població d'aquest darrers quatre anys.

L'increment de població el 2020 va ser només de l'1,3%, situant-se per sota respecte dels anys anteriors i posteriors.

Fins a finals del 2022, 158 defuncions han estat comptabilitzades com causades per la Covid-19 (84 el 2020, 56 el 2021 i 18 el 2022) representant el 13,4% de les morts totals i que podríem considerar com a excés de defuncions atribuïble a la Covid-19.

La mitjana de defuncions d'aquests darrers tres anys es situaria a 392, encara molt per sobre de la mortalitat abans de l'aparició de la Covid-19.

Si l'increment mitjà de defuncions des de 1953 ha estat de 4%, estem encara per sobre d'aquestes xifres.

S'ha normalitzat el component de gènere en les defuncions. Si el 2019, les defuncions d'homes representaven el 53% i el 2020 van passar a ser el 61%, el 2021 i el 2022 han representat el 54% i el 55% respectivament.

S'ha retornat a taxes de mortalitat dels anys 70 quan se situaven per sobre del 0,5% i ha anat acompanyat d'una disminució de l'esperança de vida (tot i que s'està recuperant).

La taxa de natalitat al nostre país se situa entre les més baixes d'Europa amb 539 bebès nascuts el 2019, 503 el 2020 i el 2021 i 502 el 2022. La baixada del 2020 al 2021 es d'un 6,8%.

El 2021 es van celebrar 355 casaments, la xifra més alta des del 1977 i que va representar un increment del 57,1% respecte l'any anterior i d'un 9,2% vers el 2019.

Les separacions i divorcis van augmentar l'any 2021, tot i que no a nivell d'abans de la pandèmia, per tornar a disminuir el 2022.

La immigració va arribar el 2020 al seu mínim des que es recullen dades però s'ha recuperat molt ràpidament sent el 2022 l'any amb més persones arribades.

Hi ha un component de gènere en les noves arribades ja que s'ha incrementat el pes dels homes, ha variat també el tipus de residència disminuint el pes de les immigracions per Residència i treball i incrementant-se les de Residència i treball per compte propi i amb una baixada important de les persones de nacionalitat portuguesa.

Les emigracions no s'han vist particularment afectades per la pandèmia i les seves restriccions de desplaçaments i s'han mantingut a nivells similars pre i post-pandèmia.

La temporada d'hivern 2021-2022 va recuperar la tendència a l'alça habitual en l'arribada de temporers i es va incrementar de manera exponencial mantenint-se aquesta pujada la temporada 2022-2023.

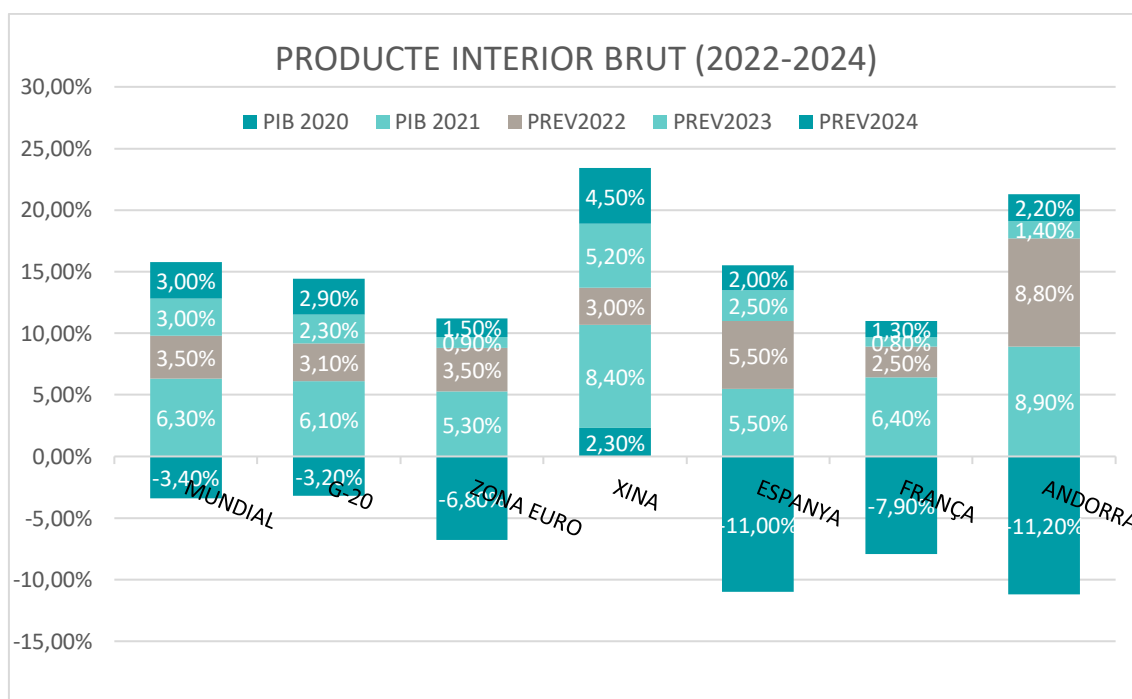
Històricament sempre arribaven més homes que dones amb una proporció que es movia al voltant del 55% / 45% i que en la temporada 2020-2021 aquesta diferència va augmentar passant a ser del 59% homes per un 41% de dones.

En les temporades post-pandèmiques, les dones han tornat amb més força: si havien baixat en un 76% (versus un 73% dels homes) en l'hivern del 2019-2020, van augmentar en un 270,1% (versus un 232,6% dels homes) la següent temporada i en un 52,9% (versus un 43,9% dels homes) aquesta darrera

b. EN L'ÀMBIT ECONÒMIC

La pandèmia per la Covid-19 va afectar de manera global a l'economia de tots els països del món amb alguns sectors econòmics que van patir les seves conseqüències en més o menys greu. I alhora va afectar també l'economia familiar amb famílies que van veure els seus ingressos disminuïts. En aquest apartat, s'analitzaran els principals indicadors macroeconòmics per veure l'abast i al recuperació a nivell global i local per anar baixant fins a les dades microeconòmiques que permetran veure els efectes en les famílies.

Analitzant primer el Producte Interior Brut (PIB), es va observar una contracció important l'any 2020, primer any pandèmic, i les primeres previsions van ser força conservadores, tant a nivell local d'Andorra com de la resta de països. I el que s'ha vist és que les primeres previsions pel 2021 van ser, en general, pessimistes i l'economia va repuntar més ràpidament del que preveien els experts però les estimacions per al 2022 van ser un xic massa optimistes i la major part dels països van créixer menys de l'esperat. També es veu que les previsions per aquest 2023 i 2024 recuperen xifres de creixement que es mouen entre el 0,7% de França al 5,3% de la Xina.

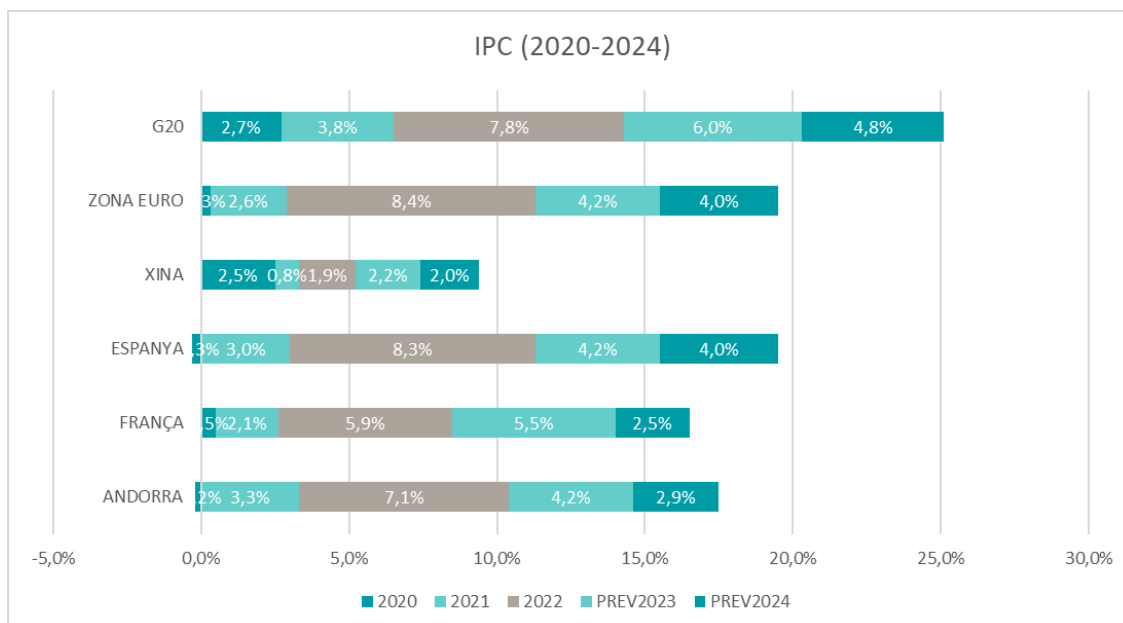
Com es recull en el quadre anterior, a nivell mundial la contracció que es va patir el 2020 amb un creixement negatiu del 3,4% es va recuperar ja el 2021 amb un creixement del 6,3% (lleugerament per sobre de les primeres previsions que eren del 5,8%). El 2022 va créixer però només un 3,5% (i en aquest cas, per sota de les previsions que eren del 4,4%). De cara a aquest 2023, les previsions són més baixes que els dos anys anteriors, i pel 2024, es recuperaria una mica sense arribar a les xifres post-pandèmiques, quedant-se al 3,0%. Cal tenir en compte que tant el PIB com l'IPC, que s'analitzarà més endavant, s'han vist afectats per la crisi d'Ucraïna que va començar el febrer de 2022. En el cas del PIB, i segons el Fons Monetari Internacional (FMI), ha contribuït a que el creixement de les principals economies s'hagi vist alentit degut a la pèrdua de confiança

en els mercats, a les ruptures en la cadena de subministrament i a l'augment dels costos de fabricació.

Pel que fa als països veïns, Espanya també ha recuperat la caiguda patida el 2020 (d'un 11,0%), amb creixements del 5,5% tant el 2021 com el 2022 (tot i que per sota de les previsions inicials que eren del 5,9% i del 6,3% respectivament). Pels propers anys, es preveuen creixements del 2,5% pel 2023 i del 2,0% pel 2024. En el cas de França, el 2020 el seu decreixement va ser més suau, del 7,9% i el 2021 va recuperar-se bastant ràpidament amb un 6,4% (fins i tot per sobre de les previsions que eren del 5,8%) però es va frenar el 2022 amb un 2,5% (de les més baixes dels països de la zona i per sota de la previsió del 4,0%). Pel 2023, es preveu un alentiment del creixement amb una estimació del 0,8% i del 1,3% pel 2024.

Si es tenen en compte les dades sobre Andorra, **es pot afirmar que la recuperació pel que fa al PIB ha estat molt ràpida i molt per sobre de les previsions i també de la resta de països inclosos en aquest informe.** Així si el 2020 es va decreixer un 11,2%, el 2021 i el 2022 es va créixer un 8,9% i un 8,8%, respectivament, quan les previsions eren d'un 4,3% i un 4,2%. Ara bé, les estimacions pel 2023 i 2024 es frenen sent d'un 1,4% i un 2,2% però tornant als percentatge de creixement dels anys pre-pandèmics (un 2,0% el 2019, un 1,6% el 2018, per exemple). **La recuperació del turisme, un dels sectors més afectats per les restriccions de la pandèmia, i de la construcció podrien haver ajudat al creixement de l'economia andorrana, tot i que tots els sectors econòmics han evolucionat positivament a partir de l'any 2021.**

Per parlar de l'evolució de l'Índex de Preus de Consum (IPC) d'aquests darrers anys, cal tenir molt en compte no només la pandèmia que va fer que el 2020 es donessin xifres negatives o properes a 0 en la majoria de països de l'entorn, sinó també els preus més elevats de les matèries primeres i els costos de transports que es van donar durant el 2021 i molt especialment, l'inici de la crisi a Ucraïna el 2022 que ha fet incrementar els preus de dels aliments i de l'energia. Això ha comportat unes polítiques econòmiques d'increment de tipus d'interès que si bé estan començant a frenar la inflació aquest 2023, també està afegint una pressió suplementària en les economies de les empreses i les famílies, especialment aquelles que estan endeutades. Amb les dades de l'Observatori del 2n semestre del 2023 publicat per l'ARI, un 12,6% de les persones enquestades afirma viure en un pis de la seva propietat però pagant hipoteca i, amb la pujada de tipus d'interès, la seva quota hipotecària es pot haver vist incrementada. Això es pot quantificar amb la pregunta de quan paguen per la hipoteca del seu habitatge: aquest 2023, el cost mitjà mensual és de 1.246€ per 1.005€ a la mateixa pregunta l'any 2022, o el que és el mateix, han patit un increment del 24,0%.

Com es pot observar en el quadre anterior, només la Xina ha tingut un creixement de l'IPC més moderat que la resta de països i els països que formen el G20 són els que han patit un increment de preus més important, especialment perquè Argentina i Turquia en són membres i estan tenint uns increments del 72,4% i 72,3%, respectivament, el 2022 i unes previsions del 118,6% el 2023 i del 121,3% el 2024 per Argentina i del 52,1% i del 39,2% per a Turquia aquest dos anys.

Pel que fa a la Zona Euro, el 2021 va començar a notar un increment de preus que depenent dels països, se situava entre l'1,9% i el 3,2% però va ser el 2022 quan l'augment de preus es va quasi quadruplicar passat a una forquilla d'entre el 5,9% i el 8,7%. Les previsions per aquest any 2023 continuen sent altes tot i que moderant-se (entre el 3,1% i el 6,1%) i es preveu que el 2024 segueixi a la baixa (entre el 2,5% i el 3,4%).

Andorra també ha patit aquesta situació inflacionista situant-se a nivells similars dels països de l'entorn proper. Es partia d'un -0,2% el 2020, es va passar a un 3,3% el 2021 i s'ha arribat al pic històric dels darrers 25 anys, el 2022 amb un 7,1%. Les projeccions pel 2023 i 2024 es moderen amb un 4,2% aquest 2023 i un 2,9% el 2024, **situant-nos entre les previsions de França i Espanya, tendència que no deixa de ser coherent tenint en compte que entre el 90% i el 93% del valor de les importacions que arriben al país provenen d'aquests dos mercats.**

Si s'estudia l'IPC per grups, cal dir que el 2020 els grups que van tenir una evolució negativa van ser "Esbarjo, espectacles i cultura" i "Transport", el 2021 va repetir "Esbarjo, espectacles i cultura" seguit de "Begudes alcohòliques, tabacs i narcòtics" i el 2022, cap grup ha tingut una variació negativa tot i que els que menys han pujat han estat el de "Comunicacions" i el de "Béns i serveis diversos". Pel que fa als grups que més s'han incrementat, el 2020 van ser els de "Vestit i calçat" i "Aliments i begudes no alcohòliques", el 2021, van ser els grups de "Transport" seguit del de "Vestit i calçat" i

el 2022, han estat els grups de “Aliments i begudes no alcohòliques” amb un 13,5%, degut, segons la nota de premsa d'estadística, “a l'augment dels preus de la Llet, formatge i ous, del pa i cereals, i de sucre, confitures, mel, xocolata i confiteria”; seguit del grup de “Esbarjo, espectacles i cultura” amb un 9,1% degut a l'increment dels preus dels viatges organitzats; i a poca distància del grup “Mobles, estris domèstics i serveis per a la llar” amb un 8,7% probablement degut a la pujada del preu de les matèries primeres i dels costos de fabricació. **Aquestes dades deixen com a conclusió que la inflació està afectat un dels grups bàsics com és l'alimentació i això pot tenir conseqüències en el benestar de les famílies més vulnerables que poden haver de retallar la seva cistella de la compra amb, per exemple, aliments de menys qualitat.**

Sense que sigui una mesura adequada per quantificar el benestar social o la distribució de la riquesa, el PIB sol ser considerat un mesurament de la renda total d'un país i sovint s'utilitza el PIB per càpita per conèixer la renda mitjana individualitzada de la seva població. Cal afegir que, vist l'alta inflació d'aquests darrers anys, s'ha pres com a referència el PIB real a preus constants ja que aquest fa un ajustament del PIB nominal per descomptar els efectes de la inflació. **Així, si el 2020 la renda per càpita va patir una disminució important del 12,4%, o el que es el mateix, 4.058 € per persona, entre el 2021 i el 2022 s'ha anat recuperant fins situar-se quasi el mateix nivell que abans de la pandèmia a 32.315,28 € per persona (pels 32.715,87 € del 2019).** El 2020, les famílies van veure afectats tant els seus ingressos, especialment aquelles que algun del seus membres es va quedar sense feina o en suspensió temporal del seu contracte, i per tant, el seu consum, perquè no es podia gastar tant degut al confinament o perquè van haver de retallar despeses. I el consum privat és una de les variables que s'inclouen en el càlcul del PIB.

D'aquí que és interessant estudiar la despesa mitjana de les famílies i tot i que només estan publicades fins el 2021, que permeten conèixer com van els dos primers anys de pandèmia. **La despesa mitjana total per membre el 2019 era de 17.224,50 €, el 2020 amb totes les restriccions va disminuir un 7,4% fins als 15.944,38 € i el 2021, va augmentar un 12,9% fins el 18.000,87 €.** Si es té en compte que la inflació aquell any va ser d'un 3,3%, i l'ha descomptem, s'hagués arribat a una despesa mitjana per membre d'uns 17.407 €, xifra molt semblant a la del 2019 i, per tant, es podria dir que s'ha recuperat la despesa mitjana de nivells prepandèmics en un sol any.

Pel que fa a la despesa mitjana per llar, si el 2019 es situava en 37.460,09 €, el 2020 baixava un 8,1% fins els 34.430,36 € i el 2021 es recuperava un 11,0% fins els 38.228,59 €, per sobre del 2019. **Ara bé, si es fa el mateix exercici de descomptar l'IPC, se situaria en uns 36.967 €, un 1,3% per sota de la despesa mitjana per llar del 2019 que voldria venir a dir que les llars amb més d'un membre s'han vist més afectades per la crisi i sí que han hagut de retallar despeses.** Si s'analitza per grups de despesa, **del 2020 al 2021 van baixar quasi tots els grups a excepció dels Aliments i begudes no alcohòliques (que es va incrementar un 7,4% i que venia a confirmar que es va cuinar més a casa ja que coincideix amb els mesos de confinament recomanat i**

Despesa mitjana per llar

Del 2019 al 2020,
-8,1% / 34.430 €

Del 2020 al 2021,
11,0% / 38.229 €

Descomptat l'IPC
36.967 €
-1,3% respecte el 2019

de tancament de la restauració) i del de Comunicacions (que va augmentar un 1,8% segurament pel teletreball i l'estudi des de casa). Els grups que més van baixar i que estan directament relacionats amb les mesures per a prevenir l'avenç de la Covid-19 i les restriccions que es van aplicar, són el d'Hoteleria i restauració amb un 40,3%, seguit del de Vestit i calçat amb un 30,4% i del d'Esbarjo, espectacles i cultura amb un 22,6%. **Amb la recuperació de la despesa el 2021 on tots els grups puguen, s'inverteixen els papers i així els grups que més es van incrementar van ser els de Hoteleria i restauració amb un 50,3%, el de Vestit i calçat amb un 28,2% i el de Transport amb un 18,7% (aquest grup havia baixat**

un 18,4% el 2020). El grup d'Esbarjo, espectacles i cultura es va incrementar un 14,6%, menys del que havia disminuït el 2020 perquè encara estaven vigents algunes restriccions aquell 2021. El grup que menys va augmentar va ser el de l'Alimentació i begudes no alcohòliques amb només un 2,3%. **Destaca l'increment del grup de Begudes alcohòliques, tabac i narcòtics que, tot i tenir només un pes d'aproximadament un 1% depenent de l'any sobre el total de la despesa mitjana, ha passat de 396,99 € el 2019 a 430,35 € el 2020 fins i tot per sobre de l'any 2018 que es situava en 424,02 €.**

I vistes les restriccions de moviments que es van patir al llarg dels anys 2020 i amb menor mesura però també en alguns moments del 2021, destacar que si **el 2019 la despesa al principat representava el 87,1% del total, el 2020 va passar al 90,7% i el 2021, el 88,0%.** I s'observa que només tres grups han mantingut la tendència a l'alça aquests anys, i són el d'Aliments i begudes no alcohòliques, el de Salut i el de Comunicacions.

També és interessant veure l'evolució del pes de cada grups de despesa segons el quintil. I si bé, en general no hi ha hagut canvis molt marcats, sí que es pot destacar que **el grup de despesa més important per a tots els quintils és el d'Habitatge, aigua, gas, electricitat i altres combustibles però per les famílies del quintil inferior era un 38,7% el 2019, un 39,4% el 2020 i en 40,5% el 2021 i en canvi, per les del quintil superior era un 28,4% el 2019, un 34,6% el 2020 i un 33,4% el 2021.** S'observa que en el quintil inferior el pes s'ha increment només 2 punts probablement degut a la protecció dels lloguers de les famílies més vulnerables i en el quintil superior l'increment és de 5 punts. Segons l'Observatori del Segon Semestre del 2022, els preus mitjans dels pisos s'han incrementat més per als grans (de 4 habitacions fins a més de 2.800 € al mes per a contractes nous) que pels més petits i això podria ser una de les causes d'aquestes diferències.

És interessant en aquest punt fer un petit parèntesi per comparar els salaris amb els lloguers mitjans i veure com ha evolucionat el pes de la despesa del lloguer en referència als salaris. Si es comença amb el salari mínim del 2022 que es situava en 1.157,87 € i el lloguer mitjà era de 779 €, la despesa del lloguer representava el 67,3% del salari. El 2023 i amb el salari mínim a 1.286,13 € i el lloguer mitjà a 879 €, passava a representar el 68,3% del total del salari. Pel que fa al salari medià, el pes de la despesa en lloguer el 2022 era el 45,1% i el 2023, el 46,6%. I comparant els salaris mitjans, el 2022 la despesa del lloguer suposava un 36,1% i el 2023 s'incrementava fins el 37,9%. En tots els casos el pes de la despesa del lloguer es troba per sobre del 33% recomanat i, a més, **es confirma que els preus dels lloguers estan augmentant per sobre dels salaris** tal i com a continuació:

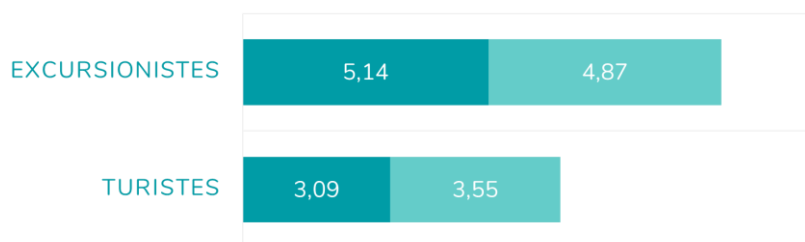
El segon grup amb més pes és el d'Aliments i begudes no alcohòliques i en aquest cas, per a les famílies del quintil inferior representava un 23,2% el 2019, un 24,4% el 2020 i un 23,5% el 2021, per tant, s'observen pocs canvis però per les del quintil superior, el 2019 era un 9,5%, el 2020 un 14,7%, segurament per fer més àpats a casa, i el 2021, un 10,6%. Sense que tinguin un pes especialment representatiu, sí que es vol comentar que pel grup de Esbarjo, espectacles i cultura, el 2019 el quintil inferior i el superior compartien el 4,3% del pes, el 2021 això ha variat sent un 3,0% pel quintil inferior i un 6,9% el quintil superior, pressuposant que les famílies del quintil inferior han reduït la seva despesa en cultura i en canvi, les del quintil superior l'han pogut augmentar. **I com a dada preocupant, la diferència en el grup de despesa d'Ensenyament on s'observa que la despesa de les famílies del quintil inferior és quatre vegades la de les famílies del quintil superior.**

Per intentar conèixer l'evolució del consum, s'ha extret informació dels informes anuals dels bancs de la plaça i tot i no tenir les dades suficientment desagregades i unificades,

s'observa que, **durant el 2020 van disminuir notablement els deutes per targetes de crèdit, els descoberts en compte corrent i el descompte comercial, reflex de l'alentiment econòmic per les restriccions i el confinament.** I com era d'esperar, la tendència s'ha revertit des del 2021 amb increments importants i per sobre de les xifres del 2019 en les tres partides. **També es veu una tendència a l'alça dels préstecs i crèdits que es classifiquen com a dubtosos o amb incompliments de pagament, especialment als concedits a llars o a particulars, que podrien ser un primer indicatiu d'un increment de la morositat i que pot venir motivat per diferents causes com la precarietat laboral o l'increment dels preus i altres despeses, com els lloguers.**

El turisme és un dels pilars de l'economia andorrana i va ser un dels sectors directament afectats per les restriccions que es van haver de prendre per frenar l'evolució de la pandèmia. Per aquest motiu, s'ha volgut introduir en aquest informe, l'evolució dels turistes i excursionistes³ durant aquests darrers tres anys en relació amb l'any pre-pandèmic. El 2019 s'havien rebut 8.234.993 visitants, el 50,0% de nacionalitat espanyola i el 41,0% francesa (3.090.044 turistes, 71,1% espanyols i 15,9% francesos, i 5.144.949 excursionistes, 37,3% espanyols i 56,0% francesos). El 2022 es van rebre 8.426.708 visitants, el 45,1% de nacionalitat espanyola i el 42,6% de francesa (3.555.096 turistes, un 63,8% espanyols i un 17,8% francesos, i 4.871.612 excursionistes, un 31,6% espanyols i un 60,6 francesos). Per tant, s'està un 2,3% per sobre d'entrada de visitants respecte el 2019 degut principalment a l'increment en el nombre de turistes ja que el d'excursionistes encara està per sota. Això, a nivell econòmic, pot ser un punt positiu ja que els que pernocten al país, se'ls hi pressuposa una despesa més important que als que no. I també s'observa que, per nacionalitats, ha baixat el pes de l'espanyola i s'ha incrementat la de la francesa, que han pujat tant a nivell de turistes com d'excursionistes, i d'altres nacionalitats, especialment com a turistes.

VISITANTS EL 2019 I EL 2022 (*)

(*) en milions

Però com va ser l'any 2020 després de la declaració de la pandèmia aquell 13 de març i totes les restriccions de mobilitat que es van anar decretant? El febrer de 2020, mes en plena campanya d'hivern, havien entrat a Andorra, un total de 746.678 visitants

³ Seguint la nota metodològica d'Estadística, els visitants agrupen els turistes, que són els visitants que passen com a mínim una nit al país, i els excursionistes, que són els visitants que només passen el dia al país sense pernoctar-hi.

(372.539 turistes i 374.139 excursionistes, per tant, quasi a la par). El mes de març, amb el tancament de les fronteres per part dels països veïns, ja només en van entrar un total de 312.055 i el mesos d'abril i maig no en va entrar cap. El mes de juny es van rebaixar restriccions i van entrar 502.843 visitants, un 90,7% excursionistes perquè els hotels continuaven tancats. La tendència va continuar a l'alça fins a l'agost d'aquell any amb una arribada de 944.440 visitants, el 64,0% dels quals excursionistes. Amb noves restriccions després de l'estiu per les onades de contagis, al novembre de 2020 es va donar el pic a la baixa (sense comptar el dos mesos amb fronteres tancades) amb només 22.569 visitants. A partir d'aquest mes i fins a l'abril de 2021, les xifres d'entrada de visitants es van mantenir, depenent del mes, entre uns 137.000 i uns 240.000 mensuals, sempre amb més excursionistes que turistes. I és al maig de 2021 quan començar a despuntar i a incrementar-se les arribades de visitants fins al nivell actual. Aquell mes van entrar 312.657 visitants, el 75,2% excursionistes i el mes de juny ja superaven els 528.000 amb un 76,0% d'excursionistes. Tot i que cada mes és diferent, la tendència seria a incrementar-se el nombre de turistes respecte el d'excursionistes.

A nivell de nacionalitats, després de la reobertura de les fronteres i de la recuperació amb més o menys mesura de la mobilitat, els primers mesos arribaven més visitants francesos que espanyols (en algun moment, van arribar a representar més del 69% del total) quan abans de la pandèmia la meitat dels visitants eren espanyols. Això es va anar equilibrant i actualment es troben entre el 45% i el 47% els de nacionalitat espanyola i entre el 37% i el 42% els de francesa. **Tots aquest moviments eren un clar reflex de les restriccions vigents que hi havia a l'altra banda de les nostres fronteres i que variaven d'intensitat depenent de si les mesures les aplicava França o Espanya.**

PRINCIPALS CONCLUSIONS EN L'ÀMBIT ECONÒMIC

La recuperació del PIB a Andorra ha estat molt ràpida, per sobre de les previsions i de la resta de països inclosos, especialment gràcies al turisme i la construcció.

Andorra ha patit l'increment de la inflació situant-se a nivells similars dels països de l'entorn. Cal tenir en compte que entre el 90% i el 93% del valor de les importacions provenen d'Espanya i França, amb una inflació molt alta aquests darrers anys.

La inflació està afectat un dels grups bàsics com és l'alimentació i això pot tenir conseqüències en el benestar de les famílies més vulnerables.

La renda per càpita va patir una disminució important del 12,4%, entre el 2021 i el 2022 s'ha anat recuperant fins situar-se quasi el mateix nivell que abans de la pandèmia a 32.315,28 € per persona (pels 32.715,87 € del 2019).

La despesa mitjana total per membre el 2020 va disminuir un 7,4% i el 2021, va augmentar un 12,9% fins el 18.000,87 €. Si es té en compte que la inflació, la despesa mitjana per membre seria d'uns 17.407 €, xifra molt semblant a la del 2019.

La despesa mitjana per llar, el 2019 es situava en 37.460,09 € i el 2021 es recuperava un 11,0% fins els 38.228,59 €. Si es descompta l'IPC, se situaria en uns 36.967 €, un 1,3% per sota de la despesa mitjana per llar del 2019.

Del 2020 al 2021 van baixar quasi tots els grups a excepció dels Aliments i begudes no alcohòliques (7,4%) i del de Comunicacions (1,8%).

Amb la recuperació de la despesa el 2021 on tots els grups pugen, els que més es van incrementar van ser el d'Hoteleria i restauració amb un 50,3%, el de Vestit i calçat amb un 28,2% i el de Transport amb un 18,7%.

Destaca l'increment del grup de Begudes alcohòliques, tabac i narcòtics que, tot i tenir només un pes d'aproximadament un 1% depenent de l'any sobre el total de la despesa mitjana, ha passat de 396,99 € el 2019 a 430,35 € el 2020.

El 2019 la despesa mitjana de les llars al Principat representava el 87,1% del total, el 2020 va passar al 90,7% i el 2021, any sense quasi restriccions, va tornar al 88,0%.

El grup de despesa més important és el d'Habitatge, aigua, gas, electricitat i altres combustibles. Per les famílies del quintil inferior era un 38,7% el 2019 i és un 40,5% el 2021 i en canvi, per les del quintil superior era un 28,4% i és un 33,4% el 2021.

Es confirma que els preus dels lloguers estan augmentant per sobre dels salaris: lloguer mitjà mensual, un 12,8% del 2022 al 2023, el salari mínim, un 11,1%, el mitjà, un 9,0% i el mitjà, un 7,6%.

Les famílies del quintil superior poden invertir 4 vegades més en Ensenyament que les famílies del quintil inferior.

Durant el 2020 van disminuir notablement els deutes per targetes de crèdit, els descoberts en compte corrent i el descompte comercial, reflex de l'alentiment econòmic per les restriccions i el confinament. Les tres partides s'han recuperat per sobre dels nivells prepandèmics al llarg del 2021 i el 2022.

Hi ha una tendència a l'alça dels préstecs i crèdits que es classifiquen com a dubtosos o amb incompliments de pagament, especialment als concedits a llars o a particulars, podent ser motivat per la precarietat laboral o l'increment dels preus i altres despeses, com els lloguers

A nivell de visitants, els moviments en l'entrada de turistes i excursionistes han estat un reflex de les mesures aplicades en cada moment per les autoritats dels països veïns, reduint o alleugerint la mobilitat de la seva població.

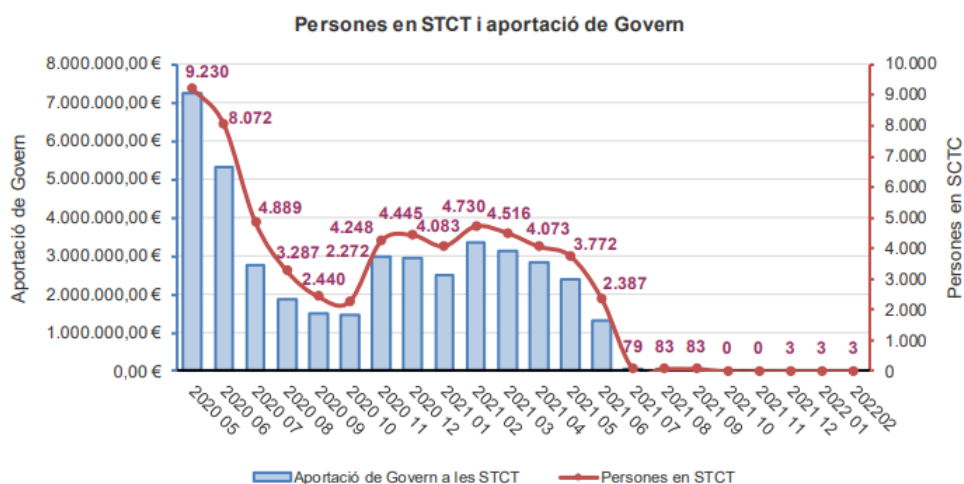
c. EN L'ÀMBIT LABORAL

Com es va fer en el primer informe, en aquest apartat s'han recollit i analitzat aquells indicadors que fan referència al món laboral i, en especial, al col·lectiu de persones assalariades. Aquesta elecció es va fer i es manté, per dos motius principals. El primer que dels assalariats és dels grups dels quals més dades i indicadors es publiquen i, per tant, permet fer-ne una anàlisi força conclouent. I el segon perquè van ser un dels grups més afectats per la crisi de la pandèmia i les diferents mesures que es van anar aplicant per contenir l'expansió de la Covid-19.

QUINS CANVIS VA COMPORTAR LA PANDÈMIA? SUSPENSÍO TEMPORAL DEL CONTRACTE DE TREBALL I TELETREBALL.

Per pal·liar els efectes que les restriccions aplicades com el tancament de molts dels sectors econòmics que són la base de l'economia andorrana, es va crear la figura de la Suspensió Temporal del Contracte de Treball (STCT). Aquesta novetat consistia en la suspensió per un temps limitat del contracte de treball degut a la situació generada per la COVID-19 durant la qual Govern, empresa i treballador assumeixen part de la suspensió del contracte, garantint un salari al treballador.

Com es pot observar en el següent gràfic, **el pic de les STCT va ser el mes de maig del 2020 amb 9.230 persones en aquesta situació, que representaven el 25,9% del total d'assalariats**. Gradualment, van anar disminuint i variant segons l'evolució de les mesures que s'aplicaven en cada moment i depenent de quins sectors econòmics anaven reobrint o no. No és fins el juliol del 2021 que es pot dir que es retorna, més o menys, a la normalitat ja que aquell mes només hi ha 79 persones en STCT en front de les 2.387 que hi havia un mes abans. **I des del març del 2022 que no hi ha hagut cap assalariat més en STCT.**

Font: Dades de la CASS, tractades pel Departament d'Estadística per a la Nota de Premsa ref. NP-A149_20220519

Aquesta figura, juntament amb altres ajuts ocasionals que es van anar creant al llarg dels primers mesos de la pandèmia, **va ser cabdal per evitar que la situació de crisi socioeconòmica en el col·lectiu dels assalariats i autònoms fos més greu i va ajudar a suavitzar els efectes en les famílies.**

Pel que fa a l'altre canvi que va portar la pandèmia, va ser que es va incrementar de cop les persones que van haver de continuar la seva tasca professional mitjançant el teletreball. Aquesta forma de treball era molt residual abans de la pandèmia, va tenir una utilitat molt important durant els mesos del confinament i els posteriors per les limitacions en els espais compartits i tot i anar variant, encara hi ha un percentatge d'empreses que el mantenen, especialment lligat amb mesures de sostenibilitat en el marc dels plans que s'estan posant en marxa per reduir la mobilitat dels seus empleats.

Segons l'estudi de la Cambra de Comerç en col·laboració amb el Grup de Sociologia de l'Andorra Recerca + Innovació sobre l'impacte econòmic derivat de la crisi de la Covid-19 en les empreses andorranes que es va realitzar en quatre edicions, la primera el juliol del 2020 i la darrera al gener de 2022, s'observa que l'aplicació o no del teletreball varia segons els sectors i els moments de la pandèmia. A l'enquesta del juliol de 2020 un 17,7% de les empreses van respondre que aplicaven mesures de teletreball però pujava al 31,4% entre les que havien mantingut l'obertura durant el confinament. Entre les que teletreballaven, en un 45,8% ho feia el 100% de la plantilla i un 50,0% tenia més de 100 treballadors. I per sectors, el d'Altres serveis era on més es teletreballava amb un 29,9% de les respostes, seguit dels sectors de Supermercats i grans magatzems i de Benzineres, ambdós amb un 16,7%. En l'edició del gener de 2021, les respostes mostren que el teletreball va augmentar fins el 24,4%, fins el 54,5% les que ho feia el 100% de la plantilla, fins el 80% entre les que tenien més de 100 empleats (tot i que millorava també el percentatge de teletreball entre les empreses més petites i que havien tingut més temps d'adaptar-s'hi) i per sectors es mantenien els mateixos.

Els resultats de l'enquesta del juliol de 2021 mostren que, amb la progressiva recuperació a la normalitat de les empreses i amb la tornada física d'una part més elevada de les plantilles als seus llocs de treball per la relaxació de les mesures de prevenció, el teletreball disminueix lleugerament passant al 19,5%. Tot i això encara el 57,7% contesta que teletreballa el 100% de la plantilla, el 57,1% de les empreses de més de 100 treballadors continua fent teletreball i per sectors, el d'Altres serveis continua el primer amb un 30,5%, seguit de les empreses de Transport i logística amb un 18,2% i de les Agències de viatge i operadors turístics i les Benzineres, ambdós amb un 16,7%. **I com a conclusió de la darrera ronda de l'estudi, el gener de 2022, hi destaquen que “el teletreball es va consolidant a poc a poc” i que el fet de que no disminueixi després de la pandèmia, “fa pensar que és una eina que funciona i que les empreses han adoptat permanentment”.** Així, un 21,0% de les empreses deien aplicar la modalitat de teletreball, en un 53,6% pel 100% de la plantilla, un 66,7% de les empreses de més de 100 treballadors i per sectors puja el de Supermercats i grans

magatzems fins el 42,9%, seguit de les Agències de viatges i operadors turístics amb el 33,3% i el d'Altres serveis amb un 32,1%.

Cal tenir en compte que després de la pandèmia, es va aprovar la Llei 42/2022, de l'1 de desembre, de l'economia digital, l'emprenedoria i innovació on es defineix, regula i clarifica la modalitat del teletreball per donar seguretat jurídica a totes les parts.

LLOCS DE TREBALL I ASSALARIATS: S'HAN RECUPERAT?

Com es va veure en el seu moment, ja el mateix mes de març de 2020 es notava l'efecte de la pandèmia amb un descens dels llocs de treball dels 52.012 del mes de febrer al 50.926 d'aquell mes però la baixada més important va ser a partir de l'abril del 2020 situant-se a 42.256 llocs i sent el mes de maig de 2020 amb 41.926 la xifra més baixa assolida en aquest període de pandèmia i fins l'actualitat. En tres mesos es van perdre més de 10.000 llocs de treball, el 19,4% respecte el mes de febrer d'aquell any. A partir del juny de 2020 i fins al novembre de 2021, la tendència és a alça però de manera molt progressiva, amb mesos amb pujades de fins el 4,4% però altres amb baixades de fins el 3,3%. Però al mes de desembre de 2021, amb un increment del 9,2% respecte el mes anterior, ja s'assoleix de nou la xifra de 52.019, similar a la pre-pandèmica i amb l'arribada d'una nova temporada d'hivern amb normalitat. **Amb una disminució habitual durant els mesos de la temporada d'estiu, el novembre de 2022 ja es tornen a superar els 52.000 llocs de treball i el mes de març de 2023 eren 55.310, la xifra més elevada mai assolida fins ara. Respecte el febrer de 2020, el març de 2023 hi havia 3.298 llocs de treballs més que representen un 6,3% més.** Seria una mostra més de com la recuperació de l'activitat comercial postpandèmica ha estat molt ràpida i que hi ha una necessitat més gran de personal al març de 2020.

Pel que fa als assalariats, la davallada més important es va produir a l'abril de 2020 amb 6.629 menys, un 15,6% respecte de març que ja n'havia perdut 422 respecte el mes de febrer. Així, el mes de maig va arribar a la xifra més baixa d'aquesta crisi amb 35.672 assalariats, un 17,1% només amb tres mesos. Igual que va passar amb els llocs de treball, no es van recuperar xifres pre-pandèmiques fins el desembre del 2021 quan s'assoleixen els 42.931 assalariats que va representar un 10,0% més respecte el mes anterior. Els mesos entre el juny de 2020 i el novembre de 2021, el nombre d'assalariats va anar oscil·lant depenent de les mesures i la temporada amb pujades de fins el 3,8% i baixades del 3,5%. Coincidint amb la temporada d'hivern, el mes de març de 2022 es va arribar a un total de 42.939 assalariats que van baixar durant la temporada d'estiu fins els 38.867 el maig de 2022. **A partir d'aquell mes es tendeix a anar-se incrementant fins els 45.842 del mes de març del 2023, xifra més alta fins l'actualitat. Si es pren com a referència el mes de febrer de 2020, últim pre-pandèmic, i tres anys després, la xifra de persones assalariades ha crescut un 6,5% o el que és el mateix, en 2.800 més.** Es confirma que hi ha més persones treballant que abans de la pandèmia que seria senyal d'una tornada a la normalitat amb xifres millors que abans de la crisi per la Covid-19.

Cal recordar que la xifra d'assalariats durant els mesos que les STCT estaven vigent estan incloses, per tant, sense aquesta figura la disminució de persones assalariades hauria sigut molt més important. **En el pic de la pandèmia, el maig de 2020, les persones en STCT representaven el 25,9% del total.** Si es fa la mitjana dels mesos amb persones assalariades en STCT (del mes de maig de 2020 al juny de 2021 ja que a partir d'aquell mes van passar a ser xifres molt petites fins a desaparèixer al març de 2022), **cal dir que una mitjana de 4.460 persones van estar en STCT, un 12,2% de la mitjana d'assalariats del mateix període.**

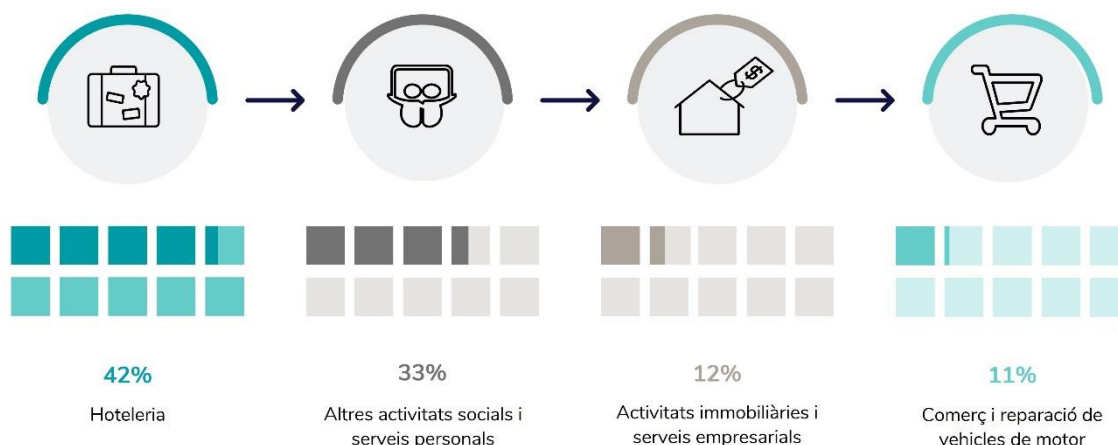
COM S'HAN RECUPERAT ELS SECTORS MÉS AFECTATS PER LES RESTRICCIONS DURANT LA PANDÈMIA?

Aquell mes de març del 2020, molts sectors econòmics van veure com havien de tancar portes, alguns totalment com la restauració, hoteleria, comerç a excepció dels considerats essencials (alimentació, farmàcia, benzineres,...) i altres podien obrir però amb restriccions i augmentant el teletreball en aquells serveis que no eren de cara al públic (oficines,...). Si bé alguns sectors vam poder anar obrint gradualment amb certes restriccions com la distància de seguretat, mascaretes obligatòries,... altres van tardar a obrir com el de l'oci, i altres van poder obrir però per les restriccions exteriors, el seu negoci es va veure molt afectat com va ser el cas de les agències de viatge. Malauradament tots els sectors van patir d'una manera o d'una altra, els efectes de la crisi causada per la Covid-19 o per les mesures per prevenir-la.

En aquest quadre podem observar com el sector de l'Hoteleria i el d'Altres serveis socials i serveis personals van absorbir el 75% de les baixes d'assalariats dels primers mesos de la pandèmia, seguits pel sector de les Activitats immobiliàries i serveis empresarials i el del Comerç i reparació de vehicles de motor. Aquest quatre sectors representaven més del 98% de la disminució de persones assalariades entre el febrer i el maig del 2020.

PRINCIPALS SECTORS ECONÒMICS AFECTATS PER LA PANDÈMIA

De febrer a maig de 2020

El sector que millor s'ha recuperat de la pandèmia, i no només entre aquests com els més afectats, sinó en comparació amb tota la resta de sectors, és el d'Activitats immobiliàries i serveis empresarials que havia perdut els primers mesos de la pandèmia un 12,0% dels seus assalariats i a març de 2023 els ha augmentat un 18,7% passant de 5.990 a 7.108 persones assalariades i si el 2020 representaven un 13,9% del total d'assalariats, el març de 2023 representen un 15,5%. Per tant, les xifres mostren clarament una recuperació d'aquest sector que inclou a més de les activitats immobiliàries que han augmentat un 16,7%, el lloguer de maquinària i equips sense operari que ha crescut un 69,0%, les activitats informàtiques que s'han incrementat un 15,3% i els altres serveis empresarials que han pujat un 16,2%. Aquest increment del pes d'aquest sector econòmic també es veu reflectit en el registre de comerç ja que el 31,0% de les altres de comerços corresponen a dit sector, especialment al grup d'activitats de consultoria de gestió empresarial, que ja representa el 9,9% de les altes al registre de comerç d'aquests darreres tres anys amb 395 comerços (i només 70 baixes). Sobre el total de comerços registrat, aquest sector ha passat dels 2.463 el març de 2020 representant un 25,6% del total a 3.547 el març de 2023 amb un 30,1% del total.

El segon sector més afectat a l'inici de la pandèmia, ja que va perdre el 33,0% dels seus assalariats, però amb un pes molt més petit en el total d'empreses va ser el d'Altres activitats socials i serveis personals, que inclou des de les perruqueries i centres d'estètica a serveis culturals o esportius passant pels dels jocs d'atzar o la reparació d'ordinadors o altres efectes personals, i com es pot veure, molt heterogeni. La seva recuperació ha estat lleugera amb un increment del 4,5% de les seves persones assalariades: dels 4.492 el febrer de 2020 ha passat als 4.693 el març de 2023. I el seu pes sobre el total s'ha mantingut força estable: si el 2020 representava el 10,4% sobre el total, el març del 2023 era del 10,2%. Pel que fa al total d'establiments d'aquest sector registrats a Comerç, la seva evolució també ha estat estable amb un lleuger increment: el seu pes sobre el total de comerços al març de 2020 era del 5,8% i el març de 2023 va passar a ser el 6,1%.

El sector de l'Hoteleria, el més afectat de llarg els primers mesos de la crisi, s'ha recuperat amb moderació passant dels 6.469 assalariats el febrer de 2020 als 6.692 el març de 2023 que representa un increment del 3,4%. Però el seu pes sobre el total de persones assalariades ha disminuït: un 14,6% el març de 2023 vers el 15,0% del febrer de 2020. Cal destacar que la creació neta de comerços del sector de l'Hoteleria, que inclou a més dels hotels, els allotjaments turístics, els restaurants, els serveis de càtering i els bars, entre altres, de març de 2020 al mateix mes del 2023, és plana ja que només ha crescut en un comerç. Dit això, comentar que els comerços del grup Restaurants i establiments de menjars ha registrat 104 altes, la xifra més elevada del sector i que representa un 2,6% de totes les altes al registre i l'ha seguit el grup de Allotjaments turístics i altres allotjaments de curta durada amb 36 altes. Pel que fa a les baixes, al grup de Restaurants i establiments de menjars se n'han produït 82, el 5% del total del registre de comerç i el grup d'Establiments de begudes amb 45, un 3% del total, el

segueix. Així, i al igual que passa amb els seus assalariats, el sector de l'Hoteleria ha perdut pes respecte el total de comerços: si el març de 2020 n'hi havien donats d'alta un total de 1.043 i representaven el 10,8% sobre el total de comerços, el març de 2023 eren 1.041 amb el 8,8% sobre el total.

A més distància, el sector de Comerç i reparació de vehicles de motor també ha recuperat nivells similars als pre-pandèmics, com la majoria de sectors. De perdre el 12,0% dels seus assalariats entre febrer i maig de 2020, ha pujat un 2,8% al març de 2023 amb 9.425 assalariats vers els 9.164 del febrer de 2020. Ara bé, ha perdut pes sobre el total de persones assalariades amb un 20,6% el 2023 enlloc del 21,3% del 2020, per tant, malgrat incrementar-se en nombre d'assalariats és un sector que no està al mateix nivell que abans de la pandèmia, tot i ser el segon sector amb més altes al registre de comerç amb el 20,3% de totes les altes d'aquests tres anys. De les 812 altes, el grup amb més expansió és el d'Intermediaris del comerç amb 249 que representen el 6,2% de totes les altes (però amb 100 baixes). Cal destacar que el sector del Comerç i reparació de vehicles de motor és el que més baixes ha tingut en el període que va des del març de 2020 al març de 2023 ja que el 34,1% de les baixes de comerços pertanyen aquest sector. Podria venir a dir que el comerç tradicional com es coneix fins ara està canviant? Caldrà estar-ne atent ja que tot i l'increment al registre de comerç de 2.937 el març de 2020 i els 3.142 al març de 2023, el seu pes sobre el total de comerços ha disminuït passat del 30,5 el 2020 al 26,6% el 2023. Malgrat això els llocs ofertats pel Servei d'ocupació per a treballadors de serveis de restauració, personals, protecció i venedors de comerços són la majoria amb un 35,8% el març de 2020 i un 36,0% el març de 2023, amb pics puntuals de més del 40% depenent de la temporada de l'any.

Amb les dades analitzades es pot observar que **els quatre sectors econòmics que més van patir els efectes de la pandèmia**, especialment els primers mesos però no només ja que la reobertura va anar per fases i a diferent ritme segons els sectors, es pot concloure que **s'han anat recuperant també a diferent velocitats**.

A part del sector de les Activitats Immobiliàries i serveis empresarials, que lidera la dita recuperació, cal remarcar dos sectors que s'han tingut una evolució positiva des de l'inici de la pandèmia. Un d'ells és el sector de la Construcció que no va perdre quasi empleats durant el 2n trimestre del 2020 i que ha tingut un creixement sostingut mes a mes. Si el febrer del 2020 tenia 3.410 persones assalariades, el març del 2023 en tenia 3.937 que representa un creixement del 15,5%. Aquest increment d'assalariats ha anat acompanyat per un augment dels comerços registrats d'aquest sector amb un 5,5% de totes les altes d'aquests darreres tres anys però també amb moltes baixes que representen el 6,7% del total. Tot i això la creació neta representa un 4,5% sobre el total però el seu pes sobre el total de comerços és una mica menor passat del 8,9% el març de 2020 al 8,1% el març de 2023.

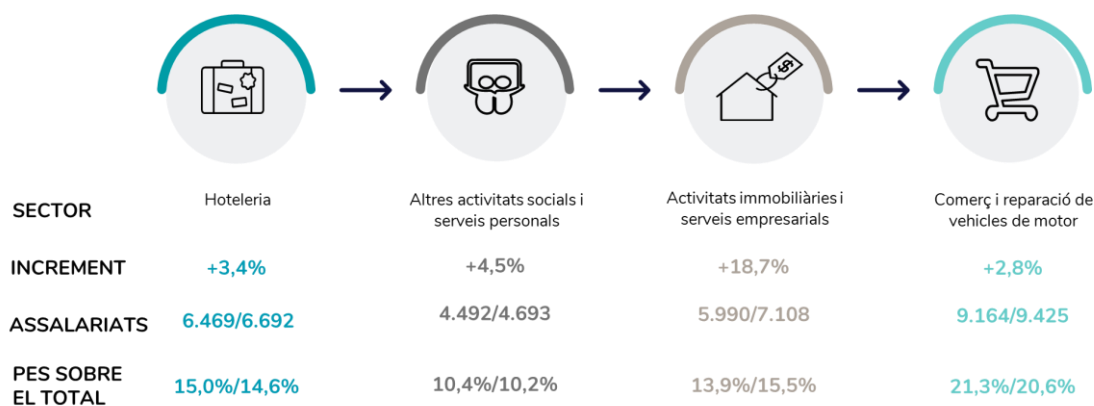
El tercer sector que ha tingut una millor evolució positiva des del febrer del 2020 ha estat el de les Activitats sanitàries i veterinàries i serveis socials però que té un pes sobre el total d'assalariats més petit (del 5,1% el febrer de 2020 i 2.211 assalariats al 5,4% el

març de 2023 i 2.485 assalariats) i que no va patir variacions importants a l'inici de la pandèmia. A nivell del registre de comerç hi ha hagut 55 altes registrades que representen l'1,4% sobre el total i 17 baixes, l'1,0% sobre totes les baixes i ha passat del 2,3% sobre el total de comerços registrats el març de 2020 al 2,1% el març de 2023.

Hi ha hagut tres sectors que han vist com disminuïa el nombre de persones assalariades. Amb un 11,5% es situa el sector de Treball domèstic a la comunicat que inclou principalment, assalariats de les comunitats de veïns i ha passat de 192 el febrer de 2020 a 170 el març de 2023. El segueix el sector de Llars que ocupen personal domèstic amb un 4,3% que tenir 1.082 assalariats el febrer de 2020 i el març de 2023 en té 1.035. Caldria tenir informació més detallada per poder concloure si aquestes disminucions són degudes a que les persones assalariades d'aquests dos sectors, que solen ser precaritzats, han canviat de sector o bé perquè les llars o comunitats per a les que treballaven han hagut de reduir despeses i han decidit no continuar comptant amb els seus serveis. El tercer sector que també ha baixat en nombre d'assalariats és el Sistema financer. Si el febrer del 2020 hi constaven 1.734 persones assalariades i es va mantenir estable durant el mesos posteriors a l'inici de la pandèmia, al març de 2023 els seus assalariats eren 1.651, un 4,8% menys i ha provocat que perdés pes sobre el total d'assalariats passant del 4,0% al 3,6%. I en aquest cas cal tenir en compte que si el 2020 hi havia cinc entitats bancàries al país, durant el 2022 van tenir lloc dos processos de fusió i actualment només n'hi ha tres i aquests fets podrien haver contribuït més o menys directament en aquesta evolució dels assalariats del sistema financer.

COM HA ESTAT LA RECUPERACIÓ DELS PRINCIPALS SECTORS ECONÒMICS AFECTATS PER LA PANDÈMIA

Comparació entre Febrer de 2020 i Març de 2023

També és interessant veure quins són els sectors que més assalariats en STCT han tingut entre els mesos de maig del 2020, quan va entrar en funcionament aquest nova figura, i el mes de juny del 2021, que per a aquest anàlisi considerarem com el darrer ja que a partir d'aquest mes la quantitat de persones assalariades en STCT va passar a ser quasi residual (79 persones el juliol de 2021, 83 els mesos d'agost i setembre de 2021 i 3 el desembre de 2021 i gener de 2022).

De les 9.230 persones en STCT al maig de 2020, el 37,8% treballaven al sector de Comerç, el 26,9% al de l'Hoteleria i l'11,7% al d'Activitats immobiliàries i serveis empresarials i que coincideixen amb els sectors més afectats. I sobre el total d'assalariats per sector, aquell mes l'Hoteleria tenia el 73,6% dels seus assalariats en STCT, el Comerç un 41,9% i el dels Transports, un 36,1%. I el mes de juny de 2021 amb ja només 2.386 persones en STCT, l'Hoteleria era el sector que més assalariats en aquesta situació continuava tenint amb el 37,3% sobre el total, seguit del Comerç amb un 34,9% i de les Activitats immobiliàries i serveis empresarials amb un 11,2%. I sobre el total d'assalariats per sector, els assalariats de l'Hoteleria que es trobaven encara en STCT representaven el 24,4%, i els sectors de Comerç i dels Transports es situaven al darrera ambdós amb un 10,1%. Amb certes variacions, es torna a confirmar que els sectors econòmics i laborals que més van patir les conseqüències de les mesures per prevenir l'expansió de la Covid-19 van ser l'Hoteleria i el Comerç i que tot i haver-se recuperat, el ritme va ser més lent que en altres sectors que no van haver d'enfrontar-se a tantes restriccions ni per un període tan llarg de temps.

QUINA HA ESTAT L'EVOLUCIÓ DELS SALARIS?

Per poder tenir una visió global de com han evolucionat els salaris des del 2020, s'analitzaran, amb més o menys detall, el salari mínim, el medià i el mitjà des de diferents perspectives.

En quant **al salari mínim, a principis de 2020 se situava a 1.083,33 € i a principis de 2023 a 1.286,13 €, que representa un increment del 18,7%** i això ha estat possible pels acords presos per augmentar el salari mínim per sobre de l'IPC aquests darrers anys.

Per la seva banda, **el salari medià⁴, el març de 2020 era de 1.671,90 € i el mateix mes de 2023 de 1.909,06 € amb una pujada del 14,2%**. El 2020, el 79,1% dels assalariats prenent com a base els salaris mitjans per activitat, estarien per sobre del salari medià i el 20,9% restant es trobarien per sota. **El 2023 aquest percentatge passava al 81,2% per aquells assalariats que es trobaven per sobre i al 18,8% pels que es trobaven per sota**. El salari medià es trobaria en la posició 37 d'entre les 46 activitats amb assalariats al febrer de 2020 i baixava a la 39a al març de 2023. D'aquí que hi hagi més persones assalariades per sobre el 2023 que el 2020.

En quant **al salari mitjà, ha passat de 2.114,37 € el març de 2020 als 2.476,65 € el març de 2023, que suposa un augment del 17,1%**, lleugerament per sobre de l'increment del salari medià i molt a prop de l'evolució del salari mínim. Si s'analitza el salari mitjà més baix el març de 2020, aquest se situava a 1.214,61 € i corresponia a l'activitat Recerca i desenvolupament i el salari mitjà més alt era 5,4 vegades més elevat situant-se a 6.522,69 € corresponent a les Activitats del sistema financer. **El març de**

⁴ El salari medià és el salari brut que divideix al nombre d'assalariats en dues parts iguals, els que tenen un salari superior i els que tenen un salari inferior. Donada la distribució dels salaris, és un paràmetre més representatiu (Font: Nota de Premsa ref. NP_A149_20230615 www.estadistica.ad)

2023 el salari mitjà més baix era de 1.578,79 € per a l'activitat de Treball domèstic a la comunitat i el més alt era per a les Activitats del sistema financer per 7.223,27 €, 4,6 vegades el salari mitjà més baix. Es començarien a notar els esforços que s'estan fent per reduir les desigualtats entre els salaris mitjans més baixos i els més alts vist que el més baix ha sofert una pujada del 30,0% i el més alt del 10,7%. Així el salari mitjà es trobaria en la posició 16 entre les 46 activitats amb persones assalariades l'any 2020 i en la 21a el març de 2023. Traduint-ho a assalariats, el 2020 el 25,1% es trobaven per sobre del salari mitjà i el 74,9%, o el que és el mateix 31.917 dels 42.616 totals, estaven cobrant per sota del salari mitjà. **Aquesta situació hauria millorat el març de 2023 ja que un 37,2% de les persones assalariades es situarien cobrant per sobre del salari mitjà i el 62,8% per sota, uns 28.800 dels 45.844 totals.** Si el 2021 respecte el 2020, la tendència anava cap a més persones assalariades per sota del salari mitjà, com a conseqüència de les STCT, aquesta s'ha revertit i els assalariats per sobre del salari mitjà han augmentat un 59,3% passant de 10.699 a 17.044 i els que es situen per sota han disminuït un 9,8% passant del 31.917 als 28.800.

Classificant les activitats en base als seus salaris mitjans i respecte el mes de març de 2023, s'observa quines són aquelles que han vist millors evolucions en els seus salaris. Com es recull en el quadre següent, **es mantenen les dues primeres posicions, Activitats del sistema financer i Transport aeri i espacial, amb increments respecte el 2020 d'un 10,7% i un 11,9% respectivament, tot i que per sota de l'increment del salari mitjà.** També es manté en la mateixa cinquena posició el salari mitjà de l'activitat de Producció i distribució d'energia elèctrica, gas amb un 9,5% d'increment del seu salari mitjà. Pugen de posició els salaris mitjans de la Indústria del tabac que amb un 22,5% d'increment, passa de la quarta a la tercera posició, també aquells de les Activitats d'assegurances, llevat de la Seguretat Social obligatòria que amb un 43,3%, passa de la vuitena posició el 2020 a la quarta aquest 2023 i les Activitats informàtiques pujant de la desena a la sisena posició amb un 32,6% d'increment. Les tres activitats han tingut augment per sobre de l'increment del salari mitjà. En canvi, els salaris mitjans de les Activitats auxiliars del sistema financer han baixat de la tercera posició a la vuitena amb una disminució del 0,3% respecte el 2020, els de Correus i telecomunicacions tot i l'increment de l'11,4% ha passat de la sisena a la setena posició, els de les Indústries de la construcció de maquinària i equip mecànic, amb una pujada del 8,4%, han baixat a la dotzena posició des de la setena, i els de l'Administració pública, defensa i Seguretat Social, malgrat un augment el 16,5%, molt proper al del salari mitjà, ha passat de la novena posició a la onzena.

A comentar que les dues activitats que s'han incorporat en el top ten aquest 2023 comparant els seus salaris mitjans del març de 2020, han estat la Fabricació d'altres productes minerals no metàl·lics que puja de la tretzena a la novena posició amb un increment del 35,1% i la de Recerca i desenvolupament que ha passat de la darrera el 2020, en la 46a posició, a la desena amb un augment del 143,4% tot i que és una activitat amb poques persones assalariades (43 el 2020 i 44 el 2023) i, per tant, amb poc pes en tota la massa salarial.

Activitats econòmiques amb els salaris més alts	Març 2020	Posició	Març 2023	Posició		%
Activitats del sistema financer ⁵	6.522,69 €	1	7.223,27 €	1	➔	10,7%
Transport aeri i espacial	4.958,11 €	2	5.547,94 €	2	➔	11,9%
Activitats auxiliars del sistema financer ⁶	3.256,07 €	3	3.246,30 €	8	⬇	-0,3%
Indústries del tabac	3.185,56 €	4	3.902,63 €	3	⬆	22,5%
Producció i distribució d'energia elèctrica, gas	3.139,71 €	5	3.438,16 €	5	➔	9,5%
Correus i telecomunicacions	2.951,72 €	6	3.288,37	7	⬇	11,4%
Indústries de la construcció de maquinària i equip mecànic	2.693,54 €	7	2.919,36 €	12	⬇	8,4%
Activitats d'assegurances, llevat de la Seguretat Social obligatòria	2.642,82 €	8	3.785,86 €	4	⬆	43,3%
Administració pública, defensa i Seguretat Social	2.508,33 €	9	2.922,82 €	11	⬇	16,5%
Activitats informàtiques	2.491,13 €	10	3.304,42 €	6	⬆	32,6%

Si es fa el mateix exercici amb aquelles activitats amb els salaris mitjans més baixos, es destaca que tot i que tots els salaris mitjans han tingut increments, continuen com sectors precaritzats respecte la resta. Com a excepció i que s'ha comentat anteriorment, el salari mitjà de l'activitat de Recerca i desenvolupament ha passat del salari mitjà més baix el 2020 a situar-se en la novena posició amb un increment del 143,4%, el més elevat entre totes les activitats amb assalariats. Les tres activitats que es mantenen en les tres darreres, són treball domèstic a la comunitat amb un increment del 15,0%, la de Llars que ocupen personal domèstic amb un 19,9% d'augment i les activitats associatives amb un increment del 13,5%. També baixen de posició els salaris mitjans

⁵ En el cas del salari corresponent a les Activitats del Sector Financer, s'ha pres com a referència el mes de febrer de 2020 (i no el març com a la resta d'activitats) ja que cada més de març els salaris d'aquest sector són molt més elevats i no es poden comparar amb la resta.

⁶ Ídem que l'anterior.

de l'Agricultura, ramaderia, caça i serveis relacionats tot i l'increment del 12,2% passa del 41è al 43è lloc i els de les Indústries de productes, alimentaris i begudes amb un augment del 10,6% però que baixa del 37è al 40è lloc. Pugen de posició, tot i que molt lleugerament, els salaris mitjans de l'Hoteleria passant de la 42a a la 41a i un increment del 15,5% i els de les Indústries tèxtils de la 40a a la 39a i un augment del 18,4%. També milloren posició i de manera més significativa, el salari mitjà de les Activitats diverses de serveis personals que puja de la 39a a la 29a amb un increment del 36,2% i els de les Activitats de sanejament públic que passa de la 38a a la 26a amb un augment del 35,4%.

I hi ha tres activitats que el 2020 no estaven entre els deu salaris més baixos i que ara sí que es troben en aquest grup. L'activitat de Fabricació de maquinària i materials elèctric es trobava en la 33a posició i baixa a la 42a amb un dels increments més baixos, de l'1,7%. El salari mitjà del Comerç al detall, llevat de vehicles de motor es situava en la 36a posició i passa a la 38a tot i l'augment del 15,4% i el de les Indústries químiques baixa al 37è lloc des del 32è amb un increment del 14,0%.

Activitats econòmiques amb els salaris més baixos	Març 2020	Posició	Març 2023	Posició		%
Recerca i desenvolupament	1.214,61 €	46	2.955,84 €	9	↑	143,4%
Treball domèstic a la comunitat	1.373,27 €	45	1.578,79 €	46	↓	15,0%
Llars que ocupen personal domèstic	1.389,76 €	44	1.665,83 €	45	↓	19,9%
Activitats associatives	1.539,18 €	43	1.746,80 €	44	↓	13,5%
Hoteleria	1.585,58 €	42	1.831,97 €	41	↑	15,5%
Agricultura, ramaderia, caça i serveis relacionats	1.588,27 €	41	1.782,47 €	43	↓	12,2%
Indústries tèxtils	1.609,61 €	40	1.905,77 €	39	↑	18,4%
Activitats diverses de serveis personals	1.613,08 €	39	2.196,75 €	29	↑	36,2%
Activitats de sanejament públic	1.663,88 €	38	2.252,24 €	26	↑	35,4%
Indústries de productes alimentaris i begudes	1.671,13 €	37	1.848,00 €	40	↓	10,6%

Si es quantifiquen els assalariats de les activitats dels deu salaris més alts i els deu salaris mitjans més baixos resulta que **el març de 2020, 7.631 persones eren assalariades de les deu activitats amb els salaris més alt, de les quals el 58,9% eren de l'Administració pública, defensa i Seguretat Social.** Sense aquest grup i incloent l'activitat classificada en la posició onzena, el total d'assalariats amb els salaris mitjans més alts serien 3.293 que representa el 7,7% del total (amb els assalariats de l'Administració pública, seria del 17,9%). **Per la banda de les deu activitats amb els salaris mitjans més baixos, 8.928 persones, el 20,9% sobre el total d'assalariats, en formarien part de les quals un 70,2% treballarien en el sector de l'Hoteleria.**

La mateixa anàlisi però **al març del 2023 dóna que 3.193 persones treballarien en les deu activitats amb els salaris més alts que representa un 7,0% del total d'assalariats,** lleugerament per sota que al 2020. Si s'hi inclouen els assalariats de l'Administració Pública, defensa i Seguretat Social actualment en la 11a posició però el 2020 a la novena, **aquesta xifra pujaria fins els 7.723 assalariats, el 16,8% sobre el total, però 4 punts menys que al 2020, i dels quals un 58,7% de l'Administració pública.** En quant a les deu activitats amb els salaris mitjans més baixos, **el març de 2023 s'hi trobarien 14.265 persones, un 31,1% del total d'assalariats i de les quals el 46,9% treballarien a l'Hoteleria i el 38,4% al Comerç.** Si se n'exclouen els 5.472 assalariats del Comerç al detall, llevat de vehicles de motor que al 2020 no estaven inclosos entre les deu amb els salaris mitjans més baixos, es passaria a 9.004 assalariats en aquestes deu activitats, el 19,6% del total, un punt per sota que al 2020, de les quals el 74,3% treballarien a l'Hoteleria, quatre punts per sobre que el 2020. **Això denotaria que aquests dos sectors, Comerç al detall, llevat dels vehicles de motor i Hoteleria, juntament amb els assalariats de les Llars que ocupen personal domèstic serien els que tenen els salaris més precaritzats.**

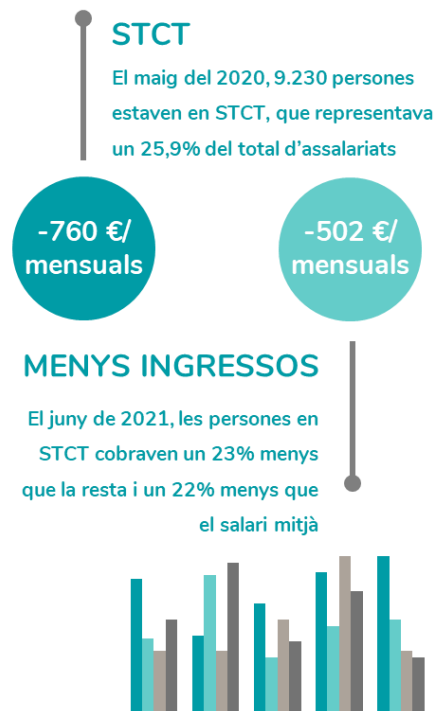
En analitzar els salaris mitjans, especialment els més baixos, cal tenir en compte que no es poden desagregar en contractes a temps complet o a temps parcial i, per tant, podria ser que si es pogués analitzar per salari hora, aquesta classificació variaria. Només per a complementar però sense que es pugui fer cap extrapolació, afegir que en l'Observatori de l'ARI del 1r semestre de 2023 a la pregunta de quantes hores dedicava a la setmana al treball assalariat, un 46,4% afirmava que treballava 40 hores setmanals, un 17,1% menys de 40 i un 34,9% més de 40 (tot i que no es pot saber si amb un sol contracte o es que encadena més d'un contracte laboral a temps parcial). I una altra dada es pot trobar en l'estudi sobre inserció laboral dels titulats publicat per l'AQUA on entre els estudiants de formació professional de la promoció del 2018, quasi un 84% ho fan a temps complet, i la promoció del 2021, ho fan el 59,4%. Pel que fa als estudiants d'ensenyament superior de la promoció del 2018, el 86% dels titulats que treballen ho fan a temps complet i els de la promoció del 2021, ho fa un 79,2%. Aquestes dades vindrien a confirmar que la gran majoria dels assalariats ho fa a temps complet.

La massa salarial i els salaris mitjans inclouen aquells salaris de les persones que durant uns mesos, principalment des del maig de 2020 fins al juny de 2021, es trobaven en

STCT. Prenent com a base els salaris mitjans d'aquest dos mesos, el primer amb STCT i el darrer amb un nombre de persones suficientment important, **cal mencionar que les persones en STCT el maig de 2020, van cobrar de mitjana 760 € mensuals menys que les persones assalariades que no estaven en STCT**, o el que seria el mateix 9.120 € en un any (un 34,6% menys), o 563 menys que el salari mitjà o 6.756 € en 12 mesos (un 28,2% menys). **El juny de 2021, les persones en STCT cobraven 502 € menys de mitjana que els assalariats sense STCT** que representaria 6.024 € a l'any (un 23,0% menys) i 470 € menys que el salari mitjà o 5.640 € a l'any (un 21,9% menys).

Per acabar amb l'anàlisi dels salaris mitjans, amb l'objectiu de poder conèixer com es distribueixen els ingressos procedents dels salaris en la població andorrana, i tal com es va fer en la primera edició d'aquest estudi, s'ha elaborat amb les dades disponibles una classificació per quintils. S'ha pres com a base la classificació de salaris mitjans disponible al web d'Estadística Andorra i per tenir un nombre suficient de salaris, aquella on s'informa per edats i per sectors. Així s'ha treballat amb uns 175 salaris mitjans i s'han ordenat en quintils, parts iguals en nombre de salaris. Fet això, s'han obtingut cinc grups o quintils on el primer és el 20% dels treballadors amb el salari mitjà més baix i així successivament fins el cinquè que correspon al 20% de la massa salarial amb el salari mitjà més alt. De manera molt general, es podria dir que els quintils quart i cinquè serien els assalariats que cobren per sobre de la mediana i les quintils primer, segon i tercer cobren per sota del salari medià. I aquestes dades s'han comparat a març de 2020 amb el mateix mes del 2023 per veure'n l'evolució. A continuació es presenten alguns dels resultats obtinguts.

Per començar, en el quadre que segueix, s'inclouen els sectors que es situaven en els quintils amb salaris mitjans més baixos a març de 2020 i de 2023⁷. Cal tenir en compte que en alguns casos els salaris més baixos es donen perquè els contractes poder no ser a jornada completa però si aquesta situació no és escollida o volguda pel treballador pot comportar situació de precarietat o vulnerabilitat de la unitat familiar.

⁷ En algunes activitats, concretament Sistema financer de 50 a 54 anys i Activitats sanitàries i veterinàries de més de 65 anys, s'ha pres com a mesura el mes de febrer ja que al mes de març els salaris mitjans són molt més elevats suposadament pel pagament de variables.

Sectors amb els salaris mitjans més baixos	Març 2020		Març 2023		
	Quintil	Assalariats	Quintil	Assalariats	
Llars que ocupen personal domèstic	II (1,5)	1.086	II (1,6)	1.036	↑
Treball domèstic a la comunitat	II (1,8)	191	II (2,0)	169	↑
Agricultura, ramaderia, caça i silvicultura	III (2,1)	141	II (1,8)	153	↓
Hoteleria	III (2,1)	6.268	III (2,1)	6.692	→
Comerç i reparació de vehicles de motor	III (2,5)	9.080	III (2,5)	9.423	→
Altres activitats socials i serveis personals	III (2,8)	4.345	III (2,6)	4.694	↓
Activitats immobiliàries i serveis empresarials	III (2,8)	5.896	III (2,8)	7.107	→

En el quadre a continuació, es mostren els sectors que es trobaven en els quintils amb salaris mitjans més elevats tant a març de 2020 com del 2023. Afegir per contextualitzar que el salari mitjà se situava en el quart quintil els dos mesos que s'estan comparant.

Sectors amb els salaris mitjans més alts	Març 2020		Març 2023		
	Quintil	Assalariats	Quintil	Assalariats	
Sistema financer	V (4,6)	1.734	V (4,4)	1.652	↓
Producció i distribució d'energia elèctrica	V (4,4)	168	V (4,2)	185	↓
Administració pública i Seguretat Social	IV (3,9)	4.498	IV (3,8)	4.530	↓
Activitats sanitàries i veterinàries, serveis socials	IV (3,4)	2.235	IV (3,7)	2.484	↑
Transports i comunicacions	IV (3,4)	1.383	IV (3,5)	1.451	↑
Organismes extraterritorials	IV (3,4)	13	IV (3,5)	13	↑
Indústries manufactureres	IV (3,1)	1.571	IV (3,3)	1.617	↑
Construcció	III (2,9)	3.395	IV (3,1)	3.936	↑

Amb aquestes dades ja tenim un primera aproximació de quins són els sectors on els salaris dels seus treballadors són més precaris i aquells on els salaris són millors. I destacar que en la banda de salaris més baixos, els salaris mitjans dels assalariats del sector de l'Agricultura, ramaderia, caça i silvicultura han baixat del tercer quintil al segon i, en canvi, per la banda alta, els dels assalariats del sector de la Construcció han pujat del tercer quintil al quart.

Per anar afinant els perfils dels assalariats amb salaris mitjans més baixos o més alts, s'ha fet el mateix exercici per franges d'edat i a continuació es presenten els resultats, en un quadre, on es recullen totes les franges d'edat ordenades partint dels salaris mitjans més baixos i que se situaran en el primer quintil fins a les franges amb els salaris més alts i que consegüentment es trobaran en el cinquè quintil. Cal destacar que en algunes de les edats, especialment entre els assalariats més joves, hi ha un percentatge alt de salaris que no arriben al mínim interprofessionals i es podria pressuposar que treballen a jornada parcial i això pot esbiaixar els resultats obtinguts.

Franges d'edat des dels salaris mitjans més baixos als més alts	Març 2020		Març 2023		
	Quintil	Assalariats	Quintil	Assalariats	
de 15 a 17 anys	I (1,0)	46	I (1,0)	54	➔
de 18 a 19 anys	I (1,0)	339	I (1,0)	368	➔
de 20 a 24 anys	II (1,3)	2.606	II (1,2)	3.081	⬇️
de 25 a 29 anys	III (2,1)	4.880	III (2,4)	5.406	⬆️
de 30 a 34 anys	III (3,0)	4.958	III (3,0)	5.792	➔
més de 65 anys	IV (3,1)	1.196	III (2,9)	1.445	⬇️
de 35 a 39 anys	IV (3,3)	5.197	IV (3,3)	4.999	➔
de 60 a 64 anys	IV (3,6)	2.710	IV (3,9)	3.379	⬆️
de 40 a 44 anys	IV (3,8)	5.622	IV (3,5)	5.472	⬇️
de 50 a 54 anys	IV (3,8)	5.120	IV (4,0)	5.385	⬆️
de 45 a 49 anys	IV (3,9)	5.666	IV (3,9)	5.758	➔
de 55 a 59 anys	IV (3,9)	4.281	IV (4,0)	4.703	⬆️

Així, es podria concloure que **els més joves i els majors de 65 anys són els que a nivell laboral es troben en una situació més precària** i formarien la quasi totalitat dels quintils de I, II i III. Per activitats, serien els treballadors **dels sectors de Llars que ocupen**

personal domèstic, de Treball domèstic a la comunitat i de l'Agricultura, ramaderia, caça i silvicultura que es trobarien en els quintils més precaris I i II.

Quintil	Número de treballadors		% sobre el total		Q1, Q2, Q3 vs Q4, Q5	
	Març 2020	Març 2023	Març 2020	Març 2023	Març 2020	Març 2021
I	2.962	3.430	7,0%	7,5%	56,3%	55,1%
II	8.284	9.876	19,4%	21,3%		
III	12.756	12.029	29,9%	26,2%		
IV	11.066	13.485	26,0%	29,4%	43,7%	44,9%
V	7.553	7.113	17,7%	15,5%		

En nombre total de treballadors per quintils comparant el mes de març de 2020 i el de 2023, es pot observar que la situació ha millorat relativament, com passava també quan es comparava amb el març de 2021. En aquell moment, es suposava que podia ser degut a varies causes com que més treballadors havien sortit de les STCT i havien recuperat la seva situació econòmica i laboral o a que les mesures socioeconòmiques decretades pel Govern per pal·liar les conseqüències de la pandèmia, com les STCT abans mencionades, havien ajudat a mantenir el nivell econòmic de part de la massa salarial durant aquest any. Ara el 2023, la situació també es veu millorada a nivell global amb un lleuger increment dels assalariats dels quintils superiors IV i V. Així si **els treballadors que es situaven en els quintils més baixos, I, II i III, representaven el 56,3% del total el març de 2020, el mateix mes del 2023 sumaven el 55,1%**. Per tant, el març de 2020 els treballadors dels quintils superiors IV i V, amb els salaris més alts, eren un 43,7% i el 2023, augmentaven fins el 44,9%. Aquests percentatges però han empitjorat des del març de 2021 quan el nombre de assalariats dels quintils superiors IV i V era del 52,1% i dels quintils inferiors I, II i III era del 47,9%. Cal destacar però, que **un 7,0% el 2020 i un 7,5% el 2023, són treballadors que estan en el quintil I i es podrien trobar en situació de precarietat** i sobre el total de la població registrada⁸ es podria dir que **el 3,6% es trobaven en situació precària el març de 2020 passant a un 3,9% el mateix mes del 2023**. Cal recordar, però, que no es pot saber si les persones assalariades

⁸ Segons les notes de premsa d'Estadística dels mesos corresponents (A001. Estimacions de població; A003. Estadística dels censos parroquials) la població registrada era de 82.110 persones el març de 2020 i de 87.260 el març de 2023.

d'aquest quintil treballen només a temps parcial i si aquesta opció és voluntària i volguda pel mateix treballador.

	2020			2023			VARIACIÓ
	DE	A	ASSALARIATS	DE	A	ASSALARIATS	
Q5	7.513 €	2.346 €	7.553	8.824 €	2.887 €	7.113	-5,8%
Q4	2.330 €	2.013 €	11.066	2.856 €	2.353 €	13.485	21,9%
Q3	2.007 €	1.711 €	12.756	2.346 €	1.993 €	12.029	-5,7%
Q2	1.691 €	1.293 €	8.284	1.992 €	1.644 €	9.786	18,1%
Q1	1.288 €	268 €	2.962	1.637 €	183 €	3.430	15,8%

En el quadre anterior es recullen les forquilles dels salaris mitjans per a cada quintil i es pot observar com han evolucionat les forquilles del 2020 al 2023. D'una banda, **els salaris dels quintils més baixos el 2023 s'han incrementat, el que vol dir que tot i cobrar més s'està per sota de la mediana, per exemple, i comptant que el risc de pobresa és per sota del 60% de la mediana, el 2020 s'hi estava amb un salari de 1.691 € i ara s'hi estaria amb un salari de 1.992 €, per tant, ens hem empobrit.** D'altra banda, el quintil superior I, ha perdut assalariats en un 5,8% i el mateix ha passat en el quintil mitjà III amb un 5,7%. El quintil que més treballadors ha incorporat ha estat el IV, on es troba també el salari mitjà, amb un 21,9% seguit dels dos quintils inferiors I i II amb el 15,8% i el 18,1%, respectivament.

Aquestes forquilles també permeten mesurar desigualtats ja que l'índex S80/S20 respecte els quintils inferior i superior dels salaris mitjans es situava el 2020 en un 5,8 en la part alta de la forquilla i en un 8,7 en la part baixa i el 2023 en un 5,4 en la part alta i en un 15,8 en la part baixa. Es manté la diferència en la part alta dels salaris de cada quintil però s'ha incrementat per la part baixa. Per intentar fer comparacions amb salaris a temps complet, s'han tret de l'equació aquells salaris mitjans que es troben per sota del salari mínim interprofessional (donant a entendre que qui té un salari per sota del SMI no pot treballar les 40 hores setmanals). Amb aquest canvi, **l'índex entre el salari més baix i el més alt era de 6,8 el març de 2020 i del 6,9 el març del 2023, per tant, la desigualtat entre salaris mitjans s'ha mantingut constant.**

Com a conclusió, si bé els salaris mitjans s'han incrementat aquests anys post-pandèmics, no ha anat acompanyat d'un augment en el nombre de persones assalariades, especialment aquelles dels quintils inferiors, que hagin millorat la seva situació salarial, i per tant, econòmica.

AMB PERSPECTIVA DE GÈNERE

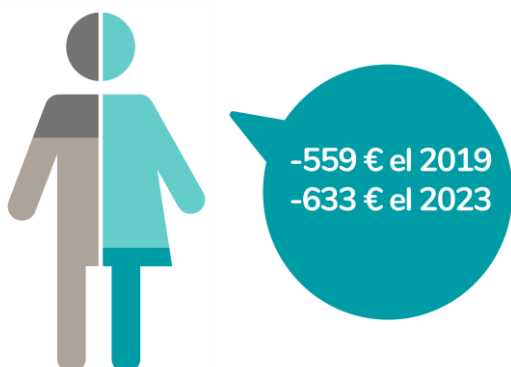
La bretxa salarial té molts altres components que només la part econòmica, tot i que aquesta és la més fàcilment quantificable. També hi té a veure el percentatge de dones que ocupen càrrecs directius o no o si es treballa a temps parcial o complet, per exemple. Prenent com a base les persones enquestades a l'Observatori de l'ARI del 1r semestre de 2023, es desprèn que els homes ocupen més llocs de Directius, propietaris i

comandaments intermedis (15,2% vers el 7,6% de les dones) i que les dones treballen més com a Personal administratiu i similars (un 24,0% vers el 6,1% en els homes). On hi ha la diferència més gran però, és en els Treballadors de la indústria, construcció i agricultura on els homes representen el 20,4% i les dones només el 1,1%. En el mateix observatori, com es comentava anteriorment, es demanava quantes hores a la setmana treballava i les respostes que es van donar van ser, en el cas dels homes, aquells que treballen 40 hores setmanals representen un 42,4%, un 9,7% menys de 40 i un 45,9 més de 40. I en el cas de les dones, un 50,8% diu treballar les 40 hores setmanals, un 25,1% menys de 40 i un 23,2% més de 40.

En aquest estudi, tal com es va fer en la primera edició, es vol analitzar l'evolució dels salaris amb perspectiva de gènere perquè en crisis passades, les dones solen ser un dels col·lectius més afectats i en la de la pandèmia, en concret, eren majoria en alguns dels sectors més afectats per les restriccions, com eren el comerç, l'hoteleria o els serveis personals, entre altres.

DIFERÈNCIA ENTRE ELS SALARIS MITJANS PER GÈNERE (*)

(*) ES PREN COM A MESURA EL MARÇ DE CADA ANY

Si es comença analitzant el salari mitjà i la seva evolució segons el gènere, ja es detecten algunes diferències. El març de 2020 el salari mitjà es situava a 2.114,37 € però el dels homes era de 2.385,69 € i el de les dones de 1.826,15 €. La diferència entre el salari masculí i el femení era de 559,54 € en benefici dels homes, o dit d'una altra manera, que les dones cobraven un 23,5% menys. Respecte el salari mitjà, les dones cobraven 288,22 € menys, que representa un 13,6% menys. Si

s'annualitzen els salaris mitjans, les dones havien de treballar 112 dies més que els homes per obtenir el mateix nivell d'ingressos. El març de 2023, el salari mitjà pujava fins els 2.476,65 € que representa un increment del 17,1%. El dels homes passava a situar-se en 2.780,84 €, amb un augment del 16,6%, i el de les dones a 2.147,63 € amb una pujada del 17,6%, per tant, amb una lleugera millora respecte els dels homes. La diferència entre el salari mitjà dels homes i el de les dones passa a ser de 633,21 € i, per tant, cobren un 22,8% menys, reduint-se la bretxa lleugerament. Respecte el salari mitjà, les dones cobren 329,02 € menys, un 13,3% per sota. I si es fa el mateix exercici amb xifres anuals, aquest 2023, les dones han de treballar 108 dies més que els homes per cobrar el mateix.

En el següent quadre es classifiquen els sectors econòmics segons les majors diferències entre el salari dels homes i el de les dones i la seva evolució del març del 2020 al mateix mes del 2023. Els salaris mitjans del Sistema financer són el que tenen les majors diferències que poden anar del 37% al 47% i en imports d'entre 2.000 i més de 4.000

€ i no s'han inclòs en el quadre perquè provocar una desviació massa important també tenint en compte que és un sector difícil de comparar pel pagament de variables molt elevades.

Sector econòmic amb majors diferències	Març 2020			Març 2023			
	Bretxa	En €		Bretxa	En €		
Activitats sanitàries i veterinàries, Serveis Socials	-24,9%	-679,34 €	2	-23,8%	-777,59 €	5	↓
Activitats Immobiliàries i Serveis Empresarials	-24,1%	-549,37 €	3	-29,3%	-806,00 €	2	↑
Treball domèstic a la comunitat	-23,2%	-392,1 €	4	-14,5%	-256,99 €	12	↓
Indústries Manufactureres	-22,6%	-527,58 €	5	-23,8%	-673,72 €	6	↓
Producció i Distribució d'Energia elèctrica, gas i aigua	-22,0%	-670,80 €	6	-25,8%	-893,16 €	4	↑
Comerç i reparació de vehicles de motor	-20,5%	-406,64 €	7	-21,9%	-509,47 €	8	↓
Altres activitats socials i serveis personals	-18,6%	-380,28 €	8	-21,6%	-498,48 €	9	↓
Construcció	-15,5%	-305,21 €	9	-29,3%	-705,43 €	3	↑
Administració pública i Seguretat Social	-15,0%	-409,04 €	10	-14,9%	-475,56 €	11	↓

En l'únic sector que la bretxa ha disminuït tant a nivell de percentatge com a nivell d'import, és el del Treball domèstic a la comunitat que ha passat d'una bretxa del 23,2% a una del 14,5%. Destacar que s'ha incrementat la diferència en els sectors de les Activitats Immobiliàries i Serveis Empresarials, de la Construcció i de la Producció i Distribució d'Energia elèctrica, gas i aigua de manera més pronunciada i en el sector del Comerç i reparació de vehicles de motor ha augmentat més lleugerament. En la resta de sectors, la bretxa ha anat disminuint en percentatge tot i que s'incrementa en import.

Si es compara amb el que passava al març del 2021, on molts sectors encara estaven afectats per restriccions amb major o menor intensitat, dir que la bretxa era més important respecte el 2020 en la gran majoria de sectors i afegir que del 2021 respecte el 2023, la bretxa s'ha reduït en molts dels sectors.

En el quadre a continuació, es fa el mateix exercici però per aquells sectors on la bretxa salarial entre homes i dones és menor. Aquí destaca l'únic sector que té una diferència positiva vers les dones que és aquell dels Organismes extraterritorials.

Sector econòmic amb menors diferències	Març 2020			Març 2023			
	Bretxa	En €		Bretxa	En €		
Organismes extraterritorials	+8,5%	+181,75 €	1	+17,4%	+419,08 €	1	➔
Educació	-4,2%	-92,37 €	2	-4,2%	-107,42 €	2	➔
Hoteleria	-8,9%	-147,85 €	3	-12,0%	-233,97 €	3	➔
Llars que ocupen personal domèstic	-8,0%	-119,66 €	4	-13,2%	-250,57 €	4	➔
Agricultura, ramaderia, caça i silvicultura	-13,4%	-227,51 €	5	-20,3%	-397,31 €	7	⬇
Transport i comunicacions	-13,4%	-347,49 €	6	-23,4%	-708,79 €	10	⬇

S'observa que els quatre sectors amb menys bretxa salarial s'han mantingut en la mateixa posició el 2023 que al 2021 tot i que la bretxa positiva vers les dones del sectors dels Organismes extraterritorials ha augmentat encara més i malgrat en Hoteleria i Llars que ocupen personal domèstic la bretxa ha empitjorat. En el cas dels altres dos sectors de la taula, la diferència entre el salari dels homes i el de les dones s'ha fet molt més gran.

Respecte el 2021, la bretxa havia augmentat si es comparava amb el 2020 a excepció del sector dels Organismes extraterritorials i havia disminuït lleugerament en les sectors dels transports i l'agricultura amb molt poca presència de dones. Al 2023, menys a Educació que ha tornat a la mateixa diferència i amb la excepció del sector dels Organismes extraterritorials, tots els sectors han empitjorat i la bretxa salarial s'ha vist augmentada.

En l'estudi passat, es plantejava la hipòtesi de si els sectors amb els increments dels salaris mitjans més elevats tenien més presència d'homes o no i també si aquells més afectats eren sectors més feminitzats o no. Al 2021 només es va detectar que el sector amb l'increment de salari més alt era el de la Construcció amb molt poca presència de dones (només representaven el 11,3%) però no era un dels més afectats per la pandèmia i a més, era un dels que va tenir un creixement més important els mesos posteriors al confinament. Quina és la situació al març del 2023 analitzant els increments de salaris respecte el març de 2020? Els resultats es recullen en els gràfics següents⁹.

⁹ No s'hi inclou el Sistema financer perquè les diferències són massa importants respecte altres sectors.

En el primer d'ells, s'inclouen els sectors econòmics que s'han incrementat més tant pel que fa als homes com a les dones i s'hi afegeix el nombre d'assalariats per gènere a març de 2023.

Homes			# H/D	Dones			#D/H
Construcció	35,9%	706,83 €	3.505/ 432	Organismes extraterritorials	22,1%	512,97 €	9/4
Transport i comunicacions	32,0%	734,97 €	990/ 461	Activitats sanitàries i veterinares, Serveis Socials	21,4%	437,64 €	1.945/540
Llars que ocupen personal domèstic	26,5%	396,63 €	93/ 942	Indústries manufactureres	19,7%	355,71 €	602/ 1.015
Indústries manufactureres	21,5%	501,85 €	1.015/ 602	Llars que ocupen personal domèstic	19,3%	265,72 €	942/ 93
Activitats immobiliàries i serveis empresarials	20,8%	474,80 €	3.333/ 3.775	Construcció	18,5%	306,61 €	432/ 3.505

Un primer comentari seria que en els dos sectors on es repeteixen els augments salarials significatius respecte el 2020, els increments són molt més elevats en el cas dels homes: un 35,9% dels homes vers el 18,5% de les dones en el cas de la Construcció i un 26,5% dels homes vers el 19,3% de les dones en el sector de les Llars que ocupen personal domèstic. Sorprenentment un d'ells, la Construcció, té molta més presència d'homes (només un 11,0% de dones) i en canvi, la proporció és la inversa en el cas de les Llars que ocupen personal domèstic (amb un 91,0% de dones).

En el segon quadre, s'han classificat els sectors amb els increments més baixos tant en el cas dels homes com en el de les dones. No hi ha cap salari mitjà que hagi patit una disminució aquest març de 2023 respecte el mateix mes del 2021, cosa que sí havia passat quan es van comparar amb els del març del 2021.

Homes			#H/D	Dones			# D/H
Treball domèstic a la comunitat	5,1%	85,89 €	40/130	Agricultura, ramaderia, caça i silvicultura	6,2%	91,05 €	51/101
Organismes extraterritorials	12,9%	275,64 €	4/9	Producció i distribució d'energia elèctrica, gas i aigua	7,9%	187,70€	55/130
Altres activitats socials i serveis personals	12,9%	264,31 €	1.900/2.793	Altres activitats socials i serveis personals	8,8%	146,11 €	1.900/2.793
Producció i distribució d'energia elèctrica, gas i aigua	13,4%	410,06€	130/55	Activitats immobiliàries i serveis empresarials	12,6%	218,17 €	3.775/3.333
Agricultura, ramaderia, caça i silvicultura	15,4%	260,85 €	101/51	Hoteleria	13,4%	202,46 €	3.265/3.428

La principal observació és que, si bé quan es comparaven els salaris del març de 2021, just un any des de l'inici de la pandèmia, amb els del març de 2020, alguns dels sectors més impactats per les restriccions, especialment Altres activitats socials i serveis personals, que encara tenia un 24,7% dels seus assalariats en STCT (sense disposar de dades desagregades per gènere), i Treball domèstic a la comunitat, però també altres sectors, havien patit baixades en els seus salaris mitjans.

També es detecta, igual que passava amb la franja alta, que els increments salarials continuen sent més baixos en els cas de les dones en els sectors on els increments salarials ja han estat de per si menys importants.

Per a concloure aquest apartat, afegir que les dones s'han reincorporat amb la mateixa facilitat que els homes després de la pandèmia però que a nivell de salaris, alguns sectors tenen marcades diferències entre els augments dels salaris mitjans dels homes i de les dones. Un exemple seria el cas dels sector de les Activitats immobiliàries i serveis empresarials, que en el cas dels homes l'increment d'aquest darrers tres anys se situa entre els més elevats amb un 20,8% i en canvi en el de les dones, entre els més baixos amb un 12,6%.

Però analitzant la reincorporació al treball després de la crisi causada per la pandèmia, es veu que, **de l'increment de 3.225 assalariats el març de 2023 respecte el març de 2020, el 57,9% són homes i el 42,1% dones. Això vindria a dir que més homes s'han incorporat al mercat laboral ja que entre el total d'assalariats, el 52,0% són homes i el 48,0% restant són dones (el 2020 els homes representaven el 51,5% i les dones, el 48,5%, per tant, tot i que molt lleugerament, les dones han perdut pes)**. Passem a analitzar-ho per sectors, especialment aquells més afectats per la pandèmia.

Sector (variació entre març de 2020 i 2023)	Total variació	homes	s/total del sector	s/variació	dones	s/total del sector	s/variació
Hoteleria	+426	+199	6,2%	46,7%	+227	7,5%	53,3%
Altres activitats socials i serveis personals	+347	+274	10,9%	79,0%	+73	4,0%	21,0%
Comerç i reparació de vehicles de motor	+346	+204	4,4%	59,0%	+142	3,2%	41,0%
Activitats immobiliàries i serveis empresarials	+1.212	+568	20,5%	53,1%	+644	20,6%	46,9%
Transports i comunicacions	+67	+71	7,7%	106,0%	-4	-0,9%	-6,0%

Malgrat que cada sector ha tingut un comportament diferents els darrers tres anys, **es detecta una tendència a que més homes s'incorporin al mercat laboral, i en aquells sectors que entren més dones, la diferència amb els homes és relativament baixa (d'un punt percentual i escaig més)**. Només hi ha una excepció que és el sector de Producció i distribució d'energia elèctrica, gas i aigua on les dones s'han incrementat un 31,0% i els homes només un 3,2% però continuen representant només el 28,7% del total d'assalariats. Hi ha dos sectors que han perdut assalariats respecte el març de 2020: un és el Sistema Financer que ha perdut un total de 83 assalariats dels quals 64 homes (una baixada del 17,5% sobre el total d'assalariats) i 17 dones (un 1,9% del total d'assalariades) i amb aquests canvis les dones han passat del 50,9% sobre el total al 52,4%; i l'altre són les Llars que ocupen personal domèstic que han rebaixat els seus assalariats en 52, 46 dones (un 4,7% sobre el total) i 6 homes (un 6,1% del total) tot i que es manté el pes d'un 91,0% de dones vers el 9,0% d'homes.

DEL PIC DE PERSONES A L'ATUR A LES XIFRES MÉS BAIXES

La crisi de la pandèmia va comportar que en una mica més d'un any, del març del 2020 al maig de 2021, el nombre de persones beneficiàries de la prestació per desocupació involuntària passés de 28 a 237, que suposava un increment del 764,4%. Després d'aquest pic de màxims, cada més van anar disminuint i de manera molt ràpida igual que havia passat amb la pujada, les persones a l'atur, així al setembre del 2021 ja se situaven en 98, un 58,6% menys respecte el maig d'aquell mateix any. A partir d'aquí la xifra va continuar amb la tendència a la baixa fins al mes de febrer de 2022 que es va situar ja a només 21 persones a l'atur, xifra més baixa que abans de la pandèmia. Des de llavors s'han mantingut en aquest nivell i al març de 2023 eren 16 les persones beneficiàries d'un prestació per desocupació involuntària, un 42,9% menys que al mes de març de 2020, i situant-se en mínims històrics.

Si s'intenta definir un perfil de la persona que cobra la prestació per desocupació involuntària, s'observa que ha anat variant segons el moment de la pandèmia en la que ens trobàvem.

PERFIL DE LES PERSONES QUE REBEN PRESTACIÓ PER DESOCUPACIÓ INVOLUNTÀRIA: MÉS AFECTADES

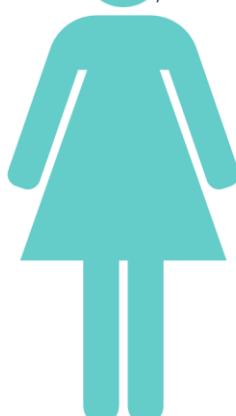
ABANS DE LA PANDÈMIA (MARÇ 2020)

Home o dona de 40-59 anys
Nacionalitat espanyola
Amb més de 20 anys de residència

PIC DE BENEFICIÀRIES (MAIG 2021)

Dona de 40-59 anys
Nacionalitat espanyola
Amb més de 20 anys de residència

POST PANDÈMIA (MARÇ 2023)

Home de 40-59 anys
Nacionalitat andorrana
Amb més de 20 anys de residència

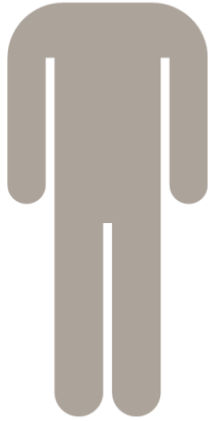

En el cas del col·lectiu més afectat, o aquelles persones que més es beneficien d'aquesta prestació, si bé **al mes de març de 2020 hi havia el mateix nombre d'homes i de dones rebent la prestació, en el punt màxim del maig de 2021, les dones representaven el 54,4% però ara al març de 2023 el 56,3% dels beneficiaris són homes**. Cal mencionar que al març del 2022, els homes representaven el 59,1% de les persones beneficiàries de la prestació d'atur. Pel que fa a l'edat el col·lectiu amb el nombre de beneficiaris més alt és sempre la franja de 40 a 59 anys, amb un 57,1% el març de 2020, un 51,9% el maig de 2021, un 68,2% el març de 2022 i un 56,3% el març de 2023. Tot i això en el pic del maig del 2021, un 30,0% corresponia a persones de 26 a 39 anys i al març de 2023 ha tornat a nivells similars pre-pandèmics amb un 18,8%. I també cal destacar que no hi ha cap persona de menys de 25 anys cobrant aquesta prestació quan al maig de 2021 en van ser 23, el 9,7%. Per nacionalitats, el març de 2020 i el maig de 2021, les persones de nacionalitat espanyola representaven el 39,3% i el 31,6%, respectivament però ja el març de 2020 es va invertir la posició i els beneficiaris eren un 45,5% de nacionalitat andorrana (per un 40,9% de nacionalitat espanyola) i el març de 2023 s'ha incrementat la diferència representant els de nacionalitat andorrana un 56,3% per un 37,5% d'espanyols. Val la pena afegir que ni el març de 2022 ni de 2023 hi ha cap persona de nacionalitat portuguesa o francesa cobrant aquesta prestació. I per acabar, pel que fa als anys de residència, el març de 2020, el 53,6% de les persones que estaven a l'atur residien a Andorra des de feia més de 20 anys i aquest percentatge ha anat en augment i al març de 2023 són el 75,0%, seguits a molta distància dels beneficiaris amb entre 5 i 9 anys de residència.

PERFIL DE LES PERSONES QUE REBEN PRESTACIÓ PER DESOCUPACIÓ INVOLUNTÀRIA: MENYS AFECTADES

ABANS DE LA PANDÈMIA (MARÇ 2020)

Home o dona de menys de 25 anys
Nacionalitat francesa
Amb menys de 5 anys de residència

PIC DE BENEFICIÀRIES (MAIG 2021)

Home de més de 60 anys
Nacionalitat francesa
Amb menys de 5 anys de residència

POST PANDÈMIA (MARÇ 2023)

Dona de menys de 25 anys
Nacionalitat francesa o portuguesa
Amb menys de 5 o de 10 a 19 anys de residència

Pel que fa als perfils amb menys persones beneficiàries de la prestació per desocupació involuntària, i com s'ha comentat anteriorment, a març de 2023 hi ha menys dones cobrant l'atur, cap persona de menys de 25 anys es beneficiària d'aquesta prestació ni tampoc cap de nacionalitat portuguesa ni francesa i amb un 6,3% en ambdós casos, les persones amb menys de 5 anys de residència o que en fa entre 10 i 19 anys són els col·lectius que estan menys a l'atur.

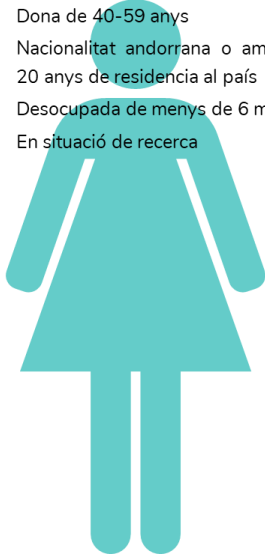
Com a conclusió i malgrat el pic del maig de 2021, on les dones van ser les que més es van trobar en situació d'atur, s'han reincorporat paulatinament al mercat laboral fins a tenir un pes més baix que el dels homes a març de 2023.

Si s'analitza que ha passat amb els demandats de feina al Servei d'Ocupació, també es va produir un increment molt important en un espai molt curt de temps ja que entre març i maig de 2020, es va passar de 969 a 2.214 que representa un 128,5%. Es va mantenir en nivells similars fins a l'abril de 2021, tot i que amb pujades i baixades, però a partir d'aquell mes va començar a reduir-se fins que al novembre de 2021, es va posar a xifres pre-pandèmiques. L'evolució ha continuat a la baixa i al març de 2023 eren 727 els demandants de feina, un 22,5% per sota del març de 2020.

Si bé els percentatges per a cada característica de la persona demandant al Servei d'ocupació han anat canviant al llarg d'aquests darrers tres anys, s'ha mantingut que les principals demandants són dones (un 53,6% al març de 2020, un 50,9% al maig de 2020 i un 54,1% al març de 2023), de 40 a 59 anys (el març de 2020, un 40,9%, el maig

ABANS I DESPRÉS DE LA PANDÈMIA

Dona de 40-59 anys
Nacionalitat andorrana o amb més de
20 anys de residència al país
Desocupada de menys de 6 mesos
En situació de recerca

de 2020 un 35,5% darrere dels de la franja d'edat del 26 a 39 anys que eren un 38,4%, i el març de 2023, un 45,7%), en recerca (un 66,5% al març de 2023 un 79,5% el mes de maig d'aquell mateix any i un 50,2% el març de 2023), de nacionalitat andorrana (un 38,9% el març de 2020, un 32,7% el maig de 2020 i el març de 2023 un 46,1%) o amb més de 20 anys de residència (un 45,9% el març de 2020, un 39,8% el maig de 2020 molt a prop del 34,5% dels de menys de 5 anys de residència per l'efecte dels temporers, i un 54,7% el març de 2023), i desocupat de menys de 6 mesos (el març de 2020, un 60,8%, el maig d'aquell mateix any, un 72,0% i reduint-se paulatinament fins el 40,7% del març de 2023 en benefici dels demandants amb contracte temporal que han passat d'un 15,1% el març de 2020 al 27,5% el mateix mes del 2023).

Per tancar l'apartat de laboral, cal fixar-se també amb l'evolució que han tingut els llocs ofertats pel Servei d'Ocupació. Es partia amb 812 el març de 2020 i es va baixar fins els 396 el maig del mateix any, que suposa una disminució del 51,2%. Les ocupacions que més van patir aquesta reducció dràstica inicial van ser les ofertes per a treballadors de serveis de restauració, personals, protecció i venedors de comerços amb un 38,0% i els treballadors no qualificats amb un 80,8%. A partir de la reobertura gradual dels sectors comercials, les ofertes de feina van començar a incrementar-se però durant tot el 2020 i també el 2021, també hi havia baixades importants situant-se amb forquilles que anaven des de menys de 400 ofertes fins a poc més de 1.000 depenent de les restriccions encara vigents o la temporada de l'any on es trobàvem. El mes amb més demanda va ser el novembre de 2022, coincidint amb l'inici de la temporada d'hivern, amb 2.974 lloc ofertats dels quals el 40,7% buscaven treballadors de serveis de restauració, personals, protecció i venedors de comerços i el 30,1% treballadors no qualificats. **Des de llavors fins al març de 2023, els llocs de feina ofertats s'han mantingut sempre per sobre del miler llarg i aquell mes eren 1.630, poc més del doble dels que s'oferien al març de 2020 i que denota la marca de personal que s'està patint aquests darrers mesos.** Els treballadors de serveis de restauració, personals, protecció i venedors de comerços continuen sent els més demandats amb un 36,0% sobre el total seguits, una vegada més, dels treballadors no qualificats amb un 22,8%. Destaca que els llocs de feina més ofertats són aquells més precaritzats i amb els salaris mitjans habitualment més baixos.

PRINCIPALS CONCLUSIONS EN L'ÀMBIT LABORAL

El pic de les STCT va ser el mes de maig del 2020 amb 9.230 persones en aquesta situació, que representaven el 25,9% del total d'assalariats. I des del març del 2022 que no hi ha hagut cap assalariat més en STCT.

Les STCT van ser cabdals per evitar que la situació de crisi socioeconòmica en el col·lectiu dels assalariats fos més greu i va ajudar a suavitzar els efectes en les famílies.

Destacar que "el teletreball es va consolidant a poc a poc" i que el fet de que no disminueixi després de la pandèmia, "fa pensar que és una eina que funciona i que les empreses han adoptat permanentment".

El novembre de 2022 ja es tornen a superar els 52.000 llocs de treball i el mes de març de 2023 eren 55.310, la xifra més elevada mai assolida fins ara. Respecte el febrer de 2020, el març de 2023 hi havia 3.298 lloc de treballs més que representen un 6,3% més.

A partir del mes de maig de 2022, es tendeix a anar-se incrementant el nombre d'assalariats fins els 45.842 del mes de març del 2023, xifra més alta fins l'actualitat. Si es pren com a referència el mes de febrer de 2020, últim pre-pandèmic, i tres anys després, la xifra de persones assalariades ha crescut un 6,5% o el que és el mateix, 2.800 més.

En el pic de la pandèmia, el maig de 2020, les persones en STCT representaven el 25,9% del total. Cal dir que una mitjana de 4.460 persones van estar en STCT, un 12,2% de la mitjana d'assalariats del mateix període.

Dels quatre sectors econòmics que més van patir els efectes de la pandèmia (Hoteleria, Altres activitats socials i serveis personals, Activitats immobiliàries i serveis empresarials i Comerç i reparació de vehicles de motor), especialment els primers mesos però no només ja que la reobertura va anar per fases i a diferent ritme segons els sectors, es pot concloure que s'han anat recuperant però també a diferents velocitats.

El salari mínim, a principis de 2020 se situava a 1.083,33 € i a principis de 2023 a 1.286,13 €, que representa un increment del 18,7%.

El salari medià, el març de 2020 era de 1.671,90 € i el mateix mes de 2023 de 1.909,06 € amb una pujada del 14,2%.

El març de 2023, un 81,2% d'assalariats es trobaven per sobre del salari medià i un 18,8% per sota (el 2020 eren el 79,1% i el 20,9%, respectivament).

El salari mitjà ha passat de 2.114,37 € el març de 2020 als 2.476,65 € el març de 2023, que suposa un augment del 17,1%.

El març de 2023 el salari mitjà més baix era de 1.578,79 € per a l'activitat de Treball domèstic a la comunitat i el més alt era per a les Activitats del sistema financer per 7.223,27 €, 4,6 vegades el salari mitjà més baix (el 2020 era 5,4 vegades). Així, el més baix ha sofert una pujada del 30,0% i el més alt del 10,7%.

El març de 2023, un 37,2% de les persones assalariades es situarien cobrant per sobre del salari mitjà i el 62,8% per sota, uns 28.800 dels 45.844 totals. El 2020 eren un 28,1% i un 74,9%, respectivament.

De l'anàlisi dels salaris mitjans es desprèn que aquests dos sectors, Comerç al detall, llevat dels vehicles de motor i Hoteleria, juntament amb els assalariats de les Llars que ocupen personal domèstic serien els que tenen els salaris més precaritzats.

<p>Les persones en STCT el maig de 2020, van cobrar de mitjana 760 € mensuals menys que les persones assalariades que no estaven en STCT. El juny de 2021, les persones en STCT cobraven 502 € menys de mitjana que els assalariats sense STCT.</p>
<p>Segons els salaris mitjans classificats per quintils, els més joves i els majors de 65 anys són els que a nivell laboral es troben en una situació més precària.</p>
<p>Per activitats, serien els treballadors dels sectors de Llars que ocupen personal domèstic, de Treball domèstic a la comunitat i de l'Agricultura, ramaderia, caça i silvicultura que es trobarien en els quintils més precaris I i II.</p>
<p>Els treballadors que es situaven en els quintils més baixos, I, II i III, representaven el 56,3% del total el març de 2020, i el mateix mes del 2023 sumaven el 55,1%, per tant, es nota certa millora a nivell global.</p>
<p>Un 7,0% el 2020 i un 7,5% el 2023, són treballadors que estan en el quintil I i es podrien trobar en situació de precarietat. Sobre el total de la població registrada representarien el 3,6% i el 3,9%, respectivament.</p>
<p>Les forquilles dels salaris dels quintils més baixos el 2023 s'han incrementat, el que vol dir que tot i cobrar més s'està per sota de la mediana, per exemple i comptant que el risc de pobresa és per sota del 60% de la mediana, el 2020 s'hi estava amb un salari de 1.691 € i el 2023 s'hi estaria amb un salari de 1.992 €, per tant, ens hem empobrit.</p>
<p>L'índex entre el salari més baix i el més alt era de 6,8 el març de 2020 i del 6,9 el març del 2023, per tant, la desigualtat entre salaris mitjans s'ha mantingut constant.</p>
<p>De l'increment de 3.225 assalariats el març de 2023 respecte el març de 2020, el 57,9% són homes i el 42,1% dones. El 2020 els homes representaven el 51,5% i les dones, el 48,5%, per tant, tot i que molt lleugerament, les dones han perdut pes.</p>
<p>Es detecta una tendència a que més homes s'incorporin al mercat laboral, i en aquells sectors que s'incorporen més dones, la diferència amb els homes és relativament baixa (d'un punt percentual i escaig més).</p>
<p>Al mes de març de 2020 hi havia el mateix nombre d'homes i de dones que rebien la prestació, en el punt màxim del maig de 2021, les dones representaven el 54,4% però al març de 2023 el 56,3% dels beneficiaris són homes.</p>
<p>Des de novembre de 2022 fins al març de 2023, els llocs de feina ofertats s'han mantingut sempre per sobre del miler llarg i aquell mes eren 1.630, poc més del doble dels que s'oferien al març de 2020 i que denota la manca de personal que s'està patint aquests darrers mesos.</p>

d. EN L'ÀMBIT DE LA SALUT

El 5 de maig de 2023, l'Organització Mundial de la Salut (OMS) decretava el final de la pandèmia de la Covid-19. En el seu comunicat es “determina que ara la COVID-19 és un problema de salut establert i persistent que ja no constitueix una emergència de salut pública d'importància internacional”, tot i que reconeixia encara incerteses de cara al futur i recomanava un període transitori als governs abans d'aixecar totes les mesures de prevenció establertes.

A Andorra, el Decret de declaració de la fi de la situació d'emergència sanitària causada per la pandèmia de la covid-19 era aprovat pel Govern el 18 d'octubre de 2023, tres anys i set mesos després del seu inici aquell 13 de març de 2020. Tot i la derogació de les mesures aprovades durant aquell llarg període per a prevenir els efectes de la covid-19, encara es va mantenir el programa d'atenció psicològica i el laboratori nacional d'epidemiologia.

Segons les dades recollides per la Universitat Johns Hopkins que va iniciar el recull el 10 de març de 2020 i el va acabar el mateix dia del 2023, la Covid-19 hauria causat més de 6,8 milions de morts i prop de 700 milions de casos comptabilitzats.

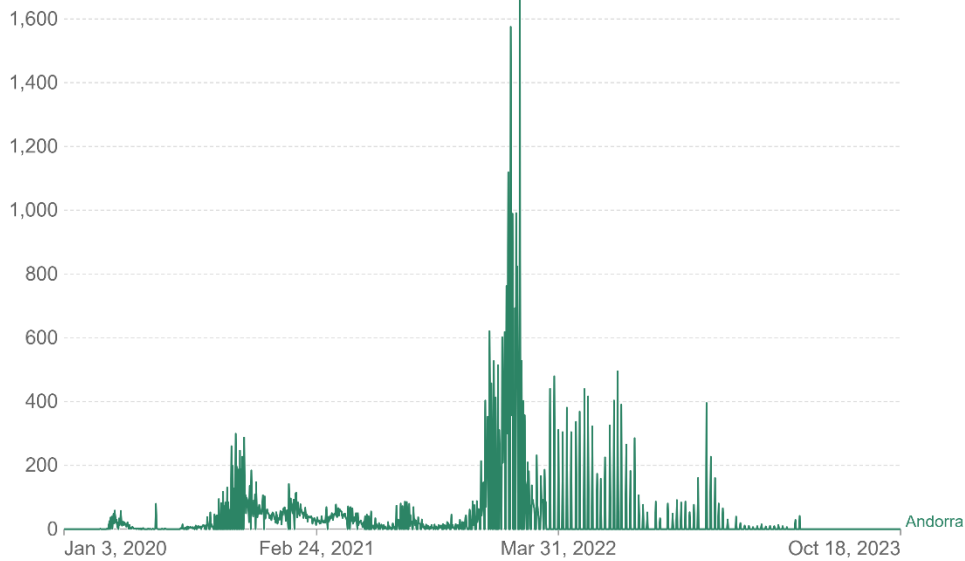
Dades en milers a excepció d'Andorra	Casos	Defuncions	Taxa de mortalitat sobre els casos	Dosis de vacunes administrades	% de població vacunada amb la pauta completa
Andorra	47.890	165(*)	0,34%	157.062	65,6%
Espanya	13.770	119	0,86%	105.840	84,8%
França	39.866	166	0,42%	154.493	78,1%
Xina	4.903	101	2,06%	3.491.077	90,4%
EEUU	103.804	1.123	1,08%	676.728	69,4%
Índia	44.690	530	1,19%	2.206.746	67,6%
Brasil	37.085	699	1,88%	486.436	82,2%
Nova Zelanda	2.228	2	0,09%	12.052	81,8%
Sud-Àfrica	4.067	102	2,51%	38.882	34,7%
Zona Euro	181.910	1.220	0,67%	857.770	71,9%
Mundial	+ de 677 milions	aprox. 6,8 milions	1,00%	+ de 13.338 milions	55,7%

(*) Segons fonts andorranes, fins el 31/12/2022 eren 158 defuncions causades per la Covid-19 i dues més fins el 25/02/2023. Font: Casos i defuncions Johns Hopkins University i dades sobre vacunacions ourworldindata.org i datosmacro.com

Daily new confirmed COVID-19 cases

Our World in Data

Due to limited testing, the number of confirmed cases is lower than the true number of infections.

Data source: WHO COVID-19 Dashboard

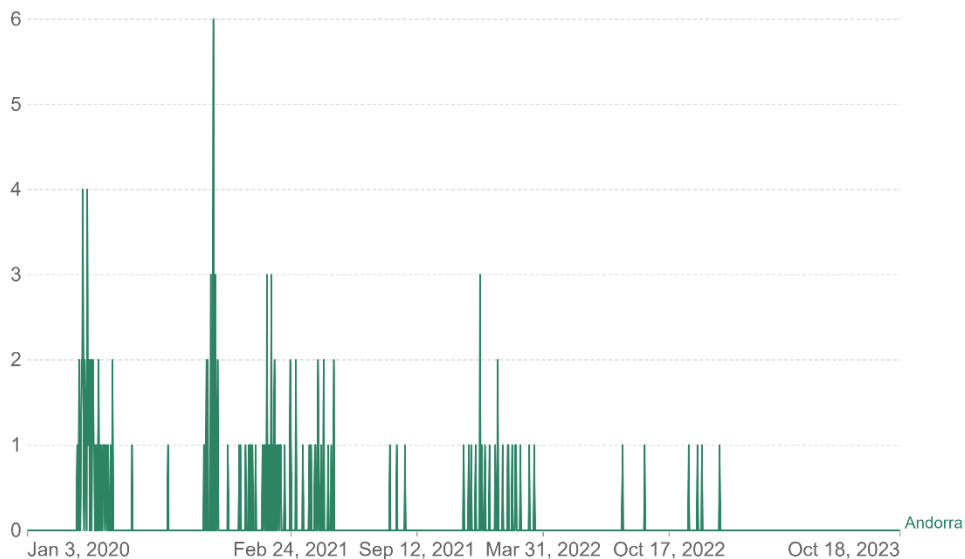
CC BY

Com es pot observar en el gràfic anterior, **a finals de 2021 i principis del 2022 es va produir una sisena onada de casos de Covid-19 confirmats amb dos pics molt marcats, el 12 de gener amb 989 nous casos i el 26 de gener amb 1.676.** Des de llavors s'han anat donant altres pics o onades però amb molts menys casos i molt menys greus gràcies a les campanyes de vacunació que es van anar duent a terme des que es van iniciar el febrer de 2021. Això es pot veure reflectit en el gràfic a continuació que recull les defuncions diàries des de l'inici de la pandèmia i s'observa la concentració de les mateixes en els primers anys de la crisi.

Daily new confirmed COVID-19 deaths

Our World in Data

Due to varying protocols and challenges in the attribution of the cause of death, the number of confirmed deaths may not accurately represent the true number of deaths caused by COVID-19.

Data source: WHO COVID-19 Dashboard

CC BY

Segons les memòries del SAAS, el 2021 va estar encara marcat per la pandèmia amb la tercera i quarta onada durant el 1r semestre de l'any tot i que també es va donar una bona notícia perquè el 10 de juny d'aquell any no hi havia cap pacient ingressat per Covid-19 des de l'inici de la pandèmia. La cinquena onada va tenir el seu pic a finals d'estiu i la sisena s'iniciava cap al novembre i s'allargava durant el primer trimestre del 2022 amb els pics comentats anteriorment. **Però aquestes dues onades tot i els màxims, no van requerir de tants llits hospitalaris ni d'ingressos a la UCI com les prèvies.**

Aquesta menys gravetat en els casos confirmats de Covid-19 s'ha anat notant **en el nombre d'hospitalitzacions, passant de les 636 el 2020 (482 a la planta d'hospitalització i 153 al Cedre) a 524 el 2021 (488 a planta i 36 al Cedre) i a 342 el 2022 (314 a planta i 28 al Cedre).** També a Atenció Primària, amb les vacunes subministrades (135.550 el 2021 i 5.441 el 2022) o amb el seguiment a domicili dels pacients Covid-19 (de 204 el 2021 a 74 el 2022).

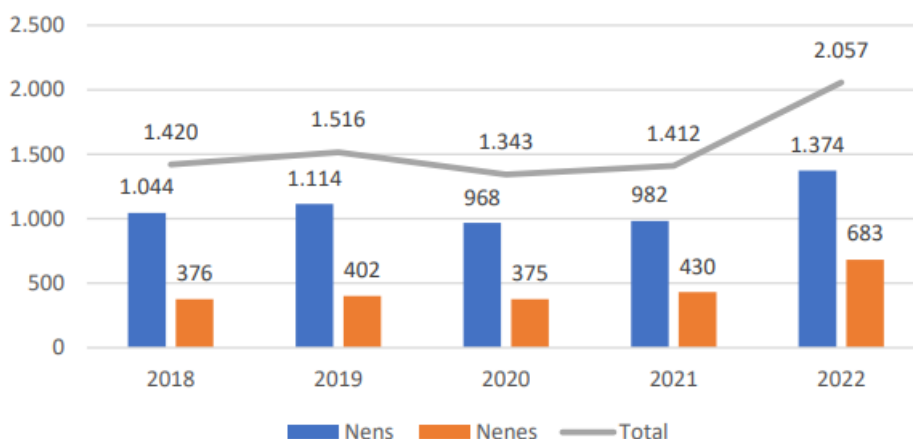
L'activitat assistencial, quirúrgica i mèdica de l'hospital ha retornat a nivells pre-pandèmics sense observar cap canvi suficientment significatiu. Només comentar una dada que el 2020 va ser destacable que van ser els parts: si el 2019 van ser 267 casos, el 2020 es van quasi doblar passant a 519 casos i el 2021 i el 2022 han tornat a baixar amb 266 i 290 casos, respectivament. La lectura que es pot fer d'aquestes variacions és que **moltes dones embarassades decideixen donar a llum fora d'Andorra i el 2020 pel confinament i les restriccions de mobilitat no es podrien desplaçar ja que la natalitat ha continuat la seva tendència a la baixa.**

Si bé a nivell mundial, la pandèmia va suposar una frenada en les campanyes de vacunació, a Andorra s'han mantingut els nivells de cobertura i amb dades de l'Observatori de la Infància 2023 d'Unicef Andorra, **es pot veure que el percentatge d'infants amb 3 dosis de vacunació contra la diftèria-tètanus-tos ferina (DTPa) era el 2019, d'un 99,1%, el 2020, d'un 98,2%, el 2021, d'un 98,5% i el 2022, d'un 97,3%. Aquest lleuger descens podria ser més degut a la tendència global de la pèrdua de confiança amb les vacunes que s'ha accentuat després de la pandèmia que no pas a un manca d'accés a les vacunes.** I segons la memòria del SAAS del 2022, el 60,4% del alumnes susceptibles de rebre la vacuna contra el Virus del Papil·loma Humà (VPH), la vacuna combinada davant de diftèria (alta càrrega), tètanus, tos ferina i poliomielitís (DTPa+IPV) i la vacuna meningocòccica (MACCWY) d'entre els 12 i el 15 anys van poder ser vacunats durant les campanyes de salut escolar. Segons les darreres dades publicades per l'OMS i UNICEF sobre la cobertura de vacunació el 2022, i malgrat la disparitat entre països i regions, un 21% de nenes van rebre la primera dosi de la vacuna contra el VPH, el 84% dels lactants de tot el món van rebre tres dosis de la vacuna antipoliomielítica, la tercera dosi de la vacuna antineumocòccica s'estimava que arribava a un 60% i el percentatge d'infants amb 3 dosis de vacunació contra la diftèria-tètanus-tos ferina (DTPa) era d'un 81,0%.

Un dels temes que preocupava també abans de la pandèmia però encara més durant i després del confinament, era i és els efectes que aquesta situació podia provocar en la salut mental, especialment dels més joves. I els titulars no s'han fet esperar: “El nombre d'ingressos d'adolescents a salut mental augmenta un 20%”, “L'ansietat és el principal problema dels adolescents atesos al CRAC durant el 2022”, “Per primer cop des que el SAAS té un servei de Salut Mental s'ha arribat a més de 40.000 visites l'any”, entre d'altres. I una dada que es destacava en una entrevista al maig de 2023 al Dr. Carlos Mur, cap de Salut Mental del SAAS: més de 2.000 pacients atesos de gener a març d'aquest mateix any, 3.647 usuaris en actiu i 200 en llista d'espera. Per tant, hi ha llistes d'espera a Andorra tot i no tenir dades oficials i no poder saber si aquestes van veure's afectades durant el confinament o com han evolucionat després de la pandèmia. Tot i aquestes xifres, cal afegir que segons l'Observatori de l'ARI del 1r semestre del 2023, un 10,6% de les persones enquestades van afirmar estar en el moment de l'enquesta en tractament psicològic, per tant, semblaria ser que hi ha un nombre important de persones que no passen pel Servei de Salut Mental del SAAS, si extrapolem aquest percentatge a la població andorrana.

Segons els experts, ara ja es considera que l'augment de casos i d'ingressos està directament relacionat i és conseqüència del confinament i de la Covid-19. En una altra entrevista també al Dr. Mur l'abril d'aquest any, afirmava que “els ingressos de joves d'entre 12 i 17 anys han crescut un 38%” des del 2019 que van ser de 91 noies i 30 noies fins les 118 noies i 38 nois del 2022.

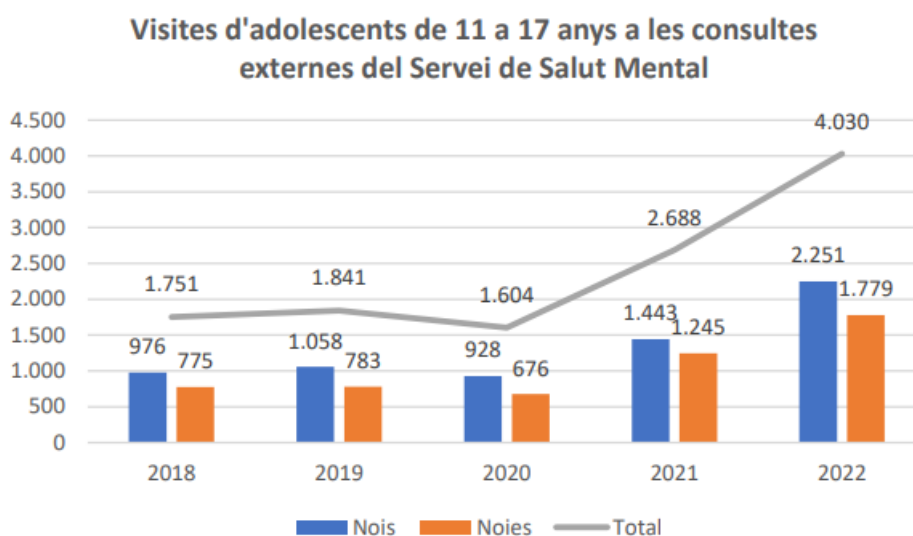
Visites d'infants de 0 a 10 anys a les consultes externes del Servei de Salut Mental

Font: Butlletí del Consell General, núm. 19/2021. Butlletí del Consell General, núm. 46/2022.
 Dades facilitades pel SAAS. Elaboració pròpia.
 Nota: Any 2020 mesos de març a desembre.

I entrant una mica més en el detall i segons les dates publicades a l'Observatori de la Infància 2022 d'Unicef Andorra, les visites de menors de 17 anys atesos al servei de consultes del Servei de Salut Mental del SAAS, van ser 3.357 en total (2.172 de nois i

1.185 de noies) el 2019 i han passat a 4.099 (2.425 de nois i 1.674 de noies) el 2021, representant un increment del 22,1%. Aquí cal destacar que el principal augment s'ha vist en el cas de les noies que en aquests dos anys s'han incrementat un 41,3% vers l'11,6% dels nois. Si s'analitza per franges d'edat, dir que l'augment més important ha estat en la d'11 a 17 anys que ha passat d'un total de visites de 1.841 (1.058 de nois i 783 de nois) el 2019 a un total de 2.688 (1.443 de nois i 1.245 de noies) el 2021, que representa una pujada del 46,0%. I si s'analitza per gènere, es repeteix la tendència ja que les noies han augmentat les seves visites en un 59,0% i el nois un 36,4%, xifres molt preocupants en ambdós casos. I pel que fa a la franja de 0 a 10 anys, destacar que en termes global les visites han baixat un 6,9% el 2021 respecte el 2019 passant de 1.516 (1.114 de nens i 402 de nenes) a 1.412 (982 de nens i 430 de nenes), però les de nenes han pujat un 7,0% i les dels nens han disminuït un 11,8%.

Font: Butlletí del Consell General, núm. 19/2021. Butlletí del Consell General, núm. 46/2022.
 Dades facilitades pel SAAS. Elaboració pròpia.
 Nota: Any 2020 mesos de març a desembre.

En l'edició 2023 de l'Observatori de la Infància d'Unicef Andorra, per primera vegada es publiquen dades sobre els usuaris de Consultes Externes al Centre de Salut Mental amb un total de 1.008 pacients menors, dels quals 386 són d'entre 0 i 10 anys i 622 d'11 a 17 anys. **També s'inclouen el número total de visites que són 6.087 en total que representen un increment del 48,5% respecte el 2021 i es una mostra més de l'augment de la problemàtica de la salut mental entre els més joves.** Del total del 2022, 2.057 van ser de menors de 10 anys i 4.030 d'entre 11 i 17 anys, amb una pujada del 45,7% i del 49,9%, respectivament. Es repeteix la tendència que els adolescents són els que més ho estan patint i si s'analitza per gènere, **l'increment més important s'ha donat en les noies d'11 a 17 anys amb 2.251 visites que representa un increment del 80,8%.** També han augmentat les visites de les nenes de 0 a 10 anys amb un 58,8% i les de nens de la mateixa franja d'edat amb un 39,9%. Per la seva banda, les visites dels nois d'11 a 17 anys han augmentat en un 23,3%.

Si bé cada pacient requerirà d'una atenció personalitzada, la publicació d'aquestes dades ens permet fer una extrapolació i afirmar que la mitjana de visites podria ser de 6 per pacient, baixant a 5 pels nens i nenes de 0 a 10 anys i pujant a 7 en les noies d'11 a 17 anys.

També cal veure com han evolucionat per tipus de trastorns tractats. En termes globals, els que més es van diagnosticar el 2021 van ser el trastorn per dèficit d'atenció i hiperactivitat amb 1.267 visites (861 de nois i 406 de noies), seguit del de l'espectre autista amb 610 visites (478 nois i 132 noies) i dels trastorns adaptatius i per estrès amb 393 visites (129 nois i 264 noies). Tot i que amb menys visites eren els mateixos trastorns que el 2019. En el cas del TDAH i l'espectre autista, s'han doblat el número de visites de noies. Si el 2019 eren 223 i 65, respectivament, el 2021 han passat a 406 i 132. I en els trastorns adaptatius i per estrès han pujat en les noies i han baixat en els nois. Per franges d'edat els casos amb més visites són els mateixos i només destacar un canvi des del 2020 en els infants de 0 a 10 anys que en tercera posició entren els trastorns de l'aprenentatge (substituint en aquesta posició als trastorns adaptatius i per estrès). Coincidint amb l'etapa de confinament, podria ser una mostra de les dificultats que les classes no presencials han causat en els més petits.

Reprement l'Observatori de l'ARI del 1r semestre del 2023, i sobre aquell 10,6% de persones que responen estar seguint un tractament psicològic en el moment de l'enquesta, un 20,9% ho fa per depressió i un 20,4% per ansietat. A remarcar que un 3,6% ho fa per trastorns addictius (tant de substàncies com comportamentals), un 2,3% per superar o afrontar una malaltia (sigui algun tipus de càncer o malalties cròniques, per exemple) i un 1,2% per autolesions o tendències suïcides. També hi ha un 13,7% dels enquestats que afirmen haver estat en tractament però ja no, dels quals un 16,7% per depressió i un 12,9% per ansietat. Pel que fa als trastorns addictius, un 1,0% deia haver estat en tractament, per superar una malaltia, un 3,3% i per autolesions o tendències suïcides, un 1,0%.

Preguntes sobre salut mental també es van fer en l'Observatori de l'ARI del 1r semestre del 2021, en plena pandèmia. Tot i que no exactament les mateixes, a la pregunta de si a partir de la pandèmia, havien estat tractats per algun psicòleg/òloga o psiquiatre per causa d'algun problema psicològic, un 7,0% contestava que sí. Els principals motius de la consulta eren ansietat o angoixa amb un 36,9% i depressió amb un 26,2%. Un 4,3% ho feia per malaltia o problemes de salut i no consta cap resposta per trastorns addictius ni autolesions o ideació suïcida. També es preguntava si, abans de la pandèmia, havia estat tractat per algun psicòleg/òloga o psiquiatre per causa d'algun problema psicològic i un 16,3% contestava que sí. I els principals motius de les consultes també eren depressió amb un 26,1% i ansietat o angoixa amb un 21,2%. Amb aquestes xifres, ja es pot apreciar que s'havien incrementat aquells que rebien tractament després de la pandèmia per depressió o ansietat passant d'un 47,3% al 63,1%. Un 9,8% havia rebut tractament per afrontar una malaltia o problemes de salut i un 2,6% per trastorns d'addicció (alcohol, tabac...). Comparant amb les respostes de l'Observatori del 2023,

s'observa que ha anat baixat els que contesten ser tractats per ansietat i depressió i per afrontar malalties però han augmentat aquells que afirmen rebre tractament per trastorns addictius i autolesions i ideació suïcida.

A l'Observatori del 2n semestre del 2022, aquells que, a partir de la pandèmia, havien estat tractats, o estaven en tractament en el moment de l'enquesta per causa d'algun problema psicològic augmentaven fins el 9,2%. Els principals motius de la consulta continuaven sent depressió (31,4%) i ansietat o angoixa (28,2%) però pujaven del 6,5% al 10,4% els motivats per problemes familiars o amb els fills, probablement com a conseqüència dels mesos de confinament i teletreball, i del 4,4% al 7,4% les consultes per dol d'un familiar o persona propera, també com a resultes de l'increment de les defuncions causades per la Covid-19 i perquè no es podien acomiadar dels familiars degudament per les restriccions encara en vigor.

Si bé a nivell global, semblaria que les xifres han anat baixant durant el 2022 en comparació amb els anys anteriors, hi ha col·lectius com els infants i joves, que la tendència continua a l'alça.

Tot i que sense dades oficials i totals de suïcidis, ja s'ha vist anteriorment que s'estan donant casos de persones que diuen ser tractades o que van ser tractades per autolesions o ideació suïcida. Amb les dades de l'Observatori de la Infància de 2023, es veu que es van registrar dos casos d'intents d'autòlisi el 2019 entre els adolescents d'11 a 17 anys (un noi i una noia), dos casos el 2020 (dos nois) i nou casos el 2021 (totes noies). Malauradament, aquestes dades no s'han pogut actualitzar amb els casos del 2022 i no es pot saber què està passant realment ni amb els menors ni amb els adults.

Temptatives de suïcidi d'adolescents entre 11 i 17 anys ateses per l'Àrea de Salut Mental del SAAS

	Nois	Noies	Total
2019	1	1	2
2020	2	0	2
2021	0	9	9

Font: Butlletí del Consell General, núm. 46/2022. Elaboració pròpia.

Un informe de la Fundació ANAR a Espanya destaca que els casos de conducta suïcida en menors han tingut un increment entre el 2020 i el 2022 d'un 128%. I afirma que "la situació de crisi sanitària produïda per la pandèmia ha suposat una ampliació dels riscos psicosocials (aïllament, maltractament intrafamiliar, amuntegament, abús de les tecnologies, barreres assistencials a la salut mental, pobresa...) que influeixen en les conductes suïcides de nens, nenes o adolescents".

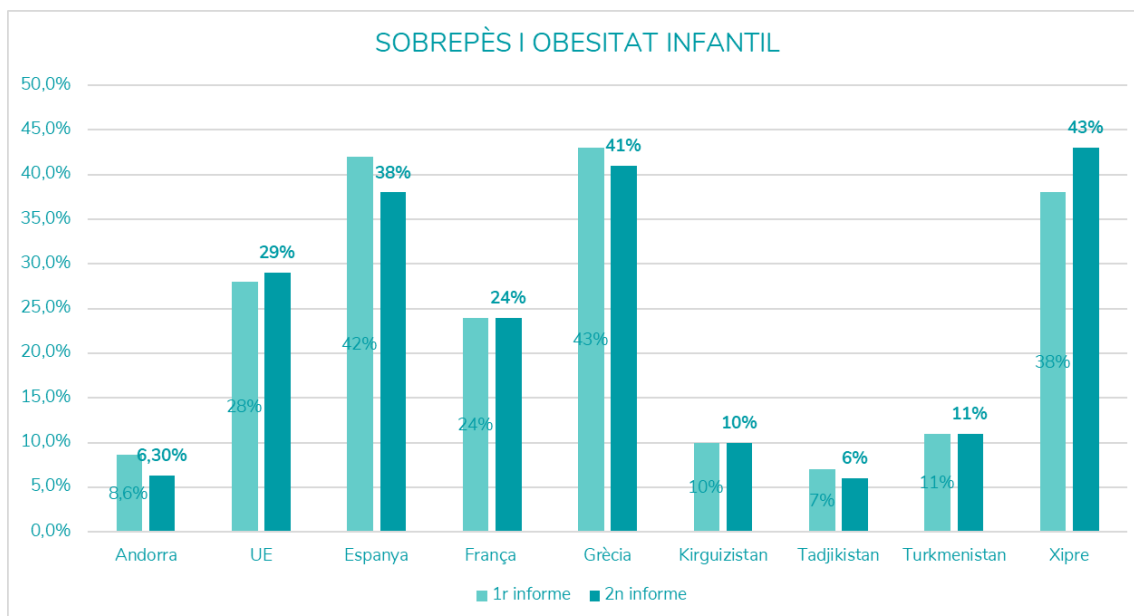
A nivell de xifres totals, només afegir que a Espanya i segons les darreres publicacions de l'INE, el 2022 es van suïcidar 4.097 persones que representa un increment de l'11,6%

respecte el 2019 i l'increment més important es va donar el 2020, especialment els mesos posteriors a l'inici de la pandèmia, amb un 7,4%.

Segons el reportatge emès per RTVA el 17 de maig de 2022 amb el títol de “suïcidi, patiment silencià”, les últimes dades registrades a Andorra són del 2016 al 2020, quan es van suïcidar 26 persones: 18 homes i 8 dones. També afegeix que “els ingressos per temptatives de suïcidi van passar de 22 el 2019 a 37 el 2020 i a 45 el 2021”.

Per acabar amb l'anàlisi de l'evolució de les tendències suïcides, l'informe publicat per Unicef Andorra el 2022, sobre l'impacte de la tecnologia en l'adolescència, conclou que la taxa d'ideació suïcida entre els enquestats se situa en l'11,6%. El mateix informe realitzat per Unicef Espanya l'any anterior, situava la taxa d'ideació suïcida a Espanya i entre els adolescents enquestats en el 10,4%. Aquesta taxa es pot veure incrementada quan es pateix assetjament escolar o ciberassetjament, per tres en el cas d'Andorra i per quatre en el cas espanyol. I aquestes dades es veuen reforçades amb les conclusions de l'estudi de la Fundació ANAR que destaquen que entre el 2019 i el 2022 “ha augmentat 18 punts percentuals la implicació de les tecnologies en els intents de suïcidi (del 33,5% al 51,5%)”. I remarquen que les xarxes poden generar situacions de malestar i violència com el ciberassetjament i també poden ser utilitzades per a cercar informació sobre mètodes per a dur a terme el suïcidi. Però també té un costat positiu ja que cada vegada més, els adolescents utilitzen les noves xarxes per a compartir i sentir-se escoltats, el que podria ajudar a evitar un suïcidi.

Després dels mesos amb les mesures més estrictes per evitar la propagació del virus de la Covid-19, alguns experts van alertar de les conseqüències que el confinament i la reducció de les activitats fora de casa, podria tenir amb els infants i adolescents, en especial en les taxes de sobrepès i obesitat. Si bé continuem sense dades en els adults, l'Observatori de la Infància 2023 ha pogut actualitzar les dades sobre sobrepès i obesitat pels cursos 2020-2021 i 2021-2022. En el cas dels infants de 4 i 5 anys, el curs 2019-2020 la taxa era d'un 5,7%, el curs 2020-2021, va augmentar a un 8,7% i el 2021-2022 s'ha tornat a situar en un 5,7%. Pel que fa als infants de 6 i 7 anys, la taxa es situava en el 8,6% el 2019-2020, va pujar a l'11,0% el 2020-2021 i va baixar fins el 6,3% el 2021-2022 (la més baixa des del curs 2017-2018). I en quant als adolescents d'11 i 12 anys, només hi ha dades pels cursos 2019-2020 i el 2021-2022 i les taxes van ser d'un 16,1% i d'un 15,2%, respectivament. **Amb aquestes dades es podria concloure que si bé la taxa de sobrepès i obesitat, l'any 2020 sense classes presencials i amb una baixada de les activitats col·lectives degut a les restriccions, es va veure incrementada afectant la salut dels infants i adolescents, amb la relaxació de les mesures, les taxes van millorar fins a situar-se en nivells inferiors que abans de la pandèmia.** No es disposa d'informació suficient per afirmar si l'empitjorament de les dades el 2020, també es va poder veure influït pel fet de menjar menys saludable.

Fonts: elaboració pròpia amb dades de l'Observatori de la Infància 2023 i WHO European Childhood Obesity Surveillance Initiative (COSI). Pel 1r informe, dades dels infants de 6 i 7 anys dels cursos 2019-2020 i per a la resta, infants de 7 a 9 anys del curs 2016-2017. Pel 2n informe, dades dels infants de 6 i 7 anys del curs 2021-2022 i per a la resta, infants de 7 a 9 anys del curs 2019-2020.

En el quadre anterior, es pot veure l'evolució de les taxes de sobrepès i obesitat en alguns dels països que formen part de la iniciativa de la OMS, *Childhood Obesity Surveillance Initiative (COSI)* que permet concloure que Andorra es trobaria en la part baixa de la taula.

El consum d'alcohol i el seu increment durant i després del confinament era un tema que diferents organismes internacionals havien apuntat i alguns estudis afirmàvem que s'havia pogut incrementar en alguns països fins a un 36% malgrat el tancament de bars i restaurants i havent crescut la venda *on-line*. Amb poques dades a nivell d'Andorra, sí que podem afirmar que, segons l'enquesta de pressupostos familiars del 2021 (no s'ha publicat encara la del 2022), **la despesa total mitjana familiar en el grup de begudes alcohòliques, tabac i narcòtics havia augmentat del 2020 al 2021 passant de 385 € a 430 €, el que representaria un increment del 11,7%.**

PRINCIPALS CONCLUSIONS EN L'ÀMBIT DE LA SALUT

El 5 de maig de 2023, l'Organització Mundial de la Salut (OMS) decretava el final de la pandèmia de la Covid-19.

A Andorra, el Decret de declaració de la fi de la situació d'emergència sanitària causada per la pandèmia de la covid-19 era aprovat pel Govern el 18 d'octubre de 2023.

A finals de 2021 i principis del 2022 es va produir una sisena onada de casos de Covid-19 confirmats amb dos pics molt marcats, el 12 de gener amb 989 nous casos i el 26 de gener amb 1.676.

Les darreres onades de contagis, tot i els pics màxims de casos nous, no van requerir de tants llits hospitalaris ni d'ingressos a la UCI com les prèvies.

L'alleugeriment de la gravetat de la Covid-19 es veu reflectit en el nombre d'hospitalitzacions, passant de les 636 el 2020 a 342 el 2022.

L'activitat assistencial, quirúrgica i mèdica de l'hospital ha retornat a nivells pre-pandèmics sense observar cap canvi suficientment significatiu.

Les xifres sobre els parts a l'hospital mostren que possiblement moltes dones embarassades decideixen donar a llum fora d'Andorra i el 2020 pel confinament i les restriccions de mobilitat no es podien desplaçar.

El percentatge d'infants amb 3 dosis de vacunació contra la diftèria-tètanus-tos ferina (DTPa) era el 2019, d'un 99,1% i el 2022, d'un 97,3%. Aquest lleuger descens podria ser més degut a la tendència global de la pèrdua de confiança amb les vacunes que s'ha accentuat després de la pandèmia que no pas a un manca d'accés a les vacunes.

Si bé a nivell global, semblaria que les xifres sobre salut mental, han anat baixant aquest 2022 en comparació amb els anys anteriors, hi ha col·lectius com els infants i joves, que la tendència continua a l'alça.

El número total de visites a Salut Mental el 2022 s'han incrementat un 48,5% respecte el 2021 i es una mostra més de l'augment de la problemàtica de la salut mental entre els més joves.

L'increment més important en el número de visites a Salut Mental s'ha donat en les noies d'11 a 17 anys amb 2.251 visites que representa un increment del 80,8%.

La taxa de sobrepès i obesitat, l'any 2020 sense classes presencials i amb una baixada de les activitats col·lectives degut a les restriccions, es va veure incrementada però amb la relaxació de les mesures, les taxes van millorar fins a situar-se en nivells inferiors que abans de la pandèmia

La despesa total mitjana familiar en el grup de begudes alcohòliques, tabac i narcòtics havia augmentat del 2020 al 2021 passant de 385 € a 430 €, el que representaria un increment del 11,7%.

e. EN L'ÀMBIT SOCIAL

En aquest apartat, es vol posar el focus en els efectes que la crisi de la pandèmia ha tingut en aspectes socials com els pressupostos familiars, les condicions de vida, les ajudes socials, el benestar material i subjectiu de les persones o la pobresa i la precarietat.

Cal començar explicant que, malauradament, **aquesta anàlisi haurà de ser parcial per manca de dades ja que la darrera Enquesta de Condicions de Vida (EVC) publicada és sobre el 2020 (amb dades del 2019) i no s'han publicat encara (a gener de 2024) ni la del 2021 ni del 2022.** Això provoca que no es puguin actualitzar les dades sobre el risc de pobresa, sobre pobresa relativa, sobre pobresa severa, sobre privació material severa, sobre les llars amb baixa intensitat laboral, sobre la taxa AROPE ni sobre el coeficient de Gini, dades totes elles molt importants per veure les conseqüències que la pandèmia hagi pogut causar a les famílies en situació de vulnerabilitat. Tampoc es pot tenir informació sobre l'evolució dels quintils i els seus ingressos que s'ha intentat suplir amb l'anàlisi dels salaris mitjans per quintils en l'apartat de l'àmbit laboral, tot i que només s'hi inclouen les persones assalariades. Malgrat això i, a través d'altres indicadors, s'ha intentat fer un fotografia el més acurada possible de l'evolució que ha patit la societat andorrana, especial la més desfavorida.

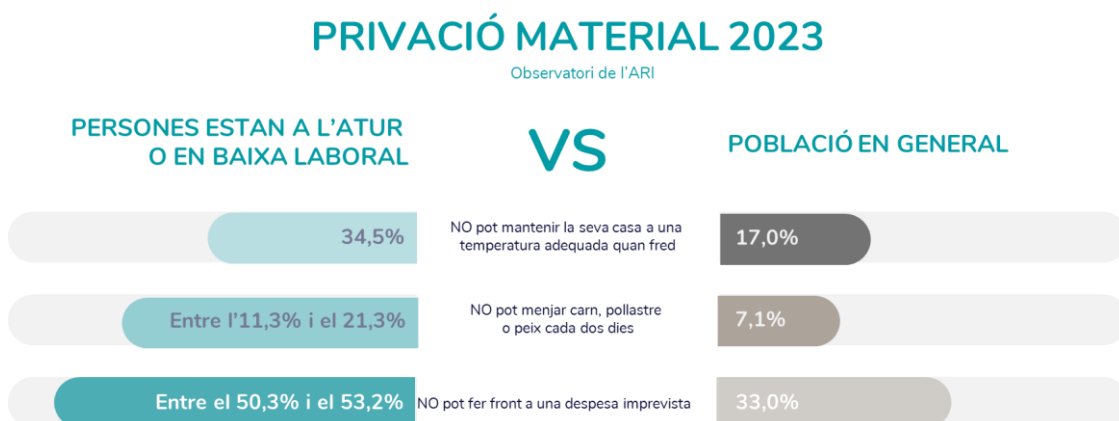
Per poder obtenir dades sobre la privació material, s'han pres com a base els resultats de l'Observatori de l'ARI del 1r semestre de 2023 i concretament tres preguntes que han anat repetint periòdicament els darrers anys i què són les següents: Pot mantenir la seva casa a una temperatura adequada quan fa fred? Pot menjar carn, pollastre o peix (o l'equivalent pels vegetarians) cada dos dies? I si pot fer front a una despesa imprevista de 1.050 €?

A la pregunta sobre mantenir la temperatura adequada, el 2018 un 12,4 % dels enquestats responien que no. Aquest percentatge ha pujat fins el 17,0% en l'enquesta realitzada el 2023. Sigui per dificultats econòmiques sigui per l'augment de preus, les famílies amb dificultats per mantenir la seva llar a una temperatura adequada s'han incrementat de quasi 5 punts. Si es revisa per situació laboral, el percentatge de persones amb dificultats puja fins el 34,5% entre els que afirmen trobar-se de baixa.

A la pregunta sobre el consum d'aliments bàsics, el 2018, un 7,5% dels enquestats responien que no podien menjar carn, pollastre o peix cada dos dies i el 2023 el percentatge era del 7,1%, per tant, es manté estable. Cal destacar, però, que entre les persones que es troben aturades, el percentatge de resposta a no poder consumir carn, peix o pollastre s'incrementa fins el 21,3% i a l'11,3% entre aquelles que estan en situació de baixa laboral. Tot i això i com remarquen des del mateix observatori, la primera vegada que es va fer aquesta pregunta va ser el 2010, i llavors les respostes de les persones amb dificultats per menjar aquests aliments bàsics era només del 4,1%.

A la pregunta sobre la despesa imprevista, tot i un canvi de metodologia, el 2018 les respostes negatives a poder fer front a un imprevist eren el 32,4% i el 2023 el 33,0%,

molt poca diferència. Ara bé, aquest percentatge s'eleva fins el 53,2% en les persones aturades i al 50,3% en les persones en situació de baixa laboral.

Les respostes a aquestes preguntes, tot i que no permeten fer-se una idea global de la privació material en la que es podrien trobar les famílies, sí que **demostren que els col·lectius de persones en baixa laboral o aturades, es troben en una situació més precària que la resta**. Cal afegir que també es detecten certes privacions o vulnerabilitats segons l'ocupació, especialment entre els Treballadors del comerç, hostaleria i serveis personals, els de Treballadors de la indústria, construcció i agricultura i els Treballadors no qualificats.

A través de les memòries d'activitats de Càritas Andorrana i Creu Roja Andorrana, i via els seus programes del Banc d'Aliments i la Botiga Solidària, es pot intentar fer una radiografia de com han variat aquests tres darrers anys les famílies i persones usuàries. **Així el 2020, en plena pandèmia, però sense dades de l'any anterior, el total de famílies ateses va ser 1.415 que representen 2.282 persones**. Aquell any cal tenir en compte que moltes famílies i persones temporeres van haver de ser ateses per aquestes dues entitats ja que moltes d'elles, degut al tancament de fronteres i a la cancel·lació de vols comercials cap al seu país d'origen, van haver d'allargar la seva estança a Andorra i sense ingressos per estar sense feina. **Així les unitats familiars i persones temporeres ateses aquell any van ser 1.004 i 1.442, respectivament**. Com que aquesta situació va ser puntual i temporal, les comparacions amb els anys posteriors es faran sense tenir en compte els temporers i d'aquesta manera, es pot veure més fidedignament la situació de les famílies residents. Així les famílies i persones resident ateses el 2021 es van incrementar fins a un total de 738 i 1.283, respectivament, que representa un increment de 79,6% i del 52,7% respecte el 2020. Aquest augment pot ser degut a les conseqüències de la crisi i a que moltes famílies i persones van poder tirar d'estalvis els primers mesos però a l'allargar-se la crisi i també a que algunes ajudes ocasionals van deixar de rebre's, la seva situació va empitjorar momentàniament. Aquesta situació, **a mida que la normalitat s'anava recuperant, es va revertir i el 2022 les famílies ateses per les dues entitats es van reduir fins a un total de 331 que representa una baixada**

del 55,1%. Igualment van disminuir el nombre de persones ateses passant a 712, que representa un 44,5% menys.

També s'han analitzat les prestacions socials atorgades des del 2019. Aquí s'hi inclouen els ajuts ocasionals, les prestacions per desocupació involuntària, la de per fill a càrrec, els ajuts per a l'habitatge de lloguer, la targeta de prepagament i les pensions de solidaritat per les persones amb discapacitat i per la gent gran. Cal recordar que durant el 2020, a més de les mencionades anteriorment, es van donar una sèrie d'ajuts per pal·liar els efectes que la crisi de la pandèmia causada per la Covid-19 estava provocant en les famílies. Entre aquests, destaquen els complements per desocupació, per temporada d'esquí, ajuts econòmics puntuals, ajuts als petits propietaris de locals comercials, permisos retribuïts per absència laboral per tenir cura dels fills o ajuts econòmics ocasionals per tenir cura de persones menors de 14 anys o amb discapacitat. Així dels 7.160 ajuts atorgats el 2020, 1.296 van ser ocasionals per les mesures preses per la pandèmia. En total, va representar un increment del 54,5% dels ajuts i del 26,5% si només tenim en compte els ajuts habituals, per tant, més persones estaven necessitant ajudes socials, independentment de la pandèmia i la tendència a l'alça de les famílies a les que els hi cal aquest suport ha continuat. Si el nombre d'ajuts es traspassa a número de persones beneficiàries, s'estima que van passar d'unes 7.360 el 2019 a unes 9.834 el 2020, representant el 9,0% i l'11,9% de la població, respectivament. A nivell econòmic, l'import destinat per Govern a ajudes socials es va incrementar un 28,6% el 2020 respecte l'any anterior amb la partida més important destinada a les pensions de solidaritat per a la gent gran (un 30,5% del total) i seguida de la dels ajuts ocasionals (un 27,1% sobre el total).

Però que va passar el 2021 i el 2022? Començant pel 2021, cal destacar que les ajudes socials van continuar augmentant passant a 6.426 de les quals 1.373 van ser targetes de prepagament (un 47,3% més que el 2020) i 1.395 per a l'habitatge de lloguer (un 30,3% més que l'any anterior). Si bé es pot observar una disminució respecte el 2020 d'un 10,3% sobre el total d'ajudes, si no es tenen en compte els ajuts ocasionals per Covid-19, s'aprecia un increment del 9,6% d'un any per l'altre. Segons les nostres estimacions, serien unes 10.155 les persones beneficiàries d'algun tipus d'ajut, o el que seria el mateix, el 12,0% de la població andorrana. A nivell de pressupost, l'import total destinat a prestacions socials es va incrementar un 15,6% respecte el 2020 continuant sent la partida de prestacions per a la gent gran la que més pes té (amb un 29,2%), seguida dels ajuts ocasionals (amb un 22,2%) i amb la partida per a les prestacions per a desocupació involuntària que es va més que doblar (representant el 10,1% el 2021 quan el 2020 només era el 5,4%)

De cara al 2022, la situació ha millorat respecte el 2020 i el 2021 però, com veurem més endavant, no respecte el 2019. Així el 2022, es van atorgar un total de 5.585 ajuts, un 13,1% menys que el 2021. Els ajuts per a l'habitatge de lloguer han continuat pujant fins a un total de 1.471 (un 5,4% més que el 2021) que ja representen el 26,3% del total de prestacions. Segueixen les pensions de solidaritat per la gent gran amb un total de

1.189 (un 10,9% més que l'any anterior) i les targetes de prepagament amb 998, tot i que han disminuït un 29,3% respecte el 2021. A nivell econòmic, l'import total de prestacions socials atorgades el 2020 va baixar un 3,2% respecte el 2021, especialment per la reducció en les prestacions per desocupació involuntària (un 81,5% menys) i pels ajuts ocasionals (un 20,7%). Les partides destinades a les pensions de solidaritat per a la gent gran i per a persones amb discapacitat van incrementar-se en un 19,3% i un 17,5%, respectivament, i el seu pes sobre el total passa a ser d'un 36,0% i un 22,4%, respectivament.

Per veure com han evolucionat les prestacions socials i veure com, sigui per la crisi que va comportar la covid-19, sigui per l'alta inflació dels dos darrers anys, per l'increment dels preus de lloguer, o per l'envelliment de la població, per exemple, s'ha comparat la situació del 2022 amb la del 2019, any pre-pandèmic. I s'observa que s'han atorgat un 20,5% més d'ajuts amb uns increments destacats en aquells per l'habitatge de lloguer, amb un 39,2% més, seguits de les pensions per a la gent gran amb un 27,0% i de les per a persones amb discapacitat amb un 24,3%. I han baixat aquelles prestacions per desocupació involuntària en un 14,4% i les per a fill a càrrec en un 12,1%. I segons les nostres estimacions, encara un 10,1% de la població és beneficiària d'algun tipus d'ajut. A nivell econòmic, afegir que l'import total respecte el 2019 s'ha vist augmentat en un 43,9%, destacant que els ajuts a l'habitatge ho han fet en un 58,8%, les pensions per a persones amb discapacitat un 53,7% i els ajuts ocasionals en un 45,4%.

1 de cada 10 persones residents es beneficien d'algun tipus d'ajut

Com a conclusió, comentar que l'evolució de les prestacions socials, fora dels anys 2020 i 2021, **s'ha vist afectada més per l'envelliment de la població, la baixa natalitat i l'increment dels preus de l'habitatge que no es poden relacionar directament amb la pandèmia que per la crisi en si.** Els efectes de les mesures per la Covid-19 **es van notar especialment en la prestació per desocupació involuntària el 2021 quan les SCTC van deixar d'aplicar-se i també es continuen notant en els ajuts ocasionals que continuen més alts que abans de la crisi tot i que recuperant nivell pre-pandèmic.**

Si es posa el focus en els ajuts ocasionals i per saber si el que ha passat aquí, va en línia amb els països veïns s'han trobat uns breus informes de la Asociación de Directoras y Gerentes de Servicios Sociales a Espanya que estimaven que el 2020 un 3% de la població hauria rebut ajudes econòmiques d'emergència social tot i que un 7% de la població espanyola necessitaria ajuda per cobrir les seves necessitats més bàsiques (com menjar, vestir-se o pagar el lloguer) i es queixen de l'entramat burocràtic que dificulta l'accés a les ajudes. Pel que fa al 2021, un 3,4% hauria rebut ajudes d'emergència tot i que el 8,3% de la població espanyola tindria carències materials

greus, per tant, continuen sense arribar a tothom que les necessita. No han publicat encara els seus comentaris respecte el 2022. Tot i no poder ser comparable (les prestacions no són ben bé les mateixes aquí que a Espanya) i que pot haver-hi un marge d'error, segons les nostres estimacions, **les persones beneficiàries d'ajuts ocasionals i de targetes de prepagament, representaven un 3,6% de la població andorrana el 2020, un 4,0% el 2021 i un 2,8% el 2022. Per tant, les xifres serien similars a les d'Espanya.** Sense dades de privació material severa a Andorra des del 2020, sí que es pot afirmar però que les ajudes arribarien a més persones en situació de carència que a Espanya. Si al país veí, menys de la meitat de persones que es calcula que podrien estar en situació de carència tindrien accés a les ajudes, aquí a Andorra aquesta diferència es reduiria a un 30% aproximadament amb dificultat per accedir a les ajudes, potser per desinformació o potser perquè no compleixen els requisits.

Com sempre que es parla d'ajudes socials, cal tenir en compte la doble lectura que pot tenir la seva evolució. El seu increment té com a part negativa que més persones i famílies requereixen d'aquest suport econòmic per part de l'administració pública i, per tant, és senyal d'un deteriorament de la situació socioeconòmica d'aquestes famílies. Però que el Govern incrementi l'import total de les ajudes atorgades demostra el seu compromís vers els col·lectius en risc de pobresa o en situació de vulnerabilitat, tot i que haurien d'anar acompanyats de polítiques públiques que fessin disminuir aquests riscos.

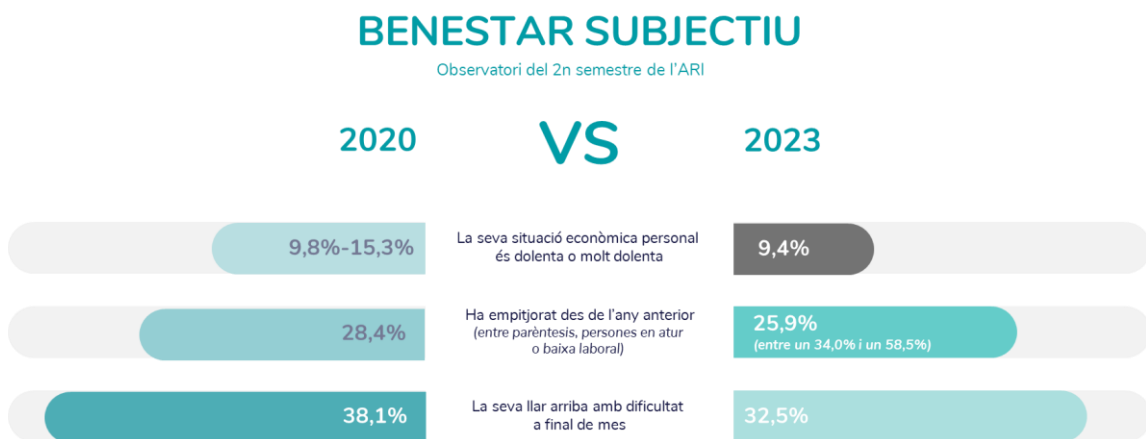
Per acabar amb aquest apartat, s'han incorporat a aquesta anàlisi les respostes a l'Observatori del 1r semestre del 2023 de l'ARI referides al benestar material i subjectiu i veient-ne la seva evolució des d'abans de la pandèmia. **Una de les preguntes de l'enquesta demana sobre quina és la percepció que té sobre la seva situació econòmica personal.** Les respostes d'aquest 2023 han estat que un 51,3% considera que és bona o molt bona, un 39,1% regular i **un 9,4% dolenta o molt dolenta, nivell similar al de principis del 2020 (9,8%). Aquest percentatge de persones que consideren que la seva situació econòmica personal és dolenta o molt dolenta aniria en línia amb les nostres estimacions de que el 10,1% de la població rep ajudes socials.** A finals del 2020 les persones que responien que la seva situació econòmica personal era dolenta o molt dolenta eren el 15,3% que va ser el moment pitjor de la pandèmia tot i no arribar al nivell del 20,6% de l'any 2012. Per tant, i com el mateix Observatori observa, "s'intueix una tendència positiva després de l'esclat de la pandèmia, tot i el context inflacionari que estan vivint les economies occidentals".

A la pregunta de si des de començament de l'any passat la seva situació econòmica personal ha millorat, està igual o ha empitjorat, **un 25,9% contesten que ha empitjorat, un 49,0% està igual i un 24,6% ha millorat.** Per col·lectius, **aquells que es troben en situació d'atur o de baixa laboral, són els que han contestat més sovint que la seva situació ha anat a pitjor, amb un 58,5% i un 34,0%, respectivament.** A la mateixa pregunta el 2021, els enquestats afirmaven que només el 9,5% havia millorat, un 61,9% estava igual i un 28,4% havia empitjorat. I el 2022, un 19,1% responia que la seva situació havia millorat, reflex de la recuperació de l'economia en general, però un 33,6%

continuava responent que havia empitjorat, i pot demostrar que la recuperació no està arribant a tothom. El perfil de les respostes que afirmaven que la seva situació havia empitjorat, seria el d'una dona (36,4%), de més de 45 anys (un 37,8% de 45 a 64 anys i un 36,3% de més de 65 anys), de nacionalitat portuguesa (amb un 41,7% vers el 34,5% i el 34,4% dels espanyols i els andorrans, respectivament), sense estudis (54,2%) i en baixa laboral (52%) o estudiant (51,5%). **El perfil entre el que han contestat que la seva situació ha empitjorat aquest 2023**, no ha variat massa continua **sent una dona de més de 45 anys de nacionalitat portuguesa però han crescut les persones amb altres nacionalitats (27,6%), amb formació professional o grau mitjà o superior (31,8%) i aturada (58,5%) o de baixa laboral (34,2%)**.

Quan se'ls hi demana el motiu pel qual **la seva situació econòmica ha empitjorat, un 72,1% respon què per la pujada del cost de la vida**. A molta distància, un 7,8% afirma que és perquè les pensions són massa baixes, un 5,6% perquè l'han acomiadat o està sense feina i un 5,0% perquè li han baixat els ingressos a causa de motius laborals.

En quant a la pregunta sobre si la seva llar arriba a final de mes amb facilitat o amb dificultat, en l'Observatori del 1r semestre del 2023, **un 66,0% responia que hi arribava amb facilitat i un 32,5% amb dificultat**. En el del 2020, un 61,4% responia que amb facilitat i un 38,1% que amb dificultat. És en l'enquesta del 1r semestre del 2022 que un 41,7%, el percentatge més alt durant la pandèmia, respon que la seva llar arriba amb dificultats a final de mes. **La millora de la situació de les llars s'ha fet més palesa en aquest 2023, amb la millor xifra des que es tenen dades que va ser el 2010**.

Altres ajuts dels que també és interessant analitzar la seva evolució i, que ja avancem que la seva tendència com en la resta, és a incrementar-se, són aquells que s'atorguen en el marc de les campanyes anuals contra la precarietat energètica, iniciades l'hivern del 2016-2017. Aquell hivern van ser 44 les famílies ateses (27 d'unipersonals, 13 de monoparentals, 2 eren parelles, 10 famílies nuclears i 4 d'extenses) formades per 102 persones de les quals 22 amb discapacitat, 46 menors d'edat, 11 grans i 23 adults. L'import mitjà de l'ajut rebut va ser de 358,71 €. Saltant fins a la campanya del 2019-2020 i pre-pandèmica, ja s'atenia al doble de famílies, 88 en total (39 unipersonals, 33

monoparentals, 7 parelles i 9 famílies nuclears) formades per 15 persones amb discapacitat, 64 menors, 18 grans i 78 adults. La mitjana de l'ajut va ser de 530,28 €. Sense haver trobat dades publicades de la campanya 2020-2021, passem a la temporada següent, del 2021-2022¹⁰ que ha estat quan més famílies han rebut l'ajut amb un total de 128 i 254 persones ateses amb una mitjana de 517,91 €. I en la darrera campanya, la de l'hivern del 2022-2023, el total de famílies ateses ha estat de 112 (52 unipersonals, 42 monoparentals, 5 parelles i 6 nuclears) arribant a 228 persones i una mitjana de 523.25 € per família. **Tot i que les famílies ateses des d'abans de la pandèmia han crescut un 27,3% (especialment, les unipersonals amb un 33,3% i les monoparentals amb un 27,3% mentre que la resta han baixat) i les persones beneficiàries en un 30,3%, l'import mitjà ha baixat lleugerament, un 1,3%. Aquestes dades tornen a mostrar que s'està en vies de recuperació de la crisi causada per la pandèmia vist que les famílies i persones ateses entre l'hivern de la temporada 2021-2022 i les del 2022-2023, han disminuït en un 12,5% i un 10,2%, respectivament tot i que l'import mitjà va pujar en un 1,0%.**

Malgrat la manca de dades publicades sobre pobresa i que no permet fer-se una imatge més detallada de com la pandèmia ha afectat a la societat andorrana, el que mostren les dades recollides és que si bé, la recuperació s'està produint i a un ritme força ràpid en general, hi ha cert col·lectius i perfils que no s'estan recuperant a la mateixa velocitat ni al mateix nivell. I les polítiques socials haurien d'enfocar-se en aquelles col·lectius que necessiten un suport extraordinari per sortir de la situació de vulnerabilitat o de precarietat en la que es troben encara, com per exemple, les famílies unipersonals i monoparentals o per a les persones a l'atur o en baixa laboral.

¹⁰ No s'han aconseguit les dades desglossades per tipus de famílies ni persones beneficiàries.

PRINCIPALS CONCLUSIONS EN L'ÀMBIT SOCIAL

Aquesta anàlisi és parcial per manca de dades ja que la darrera Enquesta de Condicions de Vida (EVC) publicada és sobre el 2020 (amb dades del 2019).

Els col·lectius de persones en baixa laboral o aturades, es troben en una situació més precària que la resta en qüestions de privació material com mantenir la temperatura adequada a la llar, poder consumir aliments bàsics o fer front a despeses imprevistes.

El 2020, en plena pandèmia, el total de famílies ateses per Càritas Andorrana i Creu Roja Andorrana va ser 1.415 (1.004 temporeres que no podien tornar al seu país d'origen per les restriccions).

A mida que la normalitat s'anava recuperant, es va revertir i el 2022 les famílies ateses per les dues entitats es van reduir fins a un total de 331 que representa una baixada del 55,1%, respecte l'any anterior.

L'evolució de les prestacions socials, fora dels anys 2020 i 2021, s'ha vist afectada més per l'envelliment de la població, la baixa natalitat i l'increment dels preus de l'habitatge que no es poden relacionar directament amb la pandèmia.

Els efectes de la pandèmia es van notar especialment en la prestació per desocupació involuntària el 2021 quan les SCTC van deixar d'aplicar-se i també es continuen notant en els ajuts ocasionals que continuen més alts que abans de la crisi tot i que recuperant nivell pre-pandèmic.

Les persones beneficiàries d'ajuts ocasionals i de targetes de prepagament, representaven un 3,6% de la població andorrana el 2020, un 4,0% el 2021 i un 2,8% el 2022, xifres similars a les d'Espanya (un 3,0% el 2020 i un 3,4% el 2021).

Sobre el benestar econòmic subjectiu, un 9,4% respon que la seva situació econòmica personal és dolenta o molt dolenta, nivell similar al de principis del 2020 (9,8%), i en línia amb les nostres estimacions de que el 10,1% de la població rep ajudes socials.

Un 25,9% contesten que la seva situació econòmica personal ha empitjorat. Per col·lectius, aquells que es troben en situació d'atur o de baixa laboral, són els que han contestat més sovint que la seva situació ha anat a pitjor, amb un 58,5% i un 34,0%, respectivament.

El perfil entre els que han contestat que la seva situació ha empitjorat aquest 2023, seria el d'una dona de més de 45 anys de nacionalitat portuguesa però han crescut les persones amb altres nacionalitats (27,6%), amb formació professional o grau mitjà o superior (31,8%) i aturada (58,5%) o de baixa laboral (34,2%).

Un 72,1% respon que la seva situació econòmica ha empitjorat per la pujada del cost de la vida.

Un 66,0% respon que la seva llar arriba amb facilitat a final de mes i un 32,5% amb dificultat. La millora de la situació de les llars s'ha fet més palesa aquest 2023.

Les famílies ateses en les campanyes contra la precarietat energètica des d'abans de la pandèmia han crescut un 27,3% (especialment, les unipersonals amb un 33,3% i les monoparentals amb un 27,3%), però l'import mitjà ha baixat un 1,3%.

Aquestes dades tornen a mostrar que s'està en vies de recuperació de la crisi causada per la pandèmia vist que les famílies i persones ateses entre l'hivern de la temporada 2021-2022 i les del 2022-2023, han disminuït en un 12,5% i un 10,2%, respectivament tot i que l'import mitjà va pujar en un 1,0%.

f. EN L'ÀMBIT DE L'EDUCACIÓ

Fins l'inici del curs 2022-2023, no es pot afirmar que hi hagués un aixecament total de les restriccions que les escoles bressol, escoles i universitats havien patit des del curs 2019-2020 quan es va declarar la situació d'emergència per la pandèmia de la Covid-19. Aquell curs va acabar amb les classes cent per cent en remot. El curs següent, el 2020-2021 es va iniciar presencialment adaptat a la normalitat del moment i del centre i comportava una sèrie de mesures de prevenció per evitar contagis com els cribratges massius voluntaris per alumnes i professorat, els grups de convivència, mascaretes a espais interiors i exteriors o confinaments, aïllaments totals o parcials si es detectaven positius, etc. Durant el curs hi va haver un pic de positius, l'octubre del 2020, que va afectar quasi al 10% del total d'alumnes que van seguir el curs telemàticament durant uns dies. El curs 2021-2022 també es va començar presencialment amb cribratge voluntari i gratuït a tots els centres educatius per garantir la màxima normalitat des del primer dia. Tot i això, encara es mantien algunes mesures preventives com l'ús obligatori de la mascareta només als espais interiors, les distàncies de seguretat i l'aforament limitat a espais comuns, i amb les recomanacions de ventilar sovint els espais, de rentar-se les mans i de controlar els símptomes. El curs es va tancar sense cap pic de positius o contagis a destacar.

A nivell quantitatiu, s'observa que no hi ha una variació massa important en quant al número total d'alumnes a l'educació obligatòria i formació professional, situant-se al voltant dels 11.000 aquests darrers cursos. Com es pot veure en el quadre inferior, els alumnes de maternal són els que més baixen i aquesta situació aniria en línia a la baixa natalitat que fa que no s'incrementin els infants que comencen la seva etapa educativa. En canvi, la formació professional va creixent de manera sostinguda des del 2019-2020.

Alumnes per nivell educatiu	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021	2021/2022	Var. anual
Maternal	2.204	2.123	2.097	1.997	1.896	-5,1%
Primera ensenyança	4.325	4.322	4.246	4.110	4.099	-0,3%
Segona ensenyança	2.985	3.016	3.083	3.158	3.226	2,2%
Batxillerat	1.040	1.073	1.050	1.122	1.106	-1,4%
Formació professional	513	503	527	551	592	7,4%
Ensenyament superior de cicle curt	21	21	21	12	10	-16,7%
Bàtxelor	559	554	547	563	1.340	138,1%
Màster	24	35	53	54	102	89,7%
Doctorat	26	24	32	27	32	18,5%
Total	11.697	11.671	11.656	11.593	12.402	7,0%

Font: dades del Departament d'Educació tractades pel Departament d'Estadística

Nota: els alumnes matriculats en més d'un camp educatiu s'han duplicat.

Nota: l'augment atípic dels alumnes de bàtxelor es deu a la introducció de les dades de la Universitat Carlemany.

Pel que fa a l'educació superior, es detecta un increment important per la incorporació dels centres universitaris privats amb un percentatge elevat de classes online. Si ens focalitzem en els centres públics i presencials, es veu com han augmentat notablement els alumnes, passant de 595 el curs 2019-2020 als 737 del curs 2022-2023 que suposa un increment del 23,9%. No es pot conèixer els motius pels quals es produeix aquesta evolució a l'alça ja que pot ser deguda a causes positives com l'increment de l'oferta educativa i de la qualitat de l'educació superior a Andorra, però també a causes negatives com que la família no pot assumir les despeses que suposa

estudiar a l'estranger i acaben escollint algunes de les opcions que es poden estudiar al Principat.

En el passat informe amb dades disponibles en el moment de la seva publicació sobre el curs 2019-2020, es llançava la hipòtesi de si la pandèmia provocaria canvis en la tria dels estudis tirant més cap al sector social o sanitari com s'havia donat en el món laboral. Com es pot observar en el següent quadre, això no s'ha donat pel que fa als estudis oferts a la Formació Professional on **s'observa una davallada important, d'un 71,4%, a la branca Sanitari i social del sistema educatiu andorrà, malgrat sí que el curs següent a l'inici de la pandèmia, el 2020-2021, havien augmentat un 33,3%.**

Sistema	Escolars per sistema educatiu i especialitat. Formació Professional	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021	2021/2022	Var. anual
Andorrà	Activitats físiques esportives i de lleure	77	75	89	105	105	0,0%
	Animació socioeducativa	15	21	15	15	20	33,3%
	Estètica, cosmètica i perfumeria	18	19	20	20	13	-35,0%
	Microinformàtica i xarxes	52	51	55	53	64	20,8%
	Sanitari i social	44	34	42	56	16	-71,4%
	Secretariat multilingüe	32	28	38	38	40	5,3%
	Sistemes informàtics i xarxes	12	11	12	17	13	-23,5%
Espanyol	Activitats físiques esportives i de lleure	7	2	0	0	77	-
	Gestió administrativa	0	0	0	0	0	-
Francès	ATMFC - Assistant Technique en Milieu Familial et Collectif	17	15	19	18	10	-44,4%
	Comerç	64	65	60	53	24	-54,7%
	Cuina	26	26	23	15	11	-26,7%
	Gestió administrativa	79	81	82	81	28	-65,4%
	Restauració	12	16	15	17	8	-52,9%
	Electrònica	33	33	33	35	33	-5,7%
	Altres	0	1	0	0	98	-
Total		488	478	503	523	560	7,1%

El mateix ha passat en l'ensenyament superior on la branca de Salut i benestar està perdent alumnes cada curs. Si el curs 2019-2020 hi havia 112 alumnes, el curs 2021-2022, darrer amb dades disponibles, eren només 96, el que representa una disminució del 14,3%.

Alumnes per camp educatiu (Ensenyament superior)	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021	2021/2022
Educació	75	64	60	66	96
Arts i humanitats	24	21	21	37	61
Ciències socials, periodisme i informació	2	6	4	2	314
Administració d'empreses i dret	291	303	327	345	489
Ciències naturals, matemàtiques i estadística	0	4	4	2	82
Tecnologies de la informació i comunicació	117	121	125	106	112
Enginyeria, indústria i construcció	0	0	0	0	234
Agricultura, silvicultura, pesca i veterinària	3	0	0	0	0
Salut i benestar	118	116	112	98	96
Serveis	0	0	0	0	0
Desconeguts	0	0	0	0	0
Total	630	634	653	655	1.483

Font: dades del Departament d'Educació tractades pel Departament d'Estadística
Nota: els alumnes matriculats en més d'un camp educatiu s'han duplicat.

També s'ha volgut analitzar, gràcies a l'informe bianual que presenta Andorra Telecom, si l'ús de les TIC a les llars s'ha vist incrementat aquests anys de pandèmia. Amb dades

de l'any 2019 i 2021, a la pregunta de si ha fet un curs en línia en els darrers 3 mesos un 22,2% dels enquestats el 2021 contesten que sí vers el 22,5% el 2019. A la qüestió sobre si s'ha comunicat amb professors o estudiants utilitzant portals o pàgines webs, l'increment ha estat més notable passant del 16,2% el 2019 al 26,2% el 2021. Passa el mateix a la pregunta de si ha utilitzat material educatiu diferent a un curs en línia com la Wikipèdia, per exemple, que era d'un 31,8% el 2019 i el 2021 ha pujat fins el 41,2%. **Això vindria a indicar que les eines per estudiar o les formes de comunicar-se en el món educatiu en format digital estan adquirint més rellevància tot i que els estudis i cursos en si mateixos es continuen preferint presencialment.**

Si es complementa aquesta informació amb els resultats de l'estudi publicat per UNICEF Andorra el 2022, titulat **"Impacte de la tecnologia en l'adolescència. Relacions, Riscos i oportunitats. Un estudi comprensiu i inclusiu per a l'ús saludable de les TRIC"**, es pot observar que el **88,3% dels estudiants que el van respondre, afirmen que utilitzen la xarxa per fer tasques escolars** (puja fins el 92,9% en les noies i baixa fins el 84,7% en el cas dels nois). Tot i no estar directament relacionat amb els estudis, també afirmen que el 84,0% usa la xarxa per buscar informació (un 83,7% els nois i un 84,5% les noies), que el 70,7% envien correus electrònics (un 67,6% els nois i un 74,2% les noies) i que el 47,8% hi llegeixen (un 36,5% els nois i un 59,7% les noies).

Una part important de l'educació informal l'ocupem les activitats extraescolars que també van ser objecte de tancament i restriccions durant els primers mesos de pandèmia. Amb les dades obtingudes de cinc comuns i AINA en l'informe passat, es conclouia que l'ocupació de les extraescolars l'any pre-pandèmic era d'un 78% i que el 2021 les places ofertes van disminuir fins a un 35%, principalment pels condicionants d'aforament, de grups bombolla, entre d'altres. I es formulaven diverses hipòtesis com quina acollida tindrien aquestes activitats en els anys post-pandèmics o si l'assistència es veuria afectada per la crisi socioeconòmica que podrien arribar a patir algunes famílies més vulnerables.

Amb les respostes dels quatre comuns i d'AINA rebudes en aquesta ocasió, i per tant, no totalment comparable amb les dades anteriorment mencionades, es pot observar **que l'ocupació el curs 2020-2021 es va situar en el 62,4%, i ha anat pujant fins el 77,0% i el 69,8% els cursos posteriors, respectivament.** Les places ofertes van disminuir un 12,2% el 2021-2022 i s'han incrementat un 1,7% el 2022-2023, tot i això encara s'està un 10,7% per sota del 2020. **Això ens indica que l'ocupació de les places ofertes ha anat millorant els anys posteriors al confinament i que les famílies no han deixat de portar-hi els seus fills un cop reduïdes o anul·lades les restriccions.**

En quant a les escoles bressol, amb la resposta de tres comuns, dir que **en el cas d'aquestes parròquies, tant les places ofertes com l'ocupació de les mateixes s'ha mantingut estables durant tots aquests anys, tot i una lleugera tendència a incrementar-se les places ocupades** (un 84,5% d'ocupació el 2020-2021, un 88,4% el 2021-2022 i un 86,0% el 2022-2023 i les places ofertes es van incrementar un 3,1% el curs 2021-2022 i no han variat el darrer curs))

Pel que fa a les exoneracions i amb les informacions obtingudes de tres comuns s'observa que cada un d'ells ha viscut una situació diferent però en global, **es podria concloure que al 2021 es va notar un lleuger augment de les famílies beneficiàries de les exoneracions (en alguns casos en nombre de beneficiàries i en altres en l'import total rebut), que s'ha incrementat el 2022 (en un comú fins i tot s'ha doblat la xifra de prestacions econòmiques atorgades) i que aquest 2023 comença a disminuir.**

En quant als ajuts i beques a l'estudi, cal dir que no s'han produït canvis massa destacables dels cursos pre pandèmics respecte els darrers. Si el curs 2019-2020 es van atorgar 2.447 sol·licituds, el 2020-2021 van ser 2.448 i el 2021-2022, 2.494 que representa un increment del 1,9%. Pel que fa a les beques atorgades, el curs 2019-2020 van ser un total de 5.060 amb un import mitjà de 517,67 €, el 2020-2021, un total de 4.981 i un import mitjà de 542,80 € i el 2021-2022, 5.018 beques d'un import mitjà de 547,03 € que representaria una variació del -0,8 i del 5,7% respectivament. Les beques més atorgades són les de Menjador escolar (1.407, 1.390 i 1.359 els tres darrers cursos) i les de Material (1.364, 1.336 i 1.326 els tres darrers cursos) que es donen en les etapes de l'ensenyament no superior a Andorra, tot i que han anat baixant any rere any. **Les úniques beques també d'aquestes etapes educatives que han pujat respecte el curs 2019-2020 han estat les de Lloguer de material d'esquí que ha passat de 606 a 663 el curs 2021-2022.** Això podria ser degut a que els anys de bonança econòmica, les famílies prefereixen comprar el material d'esquí i en moments difícils, no s'ho poden permetre i han de demanar els ajuts.

Durant els mesos més durs de la pandèmia, amb classes no presencials i escoles bressol tancades, van començar a sorgir veus d'experts en temes educatius que es qüestionaven **les conseqüències que les restriccions que s'estaven aplicant podrien tenir en el procés d'aprenentatge dels més petits** i no només a nivell de salut mental, com s'ha vist en l'apartat de salut. Tot i que encara consideren que és massa aviat per veure'n els efectes a llarg termini, sí que a curt termini alguns estudis van posar de manifest que en la tornada a la normalitat, **es van detectar certs problemes de socialització** (alguns bebès només s'havien relacionat amb els seus progenitors i familiars més propers i els hi costava interactuar amb els altres infants i adults de l'escola bressol, per exemple), **mostres de retard en començar a gatejar o caminar** (probablement per una manca d'activitat física fora de les llars) **o també de dificultats en la comunicació i en reconèixer les expressions facials** (degut a que van haver de conviure amb els adults portant mascareta durant molts mesos). Els mateixos experts consideraven que, **amb recursos i esforç, la majoria d'aquests efectes podrien ser revertits a curt termini.**

PRINCIPALS CONCLUSIONS EN L'ÀMBIT DE L'EDUCACIÓ

Fins a l'inici del curs 2022-2023, no es van aixecar totalment les restriccions que es van haver d'aplicar els anys anteriors.

El número total d'alumnes a l'educació obligatòria i formació professional s'ha mantingut al voltant dels 11.000 aquests darrers cursos.

Els alumnes de maternal són els que més baixen en línia amb la baixa natalitat. En canvi, la formació professional va creixent de manera sostinguda des del 2019-2020.

Han augmentat notablement els alumnes d'ensenyament superior en centres públics a Andorra tot i que no es pot conèixer els motius pels quals es produeix aquesta evolució a l'alça.

S'observa una davallada important a la branca Sanitari i social de Formació Professional del sistema educatiu andorrà el curs 2021-2022, malgrat sí que el curs el 2020-2021, havien augmentat. El mateix passa en l'ensenyament superior on la branca de Salut i benestar està perdent alumnes cada curs.

Les eines per estudiar o les formes de comunicar-se en el món educatiu en format digital estan adquirint més rellevància tot i que els estudis i cursos en si mateixos es continuen preferint presencialment.

El 88,3% dels estudiants afirmen que utilitzen la xarxa per fer tasques escolars.

L'ocupació de les places ofertes ha anat millorant els anys posteriors al confinament i les famílies no han deixat de portar-hi els seus fills un cop reduïdes o anul·lades les restriccions.

En quant a les escoles bressol, les places ofertes i les ocupades s'ha mantingut estables durant tots aquests anys tot i una lleugera tendència a l'alça de les places ocupades.

El 2021 es va notar un lleuger augment de les famílies beneficiàries de les exoneracions (en alguns casos en nombre de beneficiàries i en altres en l'import total rebut), que s'ha incrementat el 2022 (en un comú fins i tot s'ha doblat la xifra de prestacions econòmiques atorgades) i que aquest 2023 comença a disminuir.

En quant als ajuts i beques a l'estudi, cal dir que no s'han produït canvis massa destacables dels cursos prepanidèmics respecte els darrers.

Les úniques beques que han pujat respecte el curs 2019-2020 han estat les de Lloguer de material d'esquí que ha passat de 606 a 663 el curs 2021-2022 i que es donen en les diferents etapes de l'ensenyament no superior a Andorra.

Sobre les possibles conseqüències que les restriccions podrien tenir en el procés d'aprenentatge dels més petits, diversos estudis van detectar certs problemes de socialització, retard en començar a gatejar o caminar o dificultats en comunicació i en reconèixer les expressions facials, tot i que, amb recursos i esforç, la majoria d'aquests efectes podrien ser revertits a curt termini

3. S'HAN COMPLERT LES TENDÈNCIES?

En l'estudi sobre la situació el 2021, també s'havien inclòs algunes possibles tendències que es podien donar l'any 2022 i posteriors com a conseqüència de la crisi sanitària, econòmica i social que havia provocat la Covid i que s'havien sintetitzat en cinc: incertesa, alça de preus i crisi de subministraments, reinventar-se a la feina, amb perspectiva de gènere i tensions socials. S'hauran complert? Què més ha succeït des del 2021 que hagi pogut afectar la nostra societat i l'economia?

I. Incertesa

Amb la incertesa, ens referíem als canvis continus als que ens hauríem o no d'acostumar. Cal dir que el pessimisme que s'havia instal·lat a finals de 2021, ha anat evolucionant cap a millor i així ens ho confirmarien les edicions de l'informe de la CCIS i el grup de sociologia de l'ARI "Situació econòmica de les empreses davant la crisi de la Covid-19". Si en l'edició del 2021, les preocupacions dels empresaris eren la caiguda de les vendes, les tensions de tresoreria i la supervivència de l'empresa, en la del 2022 van passar a ser l'escassetat de béns i l'encariment dels subministraments i del transport, seguides de la manca de clients i la caiguda de la facturació i de la manca de mà d'obra qualificada i les dificultats per cobrir les vacants de feina. I també ha canviat la situació respecte a quan es recuperarien de la crisi: si al gener de 2021, un 61,6% dels enquestats responien que més d'un any, al gener de 2022 només un 31,9% ho considera així. I si el 2021, davant la pregunta de si es plantejaven tancar l'empresa a causa de la crisi de la Covid-19, un 59,8% afirmava que no, que amb els recursos propis se'n sortiria, aquest percentatge pujava fins el 80,3% el 2022.

Tot i que la recuperació del turisme ha estat més ràpida que la previsió dels experts i que ha comportat una millora del PIB, cal no oblidar-se d'altres aspectes externs a tenir en compte com són la guerra a Ucraïna i més recentment l'esclat de violència a Gaza amb totes les conseqüències que estan tenint. L'augment de la inflació, afectant els productes més bàsics com l'alimentació, i les mesures de pujada de tipus d'interès per a frenar-la, estan afectant les economies familiars, especialment aquelles que estan endeutades, i portant a alguns col·lectius a una situació de més precarietat i també un possible augment de la morositat tant dels crèdits tous a empreses com als particulars.

II. Alça dels preus i crisi de subministraments

Aquesta tendència malauradament s'està acomplint i no només com a conseqüència de la crisi de la Covid sinó per l'inici el mes de febrer de 2022 de la guerra a Ucraïna. L'increment dels preus de l'electricitat a tota Europa així com l'encariment dels carburants han provocat, juntament amb altres aspectes, un increment dels preus inclosos els aliments que no es veia en dècades. I la dificultat de trobar subministres s'ha notat en molts sectors, un d'ells la construcció, provocant també un augment dels seus costos. Durant el 2023, l'IPC ha començat a reduir-se però continua encara alt comparat amb els anys pre-pandèmics.

Amb l'IPC com a referència, s'observa que a Andorra es va situar en un 7,1% el 2022 i que des de gener el seu increment ha estat del 5,5%, per sobre de l'IPC als països veïns i a la zona Euro que pot fer perdre competitivitat a alguns dels sectors de l'economia andorrana.

A destacar que el preu de l'habitatge, tant el lloguer com la quota hipotecària, han augmentat considerablement aquest 2023. Segons l'Observatori del 2n semestre del 2023 de l'ARI, el preu mitjà mensual del lloguer el 2022 eren 779 € i aquest 2023 són 879 €, el que representa un increment del 12,8% i ja hem vist que en el cas de les hipoteques, l'increment representava un 24,0%. En ambdós casos, molt per sobre de l'IPC i per sobre dels salaris mínim, mitjà i mitjà..

III. Reinventar-se a la feina

En aquest punt es destacava el fenomen que als Estats Units s'havia anomenat "The Great Resignation" durant el qual milions de treballadors havien deixat voluntàriament la feina. El 2022 i segons diferents articles, un 26% dels que van prendre aquella decisió creien que havia estat un error. La resta n'estaven satisfets i ja s'havien reincorporat al mercat laboral en noves empreses amb condicions diferents. Un dels aspectes que preocupen és que si bé, el canvi va ser a millor, també a nivell econòmic, l'actual increment de preus està fent que això no es noti i està creant certa frustració. Ara el 2023, els experts del mercat laboral dels Estats Units opinen que aquest moviment massiu de dimissions ha o està arribant al seu punt final amb nivell de renúncies voluntàries del 2019, tot i que no a tots els sectors (encara és elevat en el sector de la salut o la construcció). I afegeixen que, amb els signes d'alentiment de l'economia i alguns acomiadaments massius a les portades, els treballadors no tenen tantes expectatives de millora i prefereixen mantenir el seu lloc de treball.

També destacàvem la tendència a incrementar-se les persones donades d'alta a la CASS com a treballadors per compte propi. I continua així. De març de 2021 al mateix mes del 2022, s'havien donat d'alta 538 autònoms, un 7,8% més, arribant a un total de 7.463. I del març del 2022 al març de 2023, se n'han donat d'alta 681 més, que representa un increment del 9,1%, assolint la xifra de 8.144, la més alta fins llavors. Amb les dades desagregades per gènere fins el 2021, es pot afegir que les dones van perdre pes dins el col·lectiu passant del 31,6% el 2019 al 30,5% el 2021. Amb les dades també del 2021, afegir que només al sector de les Activitats sanitàries i veterinàries hi ha més dones que homes (57% vers 43%). Sense poder fer una anàlisi més detallada, no es pot extreure cap conclusió per afirmar si aquesta decisió és voluntària o pot amagar precarietat laboral.

IV. Amb perspectiva de gènere

Alguns experts avisaven de que calia ser vigilant per si la possible implementació del teletreball i del models híbrids no perjudicà les millores laborals de les dones, principals conciliadores de la vida familiar i laboral. Un article publicat per la UOC confirmava que la bretxa salarial s'havia vist incrementada pel treball en remot i que la

qualitat de la conciliació s'havia vist afectada ja que s'estarien allargant els horaris, per exemple.

Amb poques dades de teletreball a Andorra (aproximadament un 21% de les empreses afirmaven aplicar mesures de teletreball en una enquesta del CCIS i l'ARI al gener de 2022), i amb informació de l'INE, a Espanya, després del boom inicial, les empreses que permeten teletreball se situava en el 34,2% al primer trimestre del 2023 (tot i que baixava respecte el mateix període del 2022 que estava al 40,8%). Tot i això i segons l'Observatori Nacional de Tecnologia i Societat (ONTSI), un 12,5% dels treballadors teletreballen i ho fan en la mateixa proporció homes i dones, reduint-se la bretxa de gènere ja que el 2021, les dones teletreballen dos punts més que els homes.

V. Tensions socials

Segons fonts internacionals, es considerava que durant el 2022 continuaria la incertesa o la possibilitat de tensions socials, més per l'increment de preus i la inseguretat alimentària que per les restriccions degudes a la pandèmia que en quasi tots els països ja s'havien relaxat gràcies a les campanyes de vacunació i als símptomes menys greus de les noves variants. A nivell mundial, la situació està tensionada: des de la guerra a Ucraïna el 2022 a la violència a Gaza el passat mes d'octubre, hi ha moltes situacions que acabem tenint conseqüències a nivell social i econòmic també aquí.

I a nivell local, l'increment de preus, especialment el de l'habitatge i els aliments, que no va acompanyat del mateix nivell de millora en els ingressos familiars, està creant tensions com les mobilitzacions del passat mes de novembre. Ara bé, no podem relacionar directament aquesta situació amb la pandèmia.

4. CONCLUSIONS

En aquest informe, a tres anys vista de l'inici de la pandèmia de la Covid-19, s'ha volgut recollir quina és la situació al març de 2023 comparativament a aquell mes de març de 2020 on tot va començar. I perquè a tres anys vista? Perquè segons experts i històricament, aquest és el període que una crisi puntual es considera finalitzada i que l'evolució de la societat en tots els seus aspectes ja pot no estar afectada per la pandèmia sinó per altres factors que la influencien.

Prenent com a punt de partida l'estudi "LA COVID A ANDORRA – LA SEVA INCIDÈNCIA EN L'ECONOMIA DE LA CLASSE TREBALLADORA" de Reig Fundació, presentat al gener de 2022, en aquesta edició s'ha intentat fer una foto de la situació socio-econòmica, laboral, educativa i sanitària al març de 2023 i donar resposta a les hipòtesis que s'hi plantejaven després dels primers mesos de pandèmia.

Com a conclusió general, es pot afirmar que s'han recuperat els nivells i les xifres pre-pandèmiques tant a nivell macroeconòmic com a nivell laboral i també a nivell educatiu. A nivell demogràfic, el creixement està superant els nivells d'abans de la pandèmia, especialment per l'arribada de nous residents, però no es pot relacionar directament amb la finalització de la crisi de la Covid-19 (tot i la tendència global que els treballadors ja no necessiten estar físicament en el seu lloc de treball) i que estar comportant altres reptes com l'accés a l'habitatge o la suficiència de recursos. On la preocupació és més evident i no està clara que la recuperació hagi estat per a tothom igual, és, primer a nivell social, on no s'han publicat dades sobre pobresa, per exemple, els darrers dos anys i es fa difícil fer una diagnosi de la situació actual, i segon a nivell de salut, especialment els efectes i conseqüències que la crisi i les mesures que es van haver d'aplicar per frenar-ne la seva expansió, estan tenint en la salut mental, principalment en els adolescents.

En resum, i per als sis apartats incloses en l'estudi, els punts més destacats són els que es recullen a continuació.

En l'àmbit demogràfic, si bé el creixement de la població l'any 2020 va ser de només l'1,3%, per sota que els anys anteriors, s'ha patit un efecte rebot que està fent que el creixement l'any 2022 sigui del doble, un 2,6% i el 2023 del 4,4% i per sobre del 2% de mitjana dels anys pre-pandèmics. Aquest augment també s'ha notat en la població temporera que si la temporada 2020-2021 havien baixat un 74,4%, les temporades següents, han crescut exponencialment amb un 247,9% i un 47,2%, respectivament.

En quant a naixements, continuen a la baixa i no es compleix la tendència històrica de que després d'una crisi, la natalitat augmenta. Pel que fa a les defuncions, malgrat la disminució dràstica de les morts causades per la Covid-19, es detecta encara un excés de defuncions per sobre de la mitjana dels anys pre-pandèmics. Els casaments i els divorcis i separacions van augmentar l'any 2021 però han tornat als nivells dels anys anteriors al 2020.

En l'àmbit econòmic, i començant amb les dades macroeconòmiques, es pot afirmar que la recuperació del PIB ha estat molt ràpida i per sobre dels països del nostre voltant i de les mitjanes de la zona Euro i la mundial, segurament propiciada per la tornada a la normalitat del sector turístic i el creixement del sector de la construcció. Això ha anat, però, acompanyat d'un període amb un inflació molt elevada, especialment dels grups bàsics com l'alimentació, també per sobre dels països veïns i de les previsions, que està provocant un augment considerable del cost de la vida, amb conseqüències en l'economia familiar, en particular d'aquelles en situació de vulnerabilitat.

En referència al sector turístic, el 2022 es va rebre un 2,3% més d'entrades de visitants respecte el 2019, amb un increment del turistes, que pernocten, i que se'ls hi pressuposa un impacte econòmic al país més important.

Alguns indicadors sobre l'economia familiar, amb dades del 2021, ens indiquen que si bé la despesa familiar per llar està per sobre de la del 2019 i 2020, si es descompta la inflació se situaria per sota, el que vindria a dir que les famílies, de mitjana, no poden gastar tant com abans de la pandèmia. Per grups de despesa, aquell del l'Habitatge, aigua, gas, electricitat i altres combustibles ha passat de representar el 38,7% el 2019 al 40,5% el 2021 per a les famílies del quintil inferior. I es comença a detectar una lleugera tendència a l'alça dels incompliments de pagament als préstecs concedits a llars i particulars que caldrà seguir per si és una conseqüència de la precarietat laboral o l'increment de les despeses familiars bàsiques.

A més, es confirma que el preu del lloguer mitjà que va augmentar un 12,8% del 2022 al 2023, ho fa per sobre del salari: el mínim va pujar un 11,1%, el medià, un 9,0% i el mitjà, un 7,6%. I també ha augmentat la pressió a les famílies que estan pagant una hipoteca: la quota mitjana s'ha incrementat un 24,0% d'un any per l'altre degut a l'evolució a l'alça dels tipus d'interès per intentar frenar la inflació.

En l'àmbit laboral, la nova figura de Suspensió Temporal del Contracte de Treball va ser clau per esmorteir els efectes que les mesures per contenir l'expansió de la Covid-19 haurien pogut causar en el teixit laboral del país. Les STCT es van iniciar al maig de 2020 i es van allargar fins al febrer de 2022 (tot i que amb xifres molt baixes per sota de 80 des del juliol de 2021).

A nivell d'assalariats, tot i les disminucions els mesos posteriors a l'inici de la pandèmia i a alts i baixos depenent de les mesures aplicables en cada moment, la tendència ha estat a l'alça i s'han assolits les xifres més elevades amb un 6,5% més d'assalariats entre el març de 2020 i el de 2023. I pel que fa als salaris, el mínim s'ha incrementat un 18,7% del 2020 al 2023, el medià, un 14,2% del març de 2020 al mateix mes del 2023 i el mitjà, un 17,1% el mateix període. El març de 2023, el 37,2% de les persones assalariades estan per sobre del salari mitjà i la resta, el 62,8%, cobriren per sota, tot i que aquesta situació ha millorat respecte el 2020 perquè ara ja no hi ha persones en STCT. Classificats per quintils, un 55,1% dels treballadors es troben en els quintils inferiors I, II i III i la resta en els dos quintils superiors i destaca, però, que els assalariats

del quintil I representaven un 7,0% el 2020 i el març de 2023, representarien el 7,5%, que serien el 36% i el 3,9%, respectivament, sobre la població registrada. Aquestes xifres indicarien un possible augment de la precarietat.

Aquest 2023 s'està als nivells més baixos de persones que cobren la prestació per desocupació involuntaris (amb només 16 prestacions el març de 2023) situant-se en mínims històrics. La mateixa evolució han tingut els demandants de feina situant-se per sota de les xifres pre-pandèmiques. En canvi, els llocs ofertats es troben molt per sobre del nombre del mes de març de 2020, de 812 a 1.630 de març de 2020 a març de 2023, però destaca que els llocs de feina més ofertats són aquells més precaritzats i amb els salaris mitjans habitualment més baixos.

En l'àmbit de la salut, i un cop decretada la fi de l'emergència sanitària causada per la pandèmia de Covid-19 (el 5 de maig de 2023 per part de l'ONS i el 18 d'octubre de 2023 per part del Govern d'Andorra), cal mencionar que l'activitat assistencial, quirúrgica i mèdica de l'hospital ha retornat a nivells pre-pandèmics sense observar canvis significatius. On sí que s'han notat efectes importants i on caldrà invertir recursos, és en la salut mental. S'han incrementat exponencialment les visites i els adolescents atesos als serveis de salut mental i els professionals d'aquest servei ja ho atribueixen a les conseqüències de la pandèmia. I segons l'Observatori de l'ARI del 1r semestre del 2023, s'han incrementat les persones que contesten afirmativament a si estan seguint un tractament psicològic destacant que un 3,6% ho fa per trastorns addictius (tant de substàncies com comportamentals) quan el 2021 era d'un 2,6% i vindria a confirmar la tendència global que aquests trastorns anirien en augment després de la pandèmia. A més, la despesa total mitjana familiar en el grup de Begudes alcohòliques, tabac i narcòtics, amb dades del 2021, s'havia incrementat en un 11,7%.

En l'àmbit social, s'ha realitzat una anàlisi parcial ja que no s'han publicat les Enquestes de Condicions de Vida de l'any 2021 ni del 2022 i això no ens permet conèixer quina és la situació socio-econòmica real a Andorra per no disposar dades sobre pobresa o privació material, per exemple. Prenent com a base els Observatoris de l'ARI del 2018 i del 2023, s'observa que hi ha més famílies que no poden mantenir casa seva a una temperatura adequada i es mantenen les que afirmen que no poden menjar carn, pollastre o peix cada dos dies o fer una despesa imprevista. Ara bé, la situació empitjora i molt en alguns col·lectius, especialment entre aquells que es troben de baixa laboral o a l'atur. I tenint en compte les campanyes anuals contra la precarietat energètica, els col·lectius que reben el 84% dels ajuts atorgats corresponen a famílies unipersonals i monoparentals, demostrant la vulnerabilitat d'aquestes llars.

A l'altra banda, remarcar que les ajudes socials van en augment, el que denotaria que més persones les necessiten. Tot i que el 2022, en termes globals, se n'estan atorgant menys que el 2020 i el 2021, anys que els ajuts es van reforçar per la crisi de la pandèmia, continuen sent superiors que al 2019. S'incrementen particularment els ajuts per l'habitatge, les pensions de solidaritat per a la gent gran i les targetes de

prepagament així com les de persones amb discapacitat. Segons les nostres estimacions, un 10,1% de la població podria estar rebent algun tipus d'ajuda.

En l'àmbit educatiu, remarcar que el curs 2022-2023 va ser el que va marcar el retorn a la normalitat, sense cap de les restriccions que s'havien hagut d'aplicar des de finals del curs 2019-2020. No hi ha hagut una variació a destacar en el nombre total d'alumnes aquests darrers cursos mantenint-se al voltant dels 11.000. Les universitats han vist augmentats els seus alumnes per l'arribada al país de noves institucions educatives però que focalitzen els seus estudis en modalitat telemàtica i no presencial. A nivell d'estudis de la branca de salut i benestar, no s'ha produït un augment d'alumnes, més aviat el contrari, com s'havia arribat a suposar durant la pandèmia.

En quant a les escoles bressol i activitats extraescolars organitzades pels Comuns o AINA, també han recuperat tant les places ofertes com els nivells d'ocupació d'abans de la pandèmia i s'ha observat un increment de les exoneracions els anys 2021 i 2022 i amb un inici de reducció aquest 2023.

Amb perspectiva de gènere, s'ha normalitzat el component de gènere de les defuncions, ja que la Covid va provocar més morts entre els homes que en les dones. Pel que fa als temporers, si històricament ja arribaven més homes que dones, en una proporció del 55%/45%, la temporada 2020-2021 es va incrementar a un 59% d'homes, tot i que les dones en les temporades posteriors han arribat en un percentatge més alt que els homes.

En l'àmbit laboral, la bretxa salarial en el salari mitjà continua elevada tot i que s'ha reduït molt lleugerament passant al 22,8% el març de 2023 respecte el 23,5% del març de 2020, tot i que varia molt segons el sector econòmic (des d'un 47% a una diferència positiva del 8%). Quan s'analitzen els increments dels salaris mitjans per sector i gènere, aquells amb els increments més alts la diferència continua sent a favor dels homes (amb increments que van del 35,9% al 15,4% vers del 22,1% al 6,2% de les dones). A més, dels assalariats que s'han incorporat al mercat laboral des del 2020, el 42,1% són dones i han perdut pes sobre el total (del 48,5% el 2020 al 48,0% el 2023).

Durant la pandèmia, les dones van ser les que més prestacions per desocupació involuntària, en un 54,4%, van sol·licitar però al març del 2023, els beneficiaris són en un 56,3% homes.

5. QUADRES RESUM DELS PRINCIPALS INDICADORS

En negreta, indicadors nous i en cel·la de color, indicadors que s'han actualitzat respecte la darrera publicació.

INDICADORS DEMOGRÀFICS	31/12/2019	31/12/2020	Variació	31/12/2021	Variació	31/12/2022	Variació
Població estimada	77.543	78.015	0,61%	79.535	1,95%	81.588	2,58%
Població registrada	81.748	82.887	1,39%	84.383	1,80%	86.610	2,64%
Creixement natural	238	120	-49,58%	117	-2,50%	131	11,97%
Naixements	539	539	0,00%	503	-6,68%	502	-0,20%
Taxa de natalitat	6,95	6,91	-0,58%	6,32	-0,09	6,15	-2,69%
Defuncions	301	419	39,20%	386	-7,88%	371	-3,89%
Taxa de mortalitat	3,88	5,37	38,40%	4,85	-0,10	4,55	-0,06
Casaments	325	226	-30,46%	355	57,08%	349	-1,69%
Civils	291	206	-29,21%	331	60,68%	310	-6,34%
Eclesiàstics	34	20	-41,18%	24	20,00%	39	62,50%
Divorcis/Separacions	269	174	-35,32%	293	68,39%	238	-18,77%
Divorcis	126	73	-42,06%	143	95,89%	139	-2,80%
Separacions	136	95	-30,15%	144	51,58%	99	-31,25%
Migració							
Immigració	3.353	2.520	-24,8%	3.536	40,3%	4.270	20,76%
Emigració	2.260	2.137	-5,44%	2.135	-0,09%	2.390	11,94%
Saldo migratori	1.093	1.237	13,17%	1.401	13,26%	1.880	34,19%
Altes (autoritzacions d'immigració inicials)	9.755	5.087	-47,85%	9.177	80,40%	14.839	61,70%
Baixes	807	810	0,37%	789	-2,59%	1.018	29,02%
Autoritzacions d'immigració d'hivern	Temporada 2019-2020	Temporada 2020-2021		Temporada 2021-2022		temporada 2022-2023	
Altes	5.008	1.281	-74,42%	4.456	247,85%	6.561	47,24%

INDICADORS ECONÒMICS	2019	2020	2021	2022 (previsió)	2022	2023 (previsió)	
PIB	2,00%	-11,20%	8,30%	4,20%	8,80%	1,40%	
IPC	1,00%	-0,20%	3,30%	4,50%	7,10%	4,20%	
	2019	2020	variació 2019/2020	2021	variació 2020/2021	2022	variació
Renta per Càpita	34.476,96 €	30.254,38 €	-12,25%	33.364,78 €	10,28%	n/d	
PIB per càpita	34.490,00 €	30.447,00 €	-11,72%	32.340,00 €	6,22%	34.304,00 €	6,07%
Despesa mitjana							
Per llar	37.460 €	34.430,00 €	-8,09%	38.229,00 €	11,03%	n/d	
Per persona	17.225 €	15.944,00 €	-7,44%	18.001,00 €	12,90%	n/d	

INDICADORS LABORALS	Març 2020	Març 2021	Variació	Març 2022	Variació	Març 2023	
Salari mitjà	2.114,37 €	2.258,12 €	6,80%	2.332,49 €	3,29%	2.476,65 €	6,18%
Salari mitjà Homes	2.385,69 €	2.611,90 €	226,21 €	2.641,37 €	1,13%	2.780,84 €	5,28%
Salari mitjà Dones	1.826,15 €	1.882,80 €	56,65 €	1.999,59 €	6,20%	2.147,63 €	7,40%
Diferència en %	-23,45%	-27,91%		-24,30%		-22,77%	
Diferència en €	-559,54 €	-729,10 €	-169,56 €	-641,78 €	87,32 €	-633,21 €	8,57 €
Assalariats per sobre del salari mitjà	10.699	8.875	-17,05%	12.620	42,20%	17.044	35,06%
	25,4%	23,6%		29,4%		37,2%	
Assalariats per sota del salari mitjà	31.917	28.733	-9,98%	30.269	5,35%	28.800	-4,85%
	74,9%	76,4%		70,6%		62,8%	
Salari mitjà més alt	6.391,08 €	7.161,49 €	12,05%	7.426,75 €	3,70%	7.460,66 €	0,46%
Salari mitjà més baix	1.373,27 €	1.314,85 €	-4,25%	1.501,98 €	14,23%	1.578,79 €	5,11%
Diferència en €	5.017,81 €	5.846,64 €		5.924,77 €		5.881,87 €	
Diferències en %	21,49%	18,36%		20,22%		21,16%	
	4,65	5,45		4,94		4,73	
Salari mitjà	1.671,90 €	1.700,00 €		1.792,44 €	5,44%	1.909,06 €	6,51%
Salari mínim (a gener de cada any)	1.083,33 €	1.121,47 €	3,52%	1.157,67 €	3,23%	1.286,13 €	11,10%

INDICADORS DE SALUT	2019	2020	Variació	2021	variació	2022	variació	
Vacunació infantil (4 anys)								
DTPa3	99,1%	98,2%	-0,89	98,5%	0,30	97,3%	-	1,20
DTPa4	94,9%	96,9%	2	n/d		n/d		
Sobrepès/obesitat infantil								
Maternal (4-5 a)	4,4%	5,7%	1,3	8,7%	3,0	5,7%	-	3,0
1r primària (6-7 a)	9,8%	8,6%	-1,2	11,0%	2,4	6,3%	-	4,7
6è primària (11-12 a)	17,2%	16,1%	-1,1	n/d		15,2%	-	0,9
Salut Mental								
Visites de 0 a 10 anys	1.516	1.343	-173	1.412	69	2.057		645
Visites d'11 a 17 anys	1.841	1.604	-237	2.688	1.084	4.030		1.342
Despesa mitjana per llar en el grup de Begudes alcohòliques, tabac i narcòtics	397 €	385 €	-12 €	430 €	45 €	n/d		
Dades del SAAS								
								vs 2019
Pacients Covid	n/a	635	-	524	-17,48%	342	-34,73%	
Activitat quirúrgica	2.803	2.823	0,71%	2.033	-27,98%	2.199	8,17%	-21,55%
Actes de cirurgia major ambulatoria	1.234	1.724	39,71%	2.265	31,38%	2.536	11,96%	105,51%
Urgències								
Hospital	40.569	28.766	-29,00%	32.396	12,62%	42.871	32,33%	5,67%
Pas de la Casa	1.533	1.145	-25,00%	1.582	38,17%	1.500	-5,18%	-2,15%
CAP	112.729	64.737	-43,00%	103.196	59,41%	115.507	11,93%	2,46%
CAP Pas de la Casa	3.431	1.753	-49,00%	2.661	51,80%	3.112	16,95%	-9,30%
Visites a domicili	9.715	9.280	-15,00%	8.238	-11,23%	8.057	-2,20%	-17,07%
Visites telefòniques	n/a	567	-	3.869	582,36%	n/d		
Pas de la Casa	n/a	73	-	3667	4923,29%	851	-76,79%	

INDICADORS SOCIALS	2019	2020	Variació	2021	Variació	2022	Variació
Coeficient de Gini	34,3	32	-2,3	n/d		n/d	
Coeficient de Gini (abans de prestacions socials i pensions)	39,5	39,3	0,2	n/d		n/d	
S80/S20	4,9	4,2	-0,7	n/d		n/d	
Risc de pobresa	13,4%	13,0%	-0,40%	n/d		n/d	
Pobresa relativa	7,3%	7,2%	-0,10%	n/d		n/d	
Pobresa severa	3,7%	4,6%	0,90%	n/d		n/d	
Privació material severa	5,7%	5,2%	-0,50%	n/d		n/d	
Llars de baixa intensitat	2,1%	1,9%	-0,20%	n/d		n/d	
AROPE	18,1%	17,2%	-0,90%	n/d		n/d	
Ajudes donades (**)	4.634	7160 (*)	+2.526/+54,0%	6.426	-734/-10,3%	5.585	-841/-13,1%
Estimació de beneficiaris	7.360	9.834	+2.971/+50,7%	10.155	+321/+3,3%	8.759	-1.396/-13,7%
% sobre població	9,00%	11,90%		12,00%		10,10%	
Import total de les ajudes donades	12.975.653 €	16.687.989 €	28,6%	19.291.582 €	15,6%	18.672.216 €	-3,2%
Import mitjà de les ajudes donades	2.800 €	2.331 €	-16,8%	3.002 €	28,8%	3.343 €	11,4%
Import mitjà per beneficiari (estimació)	1.763 €	1.697 €	-3,7%	1.900 €	11,9%	2.132 €	12,2%

(*) Inclou les ocasionals per Covid-19 establertes per cobrir la situació de crisi socioeconòmica com desocupació involuntària, per temporada d'esquí, ajuts puntuals, petits propietaris de locals comercials, permisos retribuïts per cura dels fills, ajuts ocasionals per cura de persones menors de 14 anys,...). Sense aquests ajuts ocasionals, la xifra total hauria estat de 5.539 ajuts

(**) Inclou les targetes de prepagament

INDICADORS SOBRE EDUCACIÓ	2019/2020	2020/2021	Variació	2021/2022	Variació	2022/2023	Variació
Alumnes	10.979	10.910	-69	10.887	-23	11.000 (*)	
Educació superior a Andorra (públic)	595	594	-1	694	100	737	43
Educació superior a Andorra (privat)	58	61	3	789	728	1.964	1.175
Educació superior a Andorra (total)	653	655	2	1.483	828	2.701	1.218
Casos notificats d'absentisme escolar	42	65	23	n/d		n/d	
Ajuts escolars							
Atorgats	5.060	4.981	-79	5.018	37	n/d	
Import total	2.619.432,23 €	2.703.679,40 €	84.247,17 €	2.744.986,62 €	41.307,22 €	n/d	

(*) Dada no definitiva

6. BIBLIOGRAFIA WEB

www.estadistica.ad

www.govern.ad

OECD Economic Outlook, Interim Report “Confronting Inflation and Low Growth”
SEPTEMBER 2023 - <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/1f628002-en.pdf?expires=1695718189&id=id&accname=guest&checksum=548B548329C9AA1F8FA69D23EE061244>

OECD Economic Outlook, Interim Report “Paying the Price of War” - SEPTEMBER
2022 - https://read.oecd-ilibrary.org/economics/oecd-economic-outlook/volume-2022/issue-1_ae8c39ec-en#page1

OECD Economic Outlook, Interim Report “Keeping the Recovery on Track” September
2021 - https://read.oecd-ilibrary.org/economics/oecd-economic-outlook/volume-2021/issue-1_490d4832-en#page3

WHO - Statement on the fifteenth meeting of the IHR (2005) Emergency Committee
on the COVID-19 pandemic – 4 de maig de 2023 -
[https://www.who.int/news/item/05-05-2023-statement-on-the-fifteenth-meeting-of-the-international-health-regulations-\(2005\)-emergency-committee-regarding-the-coronavirus-disease-\(covid-19\)-pandemic](https://www.who.int/news/item/05-05-2023-statement-on-the-fifteenth-meeting-of-the-international-health-regulations-(2005)-emergency-committee-regarding-the-coronavirus-disease-(covid-19)-pandemic)

Johns Hopkins University – Coronavirus Resource Center -
<https://coronavirus.jhu.edu/map.html>

Expansión – datosmacro.com - <https://datosmacro.expansion.com/otros/coronavirus-vacuna>

WHO European Childhood Obesity Surveillance Initiative (COSI) - Report on the fifth
round of data collection, 2018 – 2020
<https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/363950/WHO-EURO-2022-6594-46360-67071-eng.pdf?sequence=2>

Cifras INE - Boletín informativo del Instituto Nacional de Estadística - Causas de
muerte dos años después del comienzo de la pandemia – publicat el desembre de
2022 -
https://www.ine.es/ss/Satellite?L=es_ES&c=INECifrasINE_C&cid=1259954008107&p=1254735116567&pagename=ProductosYServicios%2FINECifrasINE_C%2FPYSDetalleCifrasINE

Nota de prensa INE - Defunciones según la Causa de Muerte Año 2022. Datos
provisionales – publicada el 27 de juny de 2023
https://www.ine.es/prensa/edcm_2022.pdf

Butlletí Oficial del Principat d'Andorra - Núm. 128 any 2023 (25 d'octubre de 2023) -
Decret 484/2023, del 18-10-2023, de declaració de la fi de la situació d'emergència

sanitària causada per la pandèmia del SARS-CoV-2 -

https://www.bopa.ad/Documents/Detail?doc=GD_2023_10_20_11_52_12

OMS - Immunization coverage- Key Facts – publicat el 18 de juliol de 2023

<https://www.who.int/es/news-room/fact-sheets/detail/immunization-coverage>

UNICEF – Resumen ejecutivo Estado Mundial de la Infancia 2023- Para cada infancia, vacunación – publicat l'abril de 2023

<https://www.unicef.org/media/139001/file/Estado%20Mundial%20de%20la%20Infancia%202023.pdf>

UNICEF- The State of the World's Children 2023- For Every Child, Vaccination –

publicat l'abril de 2023 <https://www.unicef.org/media/108161/file/SOWC-2023-full-report-English.pdf>

Fundació ANAR - Conducta suicida y salud mental, en la Infancia y Adolescencia en España (2012-2022), según su propio testimonio -

<https://www.observatoriodelainfancia.es/oia/esp/descargar.aspx?id=8095&tipo=documento>

RTVA - Judith Sáez amb imatges: Nil Forcada-Andreij Cristancho – Reportatge

“Suïcidi, patiment silenciats” – 17 de maig de 2022 -

<https://www.andorradifusio.ad/noticies/suicidi-patiment-silenciat>

Unicef Andorra - Estudi sobre l'impacte de la tecnologia en l'adolescència-Andorra –

publicat el 2022 [https://unicef.ad/wp-](https://unicef.ad/wp-content/uploads/2023/03/MAQUETACIO_FINAL_160123.pdf)

[content/uploads/2023/03/MAQUETACIO_FINAL_160123.pdf](https://unicef.ad/wp-content/uploads/2023/03/MAQUETACIO_FINAL_160123.pdf)

Unicef Andorra – Observatori de la Infància 2023 – publicat el novembre de 2023 -

https://unicef.ad/wp-content/uploads/2023/11/OBSERVATORI_INFANCIA2023_Final-1.pdf

Unicef Andorra – Observatori de la Infància 2022 – publicat el novembre de 2022 -

<https://unicef.ad/wp-content/uploads/2023/01/observatori-infancia-2022.pdf>

Child Mind Institute - Hannah Sheldon-Dean - Retrocesos académicos durante el COVID – actualitzat el 7 de setembre de 2021 -

<https://childmind.org/es/articulo/retroceso-academico-durante-la-pandemia-de-covid/>

Eva Murillo, Marta Casla, Irene Rujas i Miguel Lázaro - El efecto de la pandemia sobre el desarrollo del lenguaje en los dos primeros años de vida – publicat el 27 de juny de 2023 -

<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC10295008/>

Ofsted - Press release - Strong signs of recovery across education, but challenges remain – publicada el 4 d'abril de 2022 -

<https://www.gov.uk/government/news/strong-signs-of-recovery-across-education-but-challenges-remain>

Creu Roja Andorrana - Memòria 2020 - <https://creuroja.ad/www/wp-content/uploads/2023/04/AF-MEMORIA-CRA2020-OK.pdf> Memòria 2021 - https://creuroja.ad/www/wp-content/uploads/2022/08/MEMORIA-CRA2021_31-05.pdf i Memòria 2022 - https://creuroja.ad/www/wp-content/uploads/2023/05/AF_MEMORIA-CRA2022.pdf

Càrtias Andorrana – Memòria 2022 - <https://caritas.ad/wp-content/uploads/2021/04/MEMORIA-2022-web.pdf> - Memòria 2021 - <https://caritas.ad/wp-content/uploads/2021/04/MEMORIA-2021.pdf> i Memòria 2020 - https://caritas.ad/wp-content/uploads/2021/04/AF_CARITAS-MEMORIA-2020_web.pdf

Asociación de Directoras y Gerentes de Servicios Sociales – Nota de premsa publicada el 9 de febrer de 2023 - <https://directoressociales.com/wp-content/uploads/2023/02/nota-de-prensa-ayudas-de-urgencia-completa.pdf>

Asociación de Directoras y Gerentes de Servicios Sociales -Nota de premsa publicada el 5 d'abril de 2022 - <https://directoressociales.com/wp-content/uploads/2022/04/NDP-Ayudas-de-urgencia.-2020-version-web-.pdf>

Estudi de la Cambra de Comerç en col·laboració amb el Grup de Sociologia de l'Andorra Recerca + Innovació - Valoració de l'impacte econòmic derivat de la crisi de la covid-19 en les empreses andorranes - Gener 2022 - https://www.ccis.ad/wp-content/uploads/2022/03/Informe_Enq_Impacte-Covid-19_gener-2022.pdf - Juliol 2021 - https://www.ccis.ad/wp-content/uploads/2021/09/Informe_Enq_Impacte-covid-19_juliol-2021.pdf - Gener 2021 - https://www.ccis.ad/wp-content/uploads/2021/03/Inf_Enq_Impacte-Covid-gener2021-2.pdf - Juliol 2020 - https://www.ccis.ad/wp-content/uploads/2020/09/Informe_Enquesta_Impacte-Covid-19-juliol-2020.pdf

Ministeri de Relacions Institucionals, Educació i Universitats, Agència de Qualitat de l'Ensenyament Superior d'Andorra (AQUA), en col·laboració amb el Grup de Recerca Sociològica de l'Andorra Recerca + Innovació (AR+I) - *La inserció laboral el 2022 de les persones titulades a Andorra* – publicat el maig de 2023 - <https://www.aqua.ad/document/la-inserci%C3%B3-laboral-el-2021-de-les-persones-titulades-andorra-titulats-densenyament-0>

Kate Morgan – BBC – *The great resignation is over. What does that mean?* – publicat el 2 d'agost de 2023 - <https://www.bbc.com/worklife/article/20230731-the-great-resignation-is-over-what-does-that-mean>

Notas de prensa INE - Encuesta sobre el uso de TIC y del comercio electrónico en las empresas - Año 2022 – Primer trimestre 2023 – publicada el 25 d'octubre de 2023 - https://www.ine.es/prensa/tic_e_2022_2023.pdf

ARI Grup de sociologia – Observatori del 1r semestre del 2023 – publicat l 5 de juliol de 2023 - <https://www.ari.ad/noticies/observatori-1r-semester-2023-preu-lhabitatge>

ARI Grup de Sociologia – Observatori del 2n semestre de 2023 – publicat el 24 de gener de 2024 - <https://ari.ad/images/pdf/2nOBS2023.pdf>

NdP Flash Teletrabajo 2022- ONTSI – publicada el 13 de març de 2023 - <https://www.red.es/es/actualidad/noticias/el-teletrabajo-desciende-hasta-el-125-en-espana>